

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra humanitních věd

Diplomová práce

Regulace sociopatologických jevů v regionu

Hana POKOROVÁ

© 2017 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Hana Pokorová

Veřejná správa a regionální rozvoj

Název práce

Regulace sociopatologických jevů v regionu

Název anglicky

Regulation of socio-pathological phenomena in the region

Cíle práce

Cílem práce je návrh možného řešení sociálních a ekonomických problémů plynoucích z provozu hracích automatů na území města Liberec. Dílčím cílem práce je uvedení hlavních postojů veřejnosti, které jsou spojeny především s vnímáním hazardu jako zdrojem financí do státních nebo obecních rozpočtů, ale též s vnímáním hazardu jako negativního dopadu patologického či problémového hráčství. Dalším dílčím cílem výzkumu jsou názory na hazard, které zaujímají představitelé obce a další aktéři.

Metodika

Teoretická část a charakteristika prostředí vychází ze studia dokumentů, jako jsou odborné články a publikace, které se vztahují k tomuto problému. Terénní šetření bude provedeno kvantitativním a kvalitativním přístupem. Kvantitativní šetření bude zaměřeno na názor veřejnosti na problematiku hazardu v obci Liberec pomocí dotazníku. Kvalitativní šetření bude probíhat pomocí polostandardizovaných rozhovorů s představiteli obce a dalšími aktéry. Stávající cíle budou v diplomové práci analyzovány, diskutovány, následně bude navržen závěr a možné řešení. Osnova práce: 1. úvod 2. cíl a metodika 3. teoretická východiska 4. charakteristika prostředí 5. terénní šetření 6. zhodnocení výsledků a diskuse 7. závěr 8. seznam použitých zdrojů 9. přílohy

Doporučený rozsah práce

40 – 60 stran

Klíčová slova

hazard, herna, léčba, patologické hráčství, osvěta, regulace, rozpočet města, sociopatologické jevy, vyhláška, závislost

Doporučené zdroje informací

COSGRAVE, James F. *The Sociology of Risk and Gambling Reader*. Abingdon on Thames: Taylor & Francis, 2006. 435 s. ISBN 9780415952224.

DISMAN, M. – UNIVERZITA KARLOVA. *Jak se vyrábí sociologická znalost : příručka pro uživatele*. Praha: Karolinum, 2011. ISBN 978-80-246-1966-8.

KAJANOVÁ, Alena. *Sociální patologie: vybrané kapitoly*. 1. vyd. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2014. 87 s. ISBN 978-80-7394-449-0.

MRAVČÍK, Viktor a kol. *Výroční zpráva o hazardním hraní v České republice v roce 2014*. Praha: Národní monitorovací středisko pro drogy a závislosti, 2015. 152 s. ISBN 978-80-7440-126-8.

NEŠPOR, Karel a kol. *Jak překonat hazard: Prevence, krátká intervence a léčba*. 1. vyd. Praha: Portál, 2011. 160 s. ISBN 978-80-262-0009-3.

PEKOVÁ, Jitka. *Finance územní samosprávy: teorie a praxe v ČR*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2011. 587 s. ISBN 978-80-7357-614-1.

ROUS, Zdeněk a kol. *Obce a regulace hazardního trhu v ČR*. In *Adiktologie*, 2015, 15 (4), s. 388-398. ISSN 1213-3841.

Zákon č. 186/2016 Sb., o hazardních hrách.

Zákon č. 188/2016 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o hazardních hrách a zákona o dani z hazardních her.

ZOLLINGER, Manfred. *Gambling Past & Present*. Abingdon: Routledge, 2016. 240 s. ISBN 9781317071563.

Předběžný termín obhajoby

2016/17 LS – PEF

Vedoucí práce

Ing. Pavla Varvažovská

Garantující pracoviště

Katedra humanitních věd

Elektronicky schváleno dne 24. 3. 2017

doc. PhDr. Michal Lošťák, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 27. 3. 2017

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 27. 03. 2017

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Regulace sociopatologických jevů v regionu" jsem vypracoval(a) samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autor(ka) uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 31.3.2017 _____

Poděkování

Rád(a) bych touto cestou poděkoval(a) Ing. Pavle Varvažovské za pomoc a rady k vytvoření této diplomové práce.

Regulace sociopatologických jevů v regionu

The regulation of socio-pathological phenomena in the region

Souhrn

Sociopatologické jevy mají negativní dopad na jedince i společnost. Patří k nim mimo jiné i látkové a nelátkové závislosti, včetně patologického hraní. Cílem práce je zhodnocení dopadu hazardního hraní na člověka, a to jak na úrovni jedince, tak i v celospolečenské rovině, a též navržení možného řešení sociálních a ekonomických problémů plynoucích z provozu hracích automatů na území města Liberec.

V teoretické části jsou popsány základní znaky sociopatologických jevů. Pozornost je věnována zejména patologickému hráčství, možnostem prevence, léčby, ale též dopadu gamblingu na jedince, jeho nejbližší sociální okolí a též pozitivnímu a negativnímu dopadu hazardního hraní na společnost.

V praktické části je popsán realizovaný smíšený výzkum. Cílem výzkumu bylo zjistit postoje veřejnosti, konkrétně občanů města Liberec a zastupitelů města, k problematice hazardu a patologického hráčství. Hlavními technikami výzkumu byl dotazník a rozhovor. Formulovány byly tři výzkumné otázky a tři hypotézy, které byly ověřovány pomocí chí-kvadrátu pro čtyřpolní tabulku.

Výzkumem byl zjištěn tolerantní postoj respondentů k provozu hazardu v Liberci. Oceňují především přínos hazardu pro město (zisk z hazardního hraní plyne též do městského rozpočtu, hazardní průmysl dává lidem práci), nedomnívají se, že je mezi provozem hazardu a patologickým hráčstvím významná souvislost. Je žádoucí zvýšit osvětu týkající se této problematiky, zastupitelstvo města by se též mělo více zajímat o to, co si občané přejí.

Summary

Sociopathological phenomena have a negative impact on individuals and society. These include inter alia drug addiction and non-substance addiction, including pathological gaming. The aim is to evaluate the impact of gambling on humans, both at the individual and the societal level, and also to propose potential solutions to social and economic problems arising from the existence of slot machines in the city of Liberec.

The theoretical part describes the basic features of socio-pathological phenomena. Attention is focused on compulsive gambling, prevention, treatment, but also the impact of gambling on individuals, their immediate social surroundings and also the positive and negative impact of gambling on society.

The practical part describes the mixed research. The aim of the research was to determine the attitudes of the public, particularly citizens of the town of Liberec, and representatives of the city, on the issue of gambling and pathological gambling. The main techniques of research were questionnaire and interview. Formulated three research questions and three hypotheses were tested using the chi-square test.

The research was found tolerant attitude of the respondents to gambling in Liberec. Respondents particularly appreciate the benefits of gambling to the city (profit from gambling goes also to the city budget, the gambling industry gives work to people) do not believe that there is significant association between gambling and pathological gambling. It is desirable to raise awareness on this issue, the city council would also be more concerned about what the citizens want.

Klíčová slova: hazard, herna, léčba, patologické hráčství, osvěta, regulace, rozpočet města, sociopatologické jevy, vyhláška, závislost.

Keywords: addiction, city budget, gambling, gambling house, gambling treatment, ordinance, pathological gambling, raising of public awareness, regulation, socio-pathological phenomena.

Obsah

1	Úvod	10
2	Cíl práce a metodika	11
2.1	Cíl práce.....	11
2.2	Metodika.....	12
3	Teoretická východiska.....	13
3.1	Sociopatologické jevy	13
3.1.1	Dělení sociopatologických jevů.....	15
3.1.2	Dopad sociopatologických jevů na společnost.....	16
3.1.3	Regulace a prevence sociopatologických jevů	17
3.2	Patologické hráčství a hazard	19
3.2.1	Charakteristika patologického hráčství	20
3.2.2	Historie hazardu.....	22
3.2.3	Hazardní hry	23
3.2.4	Dopad hazardu na závislého a jeho sociální okolí.....	27
3.2.5	Dopad hazardu na společnost	29
3.3	Trh s hazardními hrami.....	30
3.3.1	Veřejná správa v oblasti hazardních her.....	31
3.3.2	Regulace hazardních her.....	33
3.3.3	Postoje laické a odborné veřejnosti k hazardním hrám	39
4	Charakteristika prostředí	42
4.1	Popis Libereckého kraje	42
4.2	Hazard ve městě Liberec	43
4.2.1	Herna ve čtvrti Horní Růžodol	44
4.2.2	Herna ve čtvrti Františkov	44
4.3	Výzkumný cíl, výzkumné otázky a hypotézy.....	46
4.4	Metodika výzkumného šetření	47
4.5	Kvantitativní šetření	50
4.5.1	Výzkumný soubor kvantitativního šetření.....	50
4.5.2	Výsledky kvantitativního šetření.....	53
4.5.3	Ověření hypotéz.....	69
4.6	Kvalitativní šetření	72

4.6.1	Výzkumný soubor kvalitativního šetření.....	72
4.6.2	Výsledky kvalitativního šetření	73
5	Zhodnocení výsledků a diskuse	77
5.1	Zhodnocení výsledků kvantitativního šetření.....	77
5.2	Zhodnocení výsledků kvalitativního šetření.....	79
5.3	Diskuse	79
5.4	Navržení doporučení.....	84
6	Závěr	86
7	Seznam použitých zdrojů.....	89
8	Seznam zkratk.....	96
9	Seznam obrázků.....	97
10	Seznam grafů	98
11	Seznam tabulek.....	99
12	Přílohy	100

1 Úvod

Je velkou radostí pozorovat malé děti, jak si hrají – jak objevují okolní svět, jak jsou fascinovány světem zvuků a barev. Je úžasné sledovat dětské vzrušení z vítězství, která mohou být i velmi drobná, pro dítě však zcela zásadní, bytostně jej pohlcující.

Není již však radostné pozorovat patologického hráče, jak sedí u automatu a hypnotizuje točící se válce s obrázky ovoce. Je hrůzný pohled na člověka, který odchází z herny poté, co během pár okamžiků prohrál vše, co měl – nejen své úspory, finance nutné pro přežití, ale též blízkost své rodiny a vlastní důstojnost.

Diplomová práce pojednává o problematice patologického hráčství a hazardu. Pozornost je věnována zejména možnostem, jak tento sociopatologický jev regulovat, neboť zcela mu zamezit není patrně možné.

Teoretická část práce je rozdělena do tří kapitol. První se zabývá sociopatologickými jevy, zejména tomu, jak jsou děleny, včetně toho, kam lze zařadit patologické hráčství či závislosti obecně. Pojednáno je též o dopadu sociopatologických jevů na společnost a významem prevence a regulace sociopatologických jevů.

Ve druhé kapitole je podán detailní popis obou těchto fenoménů, tj. patologického hráčství a hazardu. Stručně je zmíněna historie hazardu, uvedeno je dělení hazardních her. Zřetel je kladen na uvedení nejvýznamnějších oblastí v životě jedince, které jsou patologickým hráčstvím v případě vzniku a rozvoje této nemoci nejvíce zasaženy.

Třetí kapitola se zabývá trhem s hazardními hrami. Ty přináší do státních rozpočtů zemí nemalé finanční prostředky, ale zároveň ekonomiku státu zatěžují, neboť lidé, kteří jsou na hazardních hrách závislí, často ztratí zaměstnání, narušeny jsou rodinné vazby a nemocný se tak stává závislým na státu. Léčba patologických hráčů je taktéž nákladná, a ne vždy úspěšná.

V praktické části je popsán smíšený výzkum, který byl realizován ve Statutárním městě Liberec. Realizovány byly rozhovory s některými občany, hlavní technikou výzkumu však byl dotazník. Cílem výzkumu bylo zjistit postoje veřejnosti, konkrétně občanů města Liberec a zastupitelů města, k problematice hazardu a patologického hráčství.

Součástí práce je i doporučení týkající se dané problematiky, vycházející z poznatků získaných výzkumným šetřením.

2 Cíl práce a metodika

Diplomová práce se věnuje tématu hazardu. V této kapitole jsou popsány cíl práce a taktéž metodika, která bude užita při výzkumném šetření provedeném ve městě Liberec a zaměřeném na zjišťování postojů občanů města k oblasti hazardního hraní.

2.1 Cíl práce

Cílem práce je zhodnocení dopadu hazardního hraní na člověka, a to jak na úrovni jedince, tak i v celospolečenské rovině, a též navržení možného řešení sociálních a ekonomických problémů plynoucích z provozu hracích automatů na území města Liberec.

K dílčím cílům patří shrnutí poznatků týkajících se sociopatologických jevů, se zřetelem na patologické hráčství, včetně informací týkajících se možnosti prevence a léčby této behaviorální závislosti. V práci je uvedena charakteristika hazardu, včetně klasifikace hazardních her. Mezi dílčí cíle patří i zmapování možností regulace hazardu, konkrétně způsobů, jak je k regulaci hazardu přistupováno v zahraničí a v České republice. Pozornost je věnována možnostem regulace hazardu, které má nejen stát, ale i obce v České republice. Diplomová práce si také klade za cíl podat přehled nejvýznamnějších změn spojených s novelizací zákonů týkajících se hazardních her, jež nastaly zejména v roce 2016 a které by měly vést nejen k omezení hazardu, ale především ke snížení jeho negativního dopadu na jedince i společnost. Laická i odborná veřejnost k hazardu a hazardním hrám zaujímá protichůdné názory. Dalším dílčím cílem práce je tedy i uvedení hlavních postojů, které lidé k hazardu zaujímají a které jsou spojeny především s vnímáním hazardu jako zdrojem financí do státních nebo obecních rozpočtů, ale též s vnímáním hazardu jako příčiny devastace lidského života, včetně negativního dopadu patologického či problémového hráčství i na nejbližší okolí patologického hráče.

Z teoretických poznatků bylo vycházeno při vytváření konceptu výzkumu a formulování výzkumných cílů a otázek. Cílem výzkumu bylo zjistit postoje veřejnosti, konkrétně občanů města Liberec a zastupitelů města, k problematice hazardu a patologického hráčství a navržení opatření, které by mohly vést ke snížení patologického hráčství, a tedy i eliminaci sociopatologických jevů, které jsou s hazardem spojeny.

V návaznosti na cíl výzkumu byly formulovány výzkumné otázky, které jsou uvedeny ve čtvrté kapitole.

2.2 Metodika

Výzkum byl koncipován jako smíšený. Hlavní metodou výzkumu bylo dotazování, a to prostřednictvím techniky dotazníku a rozhovoru. Respondenti byli do výzkumu vybráni na základě záměrného výzkumu. Občanům města byl předložen k vyplnění dotazník vytvořený pro účely této práce. Se zastupiteli města byl veden polostrukturovaný rozhovor. Jak uvádí Disman (2002, s. 141), obě techniky mají své výhody a nevýhody. Rozhovor je dle autora mnohdy časově velmi náročný, technikou se snižuje anonymita respondenta a pro toho je i obtížnější vynechat odpovědi na některé otázky. Jak však uvádí Reichel (2009, s. 41), tímto způsobem je možné realizovat intenzivní šetření zkoumané skutečnosti, včetně zkoumání mnoha aspektů jevů. Výsledky získané tímto způsobem jsou jedinečné, mnohdy je však problematické tyto výsledky zobecnit – většinou je to nemožné. Dotazník oproti tomu dle Dismana (2002, s. 141) je vysoce efektivní, prostřednictvím níž je možné „*snadno získat informace od velkého počtu jedinců v poměrně krátkém čase a s poměrně malým nákladem.*“ Nevýhoda dotazníku dle autora spočívá v nízké návratnosti a také skutečnosti, že některé položky dotazníku může respondent „přeskočit“, čímž je znemožněno získání potřebných dat pro realizovaný výzkum.

Data získaná kvantitativním šetřením byla zpracována prostřednictvím základních statistických metod (jednalo se o jednorozměrnou analýzu). Zjišťovány byly počty odpovědí respondentů na jednotlivé položky dotazníku, absolutní a relativní četnost a modus. Tato data byla doplněna o údaje získané prostřednictvím rozhovorů – obsah rozhovorů byl analyzován vzhledem k předem stanoveným výzkumným otázkám.

Výsledky získané kvantitativní šetřením jsou prezentovány pro větší přehlednost graficky, doplněny jsou o slovní komentář. Detailněji je výzkum, včetně jeho výsledků, popsán ve čtvrté, páté a šesté kapitole práce.

Limity práce spočívají především v nízké neochotě občanů města (zejména zastupitelů, ale též sociálních pracovníků) zúčastnit se výzkumu. Výzkumné šetření tak probíhalo pouze na omezeném výzkumném souboru, což snižuje možnost generalizace výsledků na širší populaci občanů města Liberec.

3 Teoretická východiska

Sociální patologii definují Mátel, Schavel a kol. (2011, s. 16-17) na základě jednotlivých částí slov, z nichž je pojem složen, jako „*soubor více disciplín, zejména sociologie, sociální práce, kriminologie a sociální pedagogiky...je to systematická nauka (logos) zabývající se těmi deviantními společenskými (socialis) jevy, které společnost hodnotí a označuje jako nežádoucí, negativní a škodlivé (pathos) pro jednotlivce, rodiny, skupiny, komunity i celou společnost (societas).*“

Z výše uvedeného je patrné, že oblast sociopatologických, nebo též sociálně patologických jevů je oblastí velmi rozsáhlou. Tato diplomová práce nepojednává o všech z nich, ale zaměřuje se pouze na patologické hráčství, i když je zřejmé, že u tzv. gamblerů je možno pozorovat řadu nevhodných či deviantních forem chování, tvořících skupinu sociálně patologických jevů.

V následující kapitole jsou stručně uvedeny základní charakteristiky sociálně patologických jevů, včetně jejich klasifikace, dopadu na společnost, a též možností jejich prevence, případně regulace. Hlavní pozornost je věnována fenoménu hazardu, resp. patologickému hráčství. Kromě definice pojmu a bližšího přiblížení toho, jak hráčství vzniká, pojednává kapitola o dopadu patologického hráčství (v užším pojetí dopadu hazardu jakožto hraní hazardních her) jak na jednotlivce, tak i na celou společnost, resp. stát (tj. na obce provozující hazardní hry či na veřejný rozpočet, do nějž plynou příjmy z hazardu, ale též je z něj financována např. léčba závislých na hazardu). Teoretické poznatky slouží jako východisko výzkumu popsaného v kapitolách 4 a 5, zabývajícího se především problematikou regulace trhu s hazardními hrami, o které je také pojednáno v závěru této třetí kapitoly.

3.1 Sociopatologické jevy

Sociálně patologické jevy mají podle Fischera a Škody (2009, s. 14) vždy negativní dopad na jedince či společnost (případně pochopitelně na jedince i společnost), a to na rozdíl od jevů deviantních, které jsou někdy podle autorů se sociálně patologickými jevy zaměňovány. Deviace značí odchylku od normy, ale ta nemusí nutně být nežádoucí či škodlivá.

Podobně Urban a Dubský (2008, s. 53) jsou toho názoru, že sociální patologie je označení pro všechny nenormální nebo všeobecně nežádoucí společenské jevy - do této skupiny podle autorů patří všechny druhy chování, které jsou sankciované, a dále skupinu tvoří různé formy deviantního chování. To, co je v dané společnosti patologické, se odvíjí od stanovení normality.

Jak uvádí Kajanová (2014, s. 6-7), sociální norma je definována jako obecné pravidlo, které je závazné pro členy určité společnosti a podle kterého se tito členové tedy chovají. Norma umožňuje členům společnosti lépe se ve společnosti orientovat, a to dle toho, co je ve společnosti přípustné, a co nikoliv. Přizpůsobení se normám je označováno jako konformita. Každá společnost si stanovuje své vlastní normy, a ty se navíc proměňují v čase. K normám podle autorky patří normy morální (lidské chování je hodnoceno na základě bipolarity – může tak být morální či nemorální, spravedlivé či nespravedlivé apod. Tyto normy nejsou legislativně vymahatelné a sankciovány jsou buďto odsouzením jedince společností, nebo v rámci vlastní osobnosti v podobě výčitek svědomí, obyčejů, zvyků, mravy a tradice (pravidla vzájemného soužití jsou regulována na základě historicky ustálených a ověřených vzorců chování) či normy náboženské, které představují jedny z nejstarších normativních systémů. Obecně závazné jsou právní normy, tj. zákony a specifickou formu normy podle autorky představuje tabu, které se týká chování, které je ve společnosti zakázáno, a to striktně – takřka univerzálním tabu je např. incest či kanibalismus.

Jak uvádí Valenta (2014, s. 248), normy, které stát stanovuje jako platné v rámci své legislativy, vycházejí ze společenské tradice. Stát se podílí na sociálních rituálech spojených s institucemi státu (k těm patří např. soudní verdikty, rituály spojené se studiem apod.), a prostřednictvím oficiálních aktů ustavení se z těchto rituálů stávají společenské či sociální normy.

Normy mají svůj stupeň účinnosti a platnosti. Pakliže norma je definována jako požadavek na určité chování, pak je zřejmé, že musí existovat instituce nebo osoby, které tyto normy vytvářejí a též prosazují tzv. normativní požadavky na dané chování v určité situaci. V obecné rovině je tak možné hovořit o autoritách norem, tedy těch, kteří normy vytvářejí a dbají na jejich dodržování, případně trestají jejich porušování, a na druhé straně o adresátech těchto norem. Co se týče např. právních norem, u těch jsou obě strany totožné, neboť zákony platí i pro ty jedince, kteří je vytvářejí. Z hlediska

sociálně patologického jednání je důležité, jak autoři norem vnímají jejich smysluplnost – tj. platnost a též jaký vliv tyto normy mají na chování adresátů norem, tj. jaká je jejich účinnost (Ondrejkovič a kol., 2009, s. 36-37).

3.1.1 Dělení sociopatologických jevů

Mátel, Schavel a kol. (2011, s. 93-95) uvádějí, že v současné době neexistuje jednotná klasifikace sociálně patologických jevů, neboť tyto nežádoucí jevy mají mnoho dimenzí. Klasifikace je tak možné vytvářet z různých hledisek – např. podle věku (např. socioapatologické jevy u dětí a mládeže), podle oblastí sociálního života, ve kterých takové chování vzniká (tj. např. právní klasifikace), podle přímých aktérů deviantního chování (těmi může být jednotlivec, skupina, rodina apod.), dále podle místa, kde se deviace realizují (např. ve škole, na pracovišti), podle sociálních skupin, ve kterých jsou tyto jevy nejfrekventovanější (např. delikvence mladistvých), podle vztahu s dominantní kulturou (tj. v rámci např. různých subkultur – těmi mohou být fotbaloví chuligáni), podle formy, povahy a místa násilí (např. násilí ve společnosti), podle povahy sankce (kriminalita, delikvence), v závislosti na stupni rozšíření atd.

Podle Ondrejkoviče a kol. (2009, s. 23) byly na začátku 20. století mezi sociálně patologické jevy řazeny jevy jako sebevraždnost, alkoholismus, homosexualita, prostituce, rozvodovost, nezaměstnanost a válka. Později se k nim přidaly drogové závislosti, násilí a agresivita. Od té doby, jak je patrné, se tento výčet změnil – přibýlo více jevů škodlivých pro společnost, a na některé z nich veřejnost nahlíží jinak, než tomu bylo v minulosti.

V současné době sice je např. homosexualita považována za deviaci sexuální orientace, avšak ve většinové společnosti, stejně jako např. v evropských zemích, je legální, což ale neplatí např. pro země arabské, kde je homosexualita nepřípustná a trestaná. V řadě států je možné registrované partnerství homosexuálů – v České republice je to od roku 2006 (Lojdová, 2014, s. 49).

Gulová (2011, s. 16) zmiňuje, že takových jevů je možné najít poměrně velké množství – podobně např. rozvodovost je v dnešní společnosti chápána jako něco normálního. Podle autorky nejasnost a proměnlivost vyplývá z obtížného vymezení toho, co ještě je a co už není normální. V důsledku toho je tedy nutné stanovovat hranice normality, což však u řady jevů není mnohdy snadné.

Sociálně patologické jevy dělí Mátel, Schavel a kol. (2011, s. 94) na sociální patologie jednotlivců (k nim patří sebevražednost, a to s důsledky pro všechny členy rodiny, dále kriminalita: ta může být sice i skupinová, ale důsledky takového jednání nese vždy jedinec, a do této kategorie patří také závislosti látkové a nelátkové, tj. i patologické hráčství, kterým se zabývá tato práce), na sociální patologie rodiny (k níž patří domácí násilí (do této kategorie patří i domácí násilí páchané na dětech, tj. týrání, zneužívání a zanedbávání dětí) a bezdomovectví a chudoba. Jak autoři uvádějí, de facto je možné tento jev zařadit do kterékoliv skupiny – vzhledem k tomu, že ztráta domova dopadá na celou rodinu jednovci, je však zařazení bezdomovectví a chudoby do sociální patologie rodiny patrně nejvhodnější) a poslední skupinu představují sociální patologie skupin a komunit (jedná se zejména o delikvence mládeže nebo jiných skupin, násilí ve škole, zejména šikana, násilí na pracovišti, zejména mobbing a bossing, sekty a kultury, xenofobie a rasismus, chuligánství, graffiti).

3.1.2 Dopad sociopatologických jevů na společnost

Sociopatologické jevy mají dopad nejen na jednotlivce a nejbližší sociální prostředí, v němž se jedinec ocitá, ale v obecné rovině pochopitelně zasahují celou společnost, a to v mnoha rovinách. Jednou z nich je rovina ekonomická – závislostní chování, kriminalita či bezdomovectví vyžadují intervenci státu ve smyslu pomoci těmto jedincům, např. v rámci sociálních služeb. Nemalá částka je každoročně věnována i na léčbu řady sociopatologických jevů, případně jejich následků. V kapitole 3.2.5 je věnována pozornost tomu, jakým způsobem zatěžuje státní rozpočet patologické hráčství, resp. trh s hazardními hrami, který na jednu stranu představuje pro stát nemalý zdroj příjmu, na druhé straně je ale příčinou velké zadluženosti řady závislých, nezaměstnanosti, a též vzniku dalších sociopatologických jevů, které jsou úzce spojeny s tíživou situací závislých gamblerů, kteří hraním mnohdy ztratí „vše“.

Dopad sociopatologických jevů na společnost je možné sledovat ve spojení s tzv. sociální inkluzí. Gabal a Wija (2012, s. 13) jsou toho názoru, že vyšší výskyt sociopatologických jevů, ať již se jedná o kriminalitu, drogy či hazard, je možné pozorovat v regionech s největší strukturální zátěží. Podle autorů se tyto jevy propojují s obtížnou sociální situací nejen u nízko kvalifikované nebo nezaměstnané mládeže, ale též jsou často problémem jednočlenných domácností, např. samoživitelů s malými dětmi.

Koncept sociálního vyloučení je podle Pekové (2011, s. 91) konceptem dynamickým. Sociální vyloučení je možno chápat jako určitý zdroj sociopatologických jevů, ale též jako důsledek deviantního chování, které jedince přivádí mnohdy až na úplný okraj společnosti. Sociální vyloučení může být podle autorky např. zdrojem chudoby a vyloučení ze životního standardu, ale souvisí i s vyloučením z politického či kulturního života. Tento fenomén navíc znamená pro sociálně vyloučené výrazné stigma. Jedinci, u kterých je možné detekovat přítomnost sociopatologických jevů, jsou mnohdy většinou společností chápáni jako jiní, odlišní.

V rámci působení sociopatologických jevů na společnost je nutné zmínit i proměnu společnosti ve smyslu hodnot a norem, které společnost uznává a jejichž respektování od svých členů vyžaduje. V souvislosti s tím zmiňuje Ondřejkovič a kol. (2009, s. 50) fenomén tzv. anomie. Ta se týká situace, kdy ve společnosti více či méně přestávají platit sociální normy, vzorce chování, sociální pořádek a zákony. Ve svém doslovném překladu znamená anomie bezzákonnost. Někteří odborníci ji spojují s nedostatkem sociální regulace a kontroly. Dle autora je anomie, a tedy i vznik deviantního či sociálně patologického jednání, důsledkem „strukturální diskrepance mezi tím, co společnost kulturně a sociálně poskytuje a prostředky, které mají jedinci k dispozici na dosahování společenských cílů.“

3.1.3 Regulace a prevence sociopatologických jevů

Jak uvádí Pokorný, Telcová a Tomko (2001, s. 24-25), systém prevence a represe by měl být v rovnováze. Aby mohla být prevence efektivní, je nutné při jejím plánování vycházet z vědecky a statisticky ověřených dat a skutečností, dobře koordinovat činnost subjektů, které se na prevenci podílejí a též hodnotit úspěšnost těchto programů, včetně dosahování stanovených cílů.

Podle Schavela, Čišeckého a Oláha (2008, s. 9-11) se prevence se dělí na tři roviny - primární (která je někdy označována jako univerzální, neboť se zaměřuje jak na celou populaci, tak i na jednotlivé skupiny v ní), sekundární (která bývá označována někdy jako selektivní, neboť se zaměřuje na určité skupiny v populaci, dle míry rizika výskytu určitých sociopatologických jevů) a terciární (ta bývá někdy označována jako indikovaná – týká se jednotlivců). Primární prevence zahrnuje intervence ještě předtím, než se určitý sociopatologický jev vyskytne. Jde v ní o eliminaci jedné nebo více příčin

těchto jevů. Základním principem je rozvíjení vědomostí a pěstování zdravého životního stylu. Bývá součástí např. školních programů, nebo rodinné politiky státu. Sekundární prevence představuje podle autorů screening a včasnou intervenci. Zaměřuje se na identifikaci problémů, ať již v rámci skupiny, nebo u jednotlivců. Jejím cílem je zabránění vzniku nebo prohlubování poruch sociálního nebo psychického vývoje, nebo zdravotních problémů. Terciární prevence má předcházet zhoršení stavu již vzniklých problémů nebo poruch a má tedy zabránit také recidivám. Tato forma prevence je podle autorů realizována většinou jako léčebná nebo terapeutická činnost. Nastupuje poté, co selžou předchozí oba předchozí typy prevence. Cílovou skupinou jsou jedinci s jasně pojmenovanými a existujícími problémy, kteří ohrožují nejen sebe, ale i své nejbližší okolí.

Podle Mühlpachra (2008a, s. 70) se kryje primární prevence sociopatologických jevů s výchovou. Tyto jevy jsou výsledkem působení řady faktorů. Hlavní roli má osobnostní vývoj a též působení vnějšího, sociálního prostředí. Právě v něm leží podle autora i možnost zacíleného působení, tedy pozitivního ovlivňování společensky nežádoucího chování.

Preventivní programy je možné podle Olšavské (2014, s. 13) dělit také podle jejich účinnosti. K neúčinným strategiím patří prezentování základních informací formou přednášky, besedy, filmu, ale také prezentování odstrašujících případů, jakákoliv direktiva a obecně jednorázové aktivity, bez navazujících programů. K méně účinným strategiím podle autorky patří spoléhání se na prevenci v rodině, organizování efektivního využití času a spolupráce jiných složek se školou. Mezi účinné strategie patří preventivní programy, realizované např. ve spirále, či permanentní trénink určitých činností, nácvik dovedností apod. V obecné rovině podle autorky platí, že preventivní programy jsou účinné, pakliže jsou aplikovány v souladu s aktuální vývojovou úrovní jedince a okolí dotyčného je preventivním programům nakloněno.

Samotná regulace či represe má v sobě podle Gřivny, Scheinosta a Zoubkové (2014, s. 168) i prvky preventivní, a to jak vůči jedinci, který se dopustil např. trestné činnosti v souvislosti se svým sociálně nežádoucím chováním, tak i vůči okolí, které je zpraveno např. o trestu pro dotyčného. Regulace spočívá podle autorů ve využívání ekonomických, organizačních a výchovných opatřeních, především ze strany státu, s cílem omezit např. dostupnost určitých látek či objektů, které vedou k rozvoji závislostního chování (tedy v případě hazardu jde o omezení dostupnosti zařízení spojených s hazardními hrami).

Nejcitelnější reakcí státu na sociálně patologické jevy je podle autorů trestní represe. Je však důležité, aby ta byla také náležitě provázaná se společenským, tedy morálním odsouzením dané činnosti, což přispívá jak k potlačení kriminality, tak i ke snížení výskytu daného nežádoucího chování.

Arnoldová (2015, s. 31) uvádí, že prevence je asi desetkrát levnější než represe, vede k menšímu zatížení represivního aparátu státu, ale především příznivě působí v oblasti humanitární a sociální.

Co se týče prevence patologického hráčství, Williams, Westová a Smith (2014, s. 20) jsou toho názoru, že byt' může být prevence sebeúčinnější, patologické hráčství, stejně jako jiné sociopatologické jevy, zcela vymýtit nelze, a to kvůli vysokému počtu rizikových faktorů, které souvisejí se stavem soudobé společnosti a jejím vývojem, a též vzhledem k biologické podmíněnosti patologického hráčství. To však pochopitelně neznamená, že prevence smysl nemá. Podle autorů je důležité, aby byla koordinovaná a byly do ní zapojeny jak vzdělávací, tak i politické iniciativy. Neméně důležitou roli hraje i zacílení preventivních opatření a programů – ty by se měly týkat všech věkových skupin, ale pochopitelně největší pozornost by měla být upřena na děti a mladistvé, kteří jsou vznikem jakékoliv závislosti ohroženi více, než je tomu u populace dospělých osob.

3.2 Patologické hráčství a hazard

Carr (2015, s. 27-28) uvádí, že hazard není o schopnostech, ale o náhodě. Nejproblematictější je z hlediska vzniku závislosti při hraní otázka prvotních výher. S prvními výhrami má totiž jedinec pocit, že vítězství nebylo dílem náhody. Dotyčný se ocitá v euforii; domnívá se, že vyhrál díky svým schopnostem a namlouvá si, že převzal např. nad automatem moc. Výhra je tak podle autora to nejhorší, co se může začínajícímu hazardnímu hráči stát. Kdyby prohrál, poměrně snadno by si uvědomil, že hraní je zbytečné, neboť výhra je dílem náhody. Výhra však podle autora mění vše.

Následující podkapitola je věnována problematice patologického hráčství a hazardním hrám, které s hráčstvím úzce souvisejí. Stručně je popsán vznik této závislosti, včetně jejích charakteristických projevů. V kapitole je také podána definice hazardu a dále je pojednáno o tom, jaký dopad má tato závislost a hraní hazardních her na závislého a jeho okolí.

3.2.1 Charakteristika patologického hráčství

Chorobné hráčství uznala Americká psychiatrická asociace jako nemoc v roce 1980. V Mezinárodní klasifikaci nemocí je uvedena pod kódem F63.0 jako patologické (chorobné) hráčství – v České republice se tato diagnóza užívá od roku 1994 (Matoušková, 2013, s. 146).

K projevům patologického hráčství podle MKN-10 patří výskyt dvou a více epizod hráčství v období nejméně jednoho roku, přičemž tyto epizody neznamenají pro jedince žádný zisk – ten v nich pokračuje i přesto, že mu to přináší osobní nepohodu a hraní mu narušuje každodenní fungování. Jedinec není schopen kontrolovat intenzivní puzení k hraní, není schopen svojí vůlí přestat hrát, hrou se zabývá i v myšlenkách (Blinka a kol., 2015, s. 156).

Jak zdůrazňuje Procházka (2012, s. 152-153), patologické hráčství není řazeno mezi závislosti, ale mezi tzv. návykové a impulzivní poruchy, i když se závislostmi má gambling mnoho společného.¹ Od samotného patologického hráčství je podle autora nutné rozlišovat tzv. sociální hráčství, kdy jedinec hraje za účelem pobavení se a je schopen hru ukončit, když přestává mít dostatek financí. U těchto hráčů také chybí tendence vytvářet dluhy – pokud přece jen tato situace nastane, dokáže dotyčný svůj dluh včas splatit. Patologické hráčství je možno diagnostikovat podle dvou kritérií. Prvním je kritérium kvalitativní – podle autora se jedná především o problematiku motivace, tedy konkrétně o otázku peněz. Většina hráčů hraje pouze v případě, že peníze má, avšak patologický hráč hraje i tehdy, když finance nemá (tj. zadlužuje se). Kvalitativní kritérium souvisí s tím, jak je hra hráčem vnímána. Hru je možno definovat jako dialog s prostředím, který obsahuje prvek experimentování. Hra tak má svůj model a logiku. U patologického hráče však toto vnímání chybí a závislý vykazuje typické modelové chování, které ho pohlcuje. Mimo jiné si ani neuvědomuje ztráty, které mu hazard přináší.

Příčiny, proč lidé začínají hrát, a případně hře propadnou, mohou být podle Kaliny (2008, s. 240) různé. K patologickému hráčství vede cesta přes příležitost – tedy snadnou dostupnost těchto her jedincům a také to, že potenciální závislý vidí ostatní hrát. Druhou hlavní pobídkou bývá podle autora představa snadno vydělaných peněz, případně to,

¹ Jak zmiňuje Blinka a kol. (2015, s. 156), zařazení patologického hráčství v rámci MKN by mělo doznat změn – v novém vydání této klasifikace nemocí, které je plánováno na rok 2017, by již mělo být patologické hráčství zařazeno mezi tzv. behaviorální závislosti.

že jedinec nedávno o určitý finanční obnos přišel a chce jej získat zpět (v odborných kruzích se hovoří o tzv. syndromu ujíždějícího vlaku). Často se hráči stávají lidé, kteří se při výkonu své profese pohybují v prostředí, ve kterém je snadný přístup k hazardním hrám – k těmto profesím patří např. povolání číšníka, kuchaře, ale nezřídka se jedná i o vrcholové sportovce, kteří žijí hrou, obtížně odolávají jiným drogám, mezi svým pracovním výkonem často někde čekají (např. na letišti, v hotelu) a zároveň disponují dostatkem financí.

Chvíla (1996, cit. dle Mühlpachr, 2008b, s. 92) vytvořil typologii patologického hráče, na základě diagnostického manuálu DSM IV. Podle autora je možno u patologických hráčů hovořit o typu A (pro něj je typická výrazná snaha zopakovat si hazardní jednání, roste i potřeba finančního vkladu do hry a stupňování prožitků spojených s hrou. Je-li potřeba získat finance na hru, nezastaví se jedinec ani před nezákonnými činy. Podle autora se jedná o sociálně narušeného jedince s osobnostními rysy nezdrženlivosti a sociální maladaptace) a dále o typu B (pro takového hráče je hra útekem z reality – hledá v ní náhražku své úzkosti, pocitů viny, nedostatečnosti vůči okolí. Jedná se o jedince se sklonem k neurotickému řešení problémů, zvýšeně úzkostného, nejistého v sebehodnocení) a typu C. Jak autor uvádí, tento typ hráče dokáže ze všech nejméně kontrolovat hru, je podrážděný při myšlence, že by neměl nebo nemohl hrát. Jedná se podle autora o typ s výraznou toxikomanickou dispozicí a kompulzivitou v řešení problémů.

Člověk se jako hráč nerodí, avšak jak upozorňují Williams, Westová a Simpson (2014, s. 15-16), závislost na hře souvisí s tzv. nepřímými biologickými rizikovými faktory, které vytvářejí zranitelnost a tendence, které disponují jedince k hráčským problémům. Genetická dědičnost podle autorů vytváří biologické sklony, které zvyšují, nebo naopak snižují pravděpodobnost, že jedinec propadne hazardu, přičemž jak autoři uvádějí, podle některých studií tvoří tyto genetické dispozice až 40-50 % podílu na vzniku patologického hráčství (u závislosti na návykových látkách je to přibližně 30-70 %, u psychiatrických poruch se genetika na vzniku nemoci podílí v rozmezí 30-85 %). Genetika se může projevovat v chování jako snížená citlivost vůči odměně, tendence ve zvýšené míře riskovat, či jako výraznější upřednostňování bezprostřední odměny před odměnou pozdější. Na vzniku patologického hráčství se podílejí také nepřímé rizikové faktory spojené s prostředím, k nimž patří např. nevhodná výchova (děti hráčů

se tak často stávají samy v dospělosti patologickými hráči), nižší příjem, nižší vzdělání či přítomnost významných stálých stresorů.

Co se týče léčby gamblingu, ta podle Matouškové (2013, s. 147) probíhá ve třech stádiích. V první fázi, kterou je možné nazvat jako stadium kritičnosti, hráč hledá pomoc, opouští svět fantazie a přijímá skutečnost, že přestává hrát. Provádí finanční inventuru a sestavuje si plán splácení dluhů. Začíná také lépe uspokojovat své osobní potřeby, začíná řešit problémy, které mu jeho hraním vznikly, začíná se vracet do zaměstnání. Ve druhé fázi, kterou autorka označuje jako stádium znovuvytvoření, začíná dle plánu splácet své dluhy, snaží se zlepšit svůj vztah k rodině, vytváří si nové záliby. Zlepšuje se mu sebedůvěra, okolí mu začíná opět více důvěřovat. Poslední fázi je možno nazvat fází růstu – jedinec se přestává zabývat myšlenkami na hru, lépe sobě rozumí, nachází nový způsob života.

3.2.2 Historie hazardu

Slovo hazard pochází pravděpodobně z arabského slova „asár“, což označuje kostku. Hru v kostky si oblíbili již pravěcí lidé, o čemž svědčí archeologické nálezy staré přibližně 40 000 let. Před 2 500 lety vymysleli Číňané hru podobnou dnešním karetním hrám – karty v podobě, jakou mají dnes, byly pravděpodobně poprvé „vynalezeny“ ve Francii ve 14. století a jejich rozšíření nastalo s rozvojem knihtisku (Encyklopedie hazardu.cz, 2015).

Podle Kramáře, Hušáka a kol. (2006, s. 14-16) se i ve středověku hojně hrály hry založené na náhodě, kterých se mohli jedinci zúčastnit v případě, že do nich vložili určitou finanční částku. Středověk je však také spojován se středověkou morálkou, a v rámci jejího prosazování byl již tehdy tento typ her odsuzován. Hazardní hry byly zakazovány i na státní úrovni – např. Karel IV zakázal vrhcáby.

K hazardu bylo ze strany státu či měst, v nichž byl provozován, přistupováno různě, a to již od samého počátku jeho masivnějšího rozvoje. Již ve třináctém století tak např. v Boloni město vybíralo poplatky od těch, kteří hrát chtěli, ve Florencii naopak plynuly do městského rozpočtu peníze od těch, kteří porušovaly zákony spojené s hazardem (Zollinger, 2016, s. 33-35).

První kasino bylo postaveno v Benátkách, a to v roce 1638. Původně se jednalo o šlechtický dům, který byl na kasino později přestavěn. Kasina začala později vznikat

i v dalších evropských státech – nejstarší německé kasino pochází z roku 1810 (Horridge, 2016).

Co se týče herních zařízení, vynález rulety je většinou spojován se slavným matematikem a fyzikem Blaisem Pascalem. Přestože ruleta vznikla v Evropě, dnes se o ní hovoří jako o ruletě americké. Historicky první automat byl vytvořen v roce 1895, a to v americkém Brooklynu. Tento první automat však nevydával výhry v podobě peněz, ale v podobě alkoholu či cigaret (Řezníček, 2016).

V českých zemích se první herny objevily za Protektorátu Čechy a Morava a existovaly i za socialismu – do určité míry byl hazard podporován státem, a to např. tím, že si děti ve školách musely v rámci Československo-sovětského přátelství kupovat losy. V roce 1990 vstoupil v platnost nový zákon o loteriích, který umožnil jejich provozování i komerčním subjektům. Od té doby nastal rozmach herního průmyslu, a tedy i hazardu, který v České republice trvá dodnes (Unie herního průmyslu ČR, 2010).

3.2.3 Hazardní hry

Jak uvádí Matoušková (2013, s. 145), hra je jednou ze základních lidských činností, kterou běžně doprovázejí pocity radosti, ale i napětí. Hrají si již malé děti, ale i dospělí - ti ve hře hledají vzrušení, někdy hrají i o peníze, ale většinou jsou schopni své hraní ovládat. Hazardní hru je možné podle autorky definovat jako druh zábavy, která ovšem není zdarma. Pravidelně v kasinech může vyhrávat malé procento špičkových hráčů, avšak stojí je to mnoho úsilí a času. Většina hráčů nehraje profesionálně, což mimo jiné obnáší i to, že o své vklady tito hráči přicházejí.

Hazard je podle Cosgraveho (2006, s. 8-10) v dnešní postmoderní společnosti prezentován nikoliv jako deviace, ale jako hra a zábava. To souvisí podle autora obecně s proměnou společnosti a jejích hodnot – hodnoty související s tzv. protestantskou morálkou či etikou, v níž je kladen důraz zejména na skromnost, pracovitost, již nejsou nadále společností vyzdvihovány. Důraz je naopak podle autora kladen na konzum, odpočinek, a též riskantní chování. Pokud se v dnešní době hovoří o hazardu, je na něj nahlíženo zejména optikou ekonomiky či medicíny. Má-li se však přístup společnosti k hazardu změnit, je podle autora nutné zaměřit se na oblast morálky a hazard tak chápat jako problém morální.

Podle Prunnera (2008, s. 34-35) slovo hazard značí v obecné rovině velmi riskantní činnost, jejíž výsledek závisí na náhodě. Roli v tomto jednání hraje rizikové rozhodování na principu „všechno nebo nic“, které poskytuje jedinci vzrušení, příležitost k soutěžení či exhibicionismu. Je-li hazard spojován s hazardní hrou, pak bývá v definicích uváděno, že se jedná o druh hry, kdy o výsledku rozhoduje výlučně náhoda, nikoliv hráčská dovednost. Hazardní hra je tedy taková hra, ve které si hráč může koupit výhru.

Hazardní hraní je často provozováno na herních zařízeních, pro které se vžil název automaty. Automaty se dělí na zábavní a výherní. U zábavních automatů si hráč kupuje čas, zatímco o výherních automatů si hráč kupuje výhru. V prvním případě se nejedná o hazard, ve druhém ano. To však neznamená, že první typ automatů je pro jedince bezpečný – zejména u dětí, které u těchto automatů (k nimž patří např. videohry, počítačové hry), tráví velké množství času, roste riziko, že začnou více než v reálném světě žít ve světě virtuálním (Mühlpachr, 2008b, s. 89).

Prunner (2008, s. 48-49) se zamýšlí nad označením „výherní automaty“. Autor s určitou nadsázkou uvádí, že vhodnější název pro tyto přístroje by měl být „hrací přístroje proherní“. Všechny automaty jsou totiž naprogramovány tak, aby ve finále zabezpečovaly maximální zisk majiteli automatu, nikoliv hráčům. Do automatů tak musí být zákonitě vloženo více peněz, než kolik je poskytnuto hráčům na výhrách. Výhra je otázkou náhody. Patologický hráč si však tuto skutečnost nepřipouští a je přesvědčen, že nad výherním hracím přístrojem vyhrát může.

S vývojem moderní techniky se objevila celá řada automatických elektronických automatů. Díky počítačovému zpracování mají jejich provozovatelé přehled o nejen o hře jako takové, ale především o zisku, které jim tyto automaty přináší. S rozvojem internetu je navíc možné hrát hazardní hry i tzv. on-line (Matoušková, 2013, s. 145).

Podle Prunnera (2008, s. 49-57) je v České republice hazard provozován nejčastěji na výherních automatech – ty dle autora mají v Česku trvale největší podíl v oblasti vsazených celkových objemů peněz. K dalším zařízením patří ruleta. S klasickými ruletami je možné se nejčastěji setkat v kasinech. Výhra nebo prohra v kasinu má podle autora na hráče dramatičtější dopad, než je tomu v případě hracích automatů a více také určuje to, zdali jedinec hraní propadne, či naopak při výrazné prohře je natolik tímto zážitkem otřesen, že je z tohoto druhu sázení velmi rychle „vyléčen“. Hojně užívané jsou i kurzové sázky. Do této kategorie patří např. dostihy, které v sobě obsahují i významný sociální

aspekt (často se jedná o velké společenské události). V současnosti je však tato kategorie podle autora nejvíce spojena obecně se sportovními sázkami, a to bez přímé účasti sázejícího na sportovišti – sázky jsou uzavírány v sázkových kancelářích. V České republice byly vždy velmi oblíbené karetní hry. Autor upozorňuje, že karetní hry mají dlouhou historii – svůj původ mají v Číně a existovaly již ve dvanáctém století. Karetní hry hrají lidé na dovolených, ve volném čase doma, a často je hrají i malé děti. Autor je toho názoru, že do určité míry toto hraní má např. na rodinu kohezivní efekt a nevede k patologickému hráčství. Za hazardní je podle něj považováno takové karetní hraní, které vykazuje typické znaky pro patologické hráčství. Jako poslední druh hazardu hojně v Česku provozovaný uvádí autor loterie a činnosti provozované prostřednictvím sázkových tiketů: tento druh sázení je v České republice nejvíce spojen se společností SAZKA a.s.

Podle Rouse a kol. (2015, s. 390) tvoří největší část trhu s hazardními hrami v Česku tzv. elektronická herní zařízení (dále v textu též jako EHZ) – roce 2014, měřeno objemem hráči prohraných peněz, tvořily téměř dvě třetiny trhu. EHZ se dále dělí na výherní hrací přístroje (VHP), které mají řídicí jednotku přímo v přístroji, a na přístroje řízené pomocí centrálního nebo lokálního loterijního systému – k těmto zařízením patří zejména interaktivní videoloterijní terminály (IVT, někdy též označované zkratkou VLT) a elektromechanická ruleta (EMR). VHP mohou být umístěna v hernách, kasinech (v nich jsou provozovány kromě technických her, které jsou v hernách, i tzv. živé hry - např. ruleta, karetní hry) a provozovnách se zvláštním režimem.

Hazardní hry se mezi sebou liší i podle rizikovosti pro rozvoj problémového a patologického hráčství. Jak uvádí Mravčík a kol. (2015, s. 51-53), tato rizikovost vychází ze strukturálních charakteristik her a též z okolností, za nichž jsou hry provozovány. Autoři zmiňují studii, kterou provedlo v roce 2014 Národní monitorovací středisko pro drogy a závislosti. U jednotlivých her bylo hodnoceno celkem 10 různých kritérií, k nimž patřila frekvence her, jackpot, šance na výhru, dostupnost, kontinuita hraní, paralelní hraní a paralelní sázky, proměnlivá výše sázky, senzorické efekty, těsnost výhry a interval vyplácení. Frekvence her je jednotka času mezi sázkou a další příležitostí k sázce. Čím kratší je časový interval mezi jednotlivými sázkami, tím je hra pro hráče rizikovější, neboť to u něj zvyšuje vzrušení ze hry. To platí i pro rychlost vyplácení výhry – pokud jsou výhry vypláceny rychle, podněcuje to hráče k dalšímu hraní. Na základě vyhodnocení

všech 10 kritérií u posuzovaných her byl sestaven žebříček rizikovosti her (uvedený na obr. č. 1). Jako nejrizikovější se jeví online hraní a EHZ.

Typy her v pilotním hodnocení v ČR	Rizikový potenciál
Okamžité a číselné loterie	nízký až střední
Kurzové sázky v kamenných provozovnách	nízký až střední
Kurzové sázky on-line	střední až vysoký
Živé hry v kasinu	střední až vysoký
EHZ	vysoký
Poker on-line	vysoký
On-line kasinové hry	vysoký až nejvyšší

Obrázek 1: Rizikovost her

Zdroj: Mravčík a kol. (2015, s. 53)

Novodobým fenoménem jsou podle Blinky a kol. (2015, s. 161-163) online hry. Jsou snadno dostupné, je možné je hrát takřka kdykoliv a kdekoliv, a to např. i na tzv. „chytrých“ mobilních telefonech. Většina online hráčů hraje podle autorů z domova, a to způsobem, který takřka nenarušuje běžný chod domácnosti. Takové hraní je méně viditelné a zdánlivě méně problematické oproti situaci, kdy hráč tráví svůj volný (mnohdy i pracovní) čas v kasinu či v herně. O to více nebezpečné však pochopitelně online hraní je, a to i proto, že je snáze přístupné dětem a mladistvým. Jak autoři uvádějí, z řady výzkumů vyplývá, že internetoví hazardní hráči jsou více soutěživí, mají menší zábrany, což může souviset mimo jiné s odlišným vnímáním hodnoty peněz ve virtuálním prostředí.

Společnosti nabízející hazardní hry online mají velmi propracovaný systém, jak získat potenciálního hráče. Tento systém je možno rozdělit do tří fází. První z nich je označen jako nábor. Záběr propagace a reklamy je velmi široký – odkazy na tyto společnosti se objevují v internetových vyhledávacích při zadání vybraných slov, užívána jsou vyskakovací okna, reklama se objevuje v médiích, na sportovištích apod. Druhou fází představuje registrace – ta bývá spojena s volnými hrami zdarma, denním zatočením na kole štěstí apod. Třetí fází je udržení zákazníka – to se děje prostřednictvím různých bonusů, odměnou za přivedení nového zákazníka, odměn za vložení vkladu, za věrnost, prostřednictvím programů, v nichž hráč může získávat body dle toho,

jak intenzivně hraje, a za tyto body si může nakoupit vybrané zboží či získat vstupenky na turnaje atd. (Yani-de-Soriano, Javed, Yousafzai, 2012, s. 488).

Rozdílné riziko vzniku problémů u hazardních her spočívá podle Mravčíka a kol. (2014, s. 31) v jejich tzv. strukturálních charakteristikách, které mají vliv na chování hráče. K těmto charakteristikám podle autorů patří zejména výše sázky, frekvence her jdoucích po sobě a časové intervaly mezi hrami, objem peněz utracených za jednotku času, struktura výher (tj. zejména jejich počet a hodnota), pravděpodobnost výhry, výše jackpotu, počet těsných proher (tedy „téměř úspěšných“ her), možnost sázek bezhotovostně, bankovkami, nebo bez vkladu (tzv. tréninkové hraní) a dále světelné, barevné a zvukové efekty, komplikovanost pravidel hry, sociální rozměr hraní (tj. individuální vs. kolektivní hry). Důležitá je v tomto ohledu dle autora též dostupnost hráčské příležitosti (otevírací doba, podmínky pro vstup do hry, počet heren, umístění herny), typ heren (herna, kasino, jiná provozovna) a reklama.

3.2.4 Dopad hazardu na závislého a jeho sociální okolí

Hraní hazardních her má různý dopad na jedince a jeho okolí, a to dle toho, v jaké fázi závislosti se dotyčný nachází. Patologické hráčství se jako závislost rozvíjí podle Pokorného, Telcové a Tomka (2001, s. 92) v těchto fázích:

- fáze výher: tato první fáze začíná dle autorů nenápadně, neboť občasné hraní nepřináší jedinci žádné větší problémy. Toto období je ale také již spojeno s fantaziemi o velké výhře. Pokud jedinec opravdu v hazardní hře vyhraje velkou částku, je tím rozvoj jeho závislosti urychlen, neboť jedinec touží po tom, aby se tato událost co nejdříve zopakovala. Jedinec postupně začíná hrát o samotě, hraje častěji, zvyšuje sázky. Někdy má potřebu chlubit se druhým se svými úspěchy, a to i v případě, že ve skutečnosti nevyhrává;
- fáze prohrávání: tato fáze již podle autorů představuje vlastní chorobné hráčství. Hráč myslí především jen na hru. Někdy se může pokusit přestat hrát, ale to se mu příliš nedaří, většinou vydrží bez hry jen velmi krátkou dobu. V této době je již také hodně zadlužen, přičemž své dluhy většinou nesplácí, naopak si půjčuje i nadále. V zaměstnání má stále méně času na svoji práci, začínají se objevovat pracovní problémy. Má také problémy ve své rodině – uzavírá

se do sebe, nedbá na své zdraví, je neklidný, podrážděný, může jednat i nezákonně ve snaze získat prostředky na splácení svých dluhů;

- fáze zoufalství: hráč již většinou bývá soudně stíhán pro své dluhy, nebo trestnou činnost, které se kvůli své závislosti dopustil. V rodině hráče narůstají konflikt – hráč se tedy od ní ještě více distancuje, a ta se většinou dříve či později rozpadá. Totéž platí i pro jeho další sociální vazby. Co se týče hry, hráč hraje dál a stále sní o velké výhře. Nepřipouští si, že na své situaci má podíl – za svůj neúspěch viní druhé. Lituje se, propadá pocitům beznaděje, deprese, ale i výčitkám svědomí. Někteří hráči mají sebevražedné tendence, psychicky se hrouť. Často volí jako únik závislost na alkoholu nebo jiných drogách.

Kukla a kol. (2016, s. 348-349) rozlišuje dopad jednání hazardního hráče v rovině rodinné, pracovní, a též v kontextu společnosti. Co se týče rodiny gamblera, ta finančně strádá, je často sociálně izolovaná, vážne v ní komunikace, mezi partnery ustává sexuální život, častěji se vyskytuje domácí násilí. Tyto rodiny jsou také vystaveny mnohem většímu riziku rozvodovosti (ta je v rodinách hráčů třikrát větší oproti rodinám bez přítomnosti tohoto sociopatologického jevu). Není výjimkou, že násilí je pácháno i na dětech, ty jsou navíc často také zanedbávány, a to jak citově, tak i materiálně. U jednotlivých členů rodiny, včetně dětí, se mohou objevovat psychické problémy. U dětí patologických hráčů také roste riziko, že jednou budou také samy závislé – ať již na hraní, nebo např. na návykových látkách. Ve svém zaměstnání může závislý často žádat o vyplacení zálohy na plat, může být v práci podrážděný, často si může vybírat dovolenou, obecně v práci selhává, zabývá se v ní jinou činností, než je práce, dopouští se zpronevř, nastat u něj mohou i pracovní úrazy.

V roce 2013 realizovalo Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti dotazníkovou studii Patologičtí hráči v léčbě, které se zúčastnilo celkem 229 patologických hráčů ze 105 léčebných zařízení. Z této studie mimo jiné vyplývá, že celková měsíční bilance v průběhu typického měsíce v posledním roce před léčbou byla v průměru – 38, 7 tis. Kč, přičemž minimální částka byla – 1,3 mil. Kč a maximální + 400 tis. Kč. Z negativních jevů v důsledku rozvoje problémového hraní respondenti nejčastěji uváděli lhaní (jednalo se celkem o 75,3 % respondentů, kteří lhali často nebo velmi často), dále nesplácení půjček (59,4 %), utracení společných rodinných peněz (53,8 %), zanedbávání rodiny (48,2 %), ale i agresivitu a psychický nátlak vůči okolí

(29,8 %). Závislí také trpí řadou zdravotních obtíží – jejich přehled je uveden v tabulce č. 2 (Mravčík, 2014, s. 140-145).

Zdravotní potíže	Počet (N=229)	Podíl (%)
Nervozita, podrážděnost	155	67,7
Úzkostné stavy	137	59,8
Nespavost	137	59,8
Sebevražedné myšlenky	94	41,0
Vysoký tlak / bušení srdce / bolesti na hrudi	65	28,4
Žaludeční vředy	19	8,3
Akutní zdravotní potíže vyžadující hospitalizaci	13	5,7
Jiné	4	1,7

Obrázek 2: Přehled zdravotních obtíží patologických hráčů

Zdroj: Mravčík a kol. (2014, s. 125)

Hlavní dopad hazardu na život závislého, včetně jeho rodiny, spočívá podle Williamse, Westové a Simpsona (2014, s. 11) ve finančních potížích. Významný podíl problémových hráčů nakonec tedy podle autorů žádá o povolení tzv. soukromého bankrotu. Časté jsou navíc též problémy v oblasti duševního zdraví v podobě depresí, úzkostí, případně se někteří gambleři také pokusí, ať již úspěšně, či neúspěšně, o sebevraždu (nejvyšší sebevražednost má v USA město Las Vegas, tedy „město kasin“).

3.2.5 Dopad hazardu na společnost

Podle Kukly a kol. (2016, s. 349) má patologické hráčství dopad i na celou společnost. Ten se podle autorů týká nákladů na vyšší nemocnost a léčbu hráčů, nárůstu sociálních nákladů, trestné činnosti a nákladů spojených s ní, nezaměstnanosti či bezdomovectví.

Hazard je podle Williamse, Westové a Simpsona (2014, s. 11) také častou příčinou kriminálního jednání – podle autorů se anamnéza patologického hráčství vyskytuje přibližně u 33 % vězněných osob.

Nešpor a kol. (2011, s. 21) uvádějí, že rizika hazardu pro širší společnost jsou větší než si veřejnost uvědomuje. Hazard vede k nižší produktivitě práce, a s tím souvisejí nižší daňové odvody. S hazardem také souvisí podle autorů organizovaný zločin, a to často

i mezinárodní povahy. Hazard může sloužit jako prostředek k „praní špinavých peněz“, v souvislosti s ním dochází také k lichvě, vydírání či násilným střetům zájmových skupin.

Hazardní hry, jak bude dále uvedeno v podkapitole 3.3, přinášejí mimo jiné do státních rozpočtů nemalé finanční částky. Zároveň však není možné popírat skutečnost, že s hazardem je spojeno patologické hráčství jako typ závislosti (resp. návykového chování). Vlády většiny zemí této realitě čelí různým způsobem. Matoušková (2013, s. 147) v souvislosti s tím uvádí, že některé země Evropy – např. Švýcarsko či Dánsko - legislativně schválily tzv. Sociální koncept. Na základě něj jsou pracovníci kasin profesionálně školeni v problematice patologického hráčství. Ve své práci mají za úkol všimnout si návštěvníků kasina a rozpoznat, zdali někteří z nich nevykazují příznaky chování spojeného s patologickým hráčstvím. Pokud mají podezření, že by se mohlo jednat o závislého jedince, zkontrolují jeho finanční, sociální a pracovní podmínky a v případě nutnosti je dotyčnému zakázán vstup do kasina. Zároveň jsou mu předány informace související s léčbou jeho problému, včetně zprostředkování kontaktu na odborná pracoviště zabývající se touto problematikou.

V Závěrečné zprávě RIA k návrhu zákona o hazardních hrách zveřejněné Vládou České republiky (n. d) jsou uvedeny identifikované společenské náklady na hazardní hraní, které se v České republice v roce 2012 pohybovaly přibližně ve výši mezi 14,2 - 16,1 mld. Kč. Většina těchto nákladů vzniká v souvislosti s hraním na tzv. výherních automatech. Tyto náklady jsou vztaženy k populaci tzv. problémových hráčů (jedná se o hráče s vyšším rizikem, kteří tvoří podle této zprávy 1,7 % – 2,3 % obyvatel, přičemž z tohoto počtu je patologických hráčů přibližně 0,6 % – 1 %).

3.3 Trh s hazardními hrami

Mravčík a kol. (2014, s. 159-160) uvádějí, že omezení dostupnosti hráčských příležitostí snižuje také míru patologického hráčství, přičemž více efektivní než snížení samotného počtu hracích přístrojů je snížení počtu provozoven hazardu. Z výzkumů i historického vývoje podle autorů vyplývá, že omezení je nutné zavádět především u těch typů her, u nichž je riziko vzniku závislosti nejvyšší. To se týká především tzv. nepřetržitých forem hazardu, které je možné hrát poměrně rychle a opakovaně - k těmto formám patří především elektronická herní zařízení (dále v textu též jako EHZ), sázkové hry v kasinu, elektronické loterie, online hraní a live sázky.

Česká republika patří mezi země, ve kterých je hazard vysoce tolerován a málo regulován. Podle Rouse a kol. (2015, s. 390) získalo Česko v r. 2013 prvenství mezi evropskými zeměmi co se týče počtu EHZ na jednoho obyvatele – toto číslo činilo 7,47 EHZ na 1000 obyvatel. V celosvětovém srovnání se Česká republika zařadila na druhé místo – prvenství měla Austrálie, kde bylo v roce 2013 8,77 EHZ na 1000 obyvatel.

Následující kapitola je věnována problematice trhu s hazardními hrami. Zabývá se regulací hazardních her, a to jak ve světě, tak i v České republice, v níž je tato problematika v současné době velmi aktuální, zejména co se týče politické diskuse o možnostech vhodných legislativních opatření, jejichž efekt by byl preventivní co se týče vzniku a rozvoje patologického hráčství. S tím souvisí i postoje laické a odborné veřejnosti k problematice hazardu a obecně přístupu, který by stát měl vůči tomuto fenoménu zaujmout.

3.3.1 Veřejná správa v oblasti hazardních her

Přesně určit počet provozovny, v nichž je možné hrát v České republice hazardní hry, nelze. Jsou-li uváděny statistiky týkající se herního prostředí, většinou je vycházeno s údajů Ministerstva financí. Avšak toto ministerstvo nemá přehled ani o nelegálních hernách, ani o provozovnách, ve kterých se nacházejí výherní hrací přístroje povolené pouze obcí (většinou se jedná o tzv. provozovny se zvláštním režimem, tedy pohostinská zařízení, ve kterých se může nacházet maximálně šest přístrojů – jejich výskyt se postupně snižuje a jejich počet se odhaduje na 2-3 tis. provozoven). Každým rokem počty jednotlivých provozoven narůstají, stejně jako narůstá počet např. online portálů či sázkových kanceláří. Informace týkající se počtu nelegálních heren (jedná se o herny provozované bez platné licence) pochopitelně nejsou známy vůbec – údaje o nich jsou získávány od samotných hráčů, kteří se v nich hazardu věnují, nebo od orgánů činných v trestním řízení (Mravčík a kol., 2014, s. 38-44).

Obtížná je i kontrola herních prostor či zisků plynoucích z hazardu. Podle zjištění Nejvyššího kontrolního úřadu stát není v současné době schopen adekvátně provádět dohled nad oblastí hazardních her. V současné době prostřednictvím internetu provozuje nelegálně sázkové hry řada společností, které ze svých zisků neodvádí státu žádné odvody. Veřejné rozpočty tak tímto způsobem přicházejí ročně přibližně o 600 mld. Kč. Finanční

úřady navíc nemají adekvátní podklady k tomu, aby mohly ověřovat správnost údajů v odvodových příznáních, která podávají provozovatelé hracích automatů. Důvodem jsou nedostatečné informace, které finanční úřady získávají od Ministerstva financí a obcí – finanční úřady tak nemají přehled o tom, kolik automatů bylo ve vykazovaném období na určitém místě v provozu. Např. v kontrolovaném vzorku 74 odvodových příznání našli kontrolóři nesrovnalosti ve výši 68 milionů korun, které pramenily z rozdílů v údajích o povolených a přiznaných automatech (Vláda České republiky, n. d).

Jak uvádí Mravčík a kol. (2014, s. 44-45), trh s hazardními hrami či hazardní hraní obecně má na stát a výdaje z veřejných rozpočtů nejen negativní dopad, ale pochopitelně je možné na tento fenomén nahlížet i z opačného pohledu, tj. ve smyslu přínosu pro stát. K hlavním výhodám dle autorů patří příliv financí do veřejných rozpočtů, stimulace hospodářského růstu a obnovy regionu, zvýšení nepřímých daní a zabránění odlivu výnosů do společností zřízených v zahraničí, zvyšování počtu pracovních příležitostí, vytváření infrastruktury v podobě nových komunikací, hotelů, restaurací apod., podpora vzniku pohostinských zařízení a stimulace cestovního ruchu. Nevýhody autoři spatřují především v nákladech souvisejících s regulací a nákladech souvisejících s místní infrastrukturou - s tím je spojeno např. zřízení policejních stanic, veřejné dopravy, elektrického vedení apod. Negativně hazard ovlivňuje některé druhy podnikání, zvyšuje kriminalitu a nezanedbatelné jsou i ekonomické dopady související s problémovým hráčstvím - např. osobní bankroty, rozvody, snížená produktivita v důsledku nemocnosti, úmrtnosti, kriminálních kariér apod.

Hazard bezesporu přináší místním samosprávám nemalé zisky, je však otázkou, jakým způsobem jsou následně tyto příjmy využívány. Příkladem může být čínské město Macao, které je někdy označováno jako „Las Vegas východu“. Jak uvádí Zheng, Hung (2011, s. 550-557), Macao je jediným městem v Číně, v němž je hazard legální provozovat. Se změnou v r. 2002, kdy skončil monopol na hazardní hry, začalo Macao v návaznosti na expanzi hazardu ve městě strmě ekonomicky růst. Prosperita kromě samotného růstu HDP zahrnovala a zahrnuje i rozmach turismu ve městě a růst průmyslu, který je s hazardem spojen. Z výzkumu, který autoři realizovali mezi místními obyvateli v letech 2005, 2007 a 2009 (v každém roce bylo provedeno dotazníkové šetření mezi více než 2 000 místními obyvateli), vyplývá, že expanze hazardu ve městě nevedla ke zvýšení spokojenosti obyvatel. Ve městě vzrostly např. ceny nemovitostí - v r. 2005

uvádělo 90 % respondentů výzkumu, že si nemůže dovolit nemovitost ve městě koupit. Pro místní obyvatele se také zvýšila nezaměstnanost – přestože ve městě vzrostl díky hazardu počet pracovních míst, zaměstnávání v hazardním průmyslu jsou lidé přicházející do města zvenčí, nikoliv místní obyvatelé. Příjem obyvatel, kteří v době realizace výzkumu byli zaměstnáni v hazardním průmyslu, se zvýšil, avšak u ostatních obyvatel změna v příjmu nenastala, tj. nezlepšila se jejich ekonomická situace.

Co se týče České republiky, obyvatelé v posledních letech do hazardu vkládají stále více svých finančních prostředků. V roce 2015 bylo sázejícími vloženo do hry 152,2 mld. Kč, což je o 10,2 % více než v r. 2014. Sázejícím bylo vyplaceno na výhrách 121,8 mld. Kč, což je oproti roku 2014 o 14,1 % více. Příjmy ze hry legálních provozovatelů loterií a jiných podobných her tak činily v roce 2015 30,4 mld. Kč (MF ČR, 2016a).

Podle MF ČR (2016a) vložili čeští občané v roce 2015 nejvíce financí do tzv. interaktivních videoloterních terminálů (jednalo se o částku 49 023 872 384 Kč) a dále do internetových kursových sázek (vložená částka činila 38 053 287 862 Kč). Tyto částky oproti minulým rokům narůstají, jak je patrné z obrázku č. 3.

Obrázek 3: Přehled výsledků hazardních her v ČR za rok 2015

Zdroj: MF ČR, 2016

3.3.2 Regulace hazardních her

Politické iniciativy týkající se omezení hazardu je možné rozdělit do tří kategorií: omezení obecné dostupnosti hazardu, omezení osob, které mohou hrát, a omezení způsobu poskytování hraní. (Williams, West, Simpson, 2014, s. 34).

Jak uvádí Mravčík a kol. (2014, s. 205-205), právní úprava hazardních her v jednotlivých členských státech Evropské unie nesmí být v rozporu s jejím právem. Smlouva o fungování Evropské unie zaručuje ve svém článku 56 volný pohyb služeb. Toto ujednání se týká i hazardních her. Omezit tento volný pohyb je možné jen ve výjimečných případech. Pochopitelně sázkové hry představují velký problém vzhledem k patologickému hráčství ve všech členských zemích EU a v souvislosti s tím se objevuje již řadu let snaha je regulovat. V obecné rovině na území EU platí, že členské státy EU mohou omezit právo subjektů z jiných členských států provozovat na svých územích sázkové hry, ovšem za předpokladu, že toto omezení sleduje tzv. veřejný záměr a nediskriminuje zahraniční provozovatele vůči provozovatelům domácím. Jak tedy autoři dále uvádějí, pokud k omezení některý ze států EU přistoupí, musí prokázat vhodnost a nezbytnost daných opatření a zejména existenci problému, k jehož řešení jsou tato opatření přijímána. Členské státy většinou staví oprávněnost svých opatření na tom, že je nutné ochránit spotřebitele před herní závislostí, ochránit mladistvé nebo jiné zranitelné osoby, nebo je zapotřebí předcházet podvodům či kriminálním aktivitám, které jsou s hazardními hrami spojeny.

Jak uvádějí Williams, West a Simpson (2014, s. 36), ve většině zemí nejsou stanovena pravidla pro počet např. heren binga či dostihových závodů, ale je omezen počet kasin a EHZ (např. v Rakousku jich je povoleno např. 9, v Itálii je to 5, ve Spojeném Království 150). Toto omezení má podle americké Národní komise pro studium hazardu smysl, neboť ze závěrů výzkumu společnosti vyplývá, že život v okruhu do 50 mil od kasina je spojen se zvýšením míry patologického hráčství o 50 %. V některých státech jsou zakázána EHZ (povolena jsou ve 38 státech USA, v Evropě jsou dostupná ve všech zemích kromě Grónska, Lichtenštejnska, Andorry, San Marina a Vatikánu). Podle autorů existují empirické důkazy z USA, podle nichž se radikálně snížil počet závislých (resp. počet osob volajících na Linku důvěry pro hráče, počet účastníků na setkáních Anonymních Gamblerů apod.) poté, co byla EHZ v dané oblasti zakázána. Hraní hazardních her prostřednictvím internetu je také v některých zemích omezeno, resp. zakázáno těm společnostem, které k této činnosti nemají od státu povolení - a to např. v Číně, na Kubě, v Řecku či v Německu. Co se týče umístění kamenných provozoven, historicky se kasina v Evropě a v USA nachází zejména v turistických oblastech. V některých zemích je omezena provozní doba herních prostor

(např. v australských státech musí být v hernách každý den přestávka 4-6 hodin). V řadě zemí nemohou hrát na automatech děti a mladiství – ale např. ve Spojeném Království neexistuje věkové omezení pro hraní na EHZ s nízkými možnými výhrami. Naopak na Maltě mají vstup do kasin povoleny osoby starší 25 let. V některých zemích - např. v Malajsii či ve Vietnamu – nemohou v kasinech hrát místní občané. V řadě zemí je v kasinech předepsán formální oděv. Další možnost omezení spočívá v sebevyloučení z kasin. Nemalá pozornost je věnována úpravám parametrů herních zařízení (vzhledem k rozsahu této práce možná omezení v této oblasti nejsou blíže specifikována. Úpravy pro české podmínky jsou zakotveny v Zákoně č. 186/2016 Sb., o hazardních hrách).

Co se týče České republiky, dne 7. června 2016 prezident Miloš Zeman podepsal nový zákon týkající se regulace hazardních her. Tento zákon vstoupí v platnost 1. ledna 2017.

Jedná se o zákon č. 186/2016 Sb., o hazardních hrách, který nahradí stávající, velkou měrou nevyhovující dosavadní zákon č. 202/1990 Sb., o loteriích a jiných podobných hrách. Společně se zákonem č. 186/2016 Sb., o hazardních hrách byly vydány ještě dva související zákony, a to nový zákon č. 187/2016 Sb., o dani z hazardních her a souhrnná novela č. 188/2016 Sb. (Vojíková, 2016).

Tento zákon podle Žurovce (2016) přináší komplexní úpravu provozování hazardních her, zejména co se týče důsledné ochrany sázejících a jejich okolí před patologickým hráčstvím, otevření českého trhu hazardních her pro provozovatele se sídlem v členském státu EU nebo Evropském hospodářském prostoru (dále v textu též jako EHP), zpřísnění státního dozoru, regulace nelegálních provozovatelů hazardních her na internetu a řádného zdanění hazardu. Povolování hazardních her bude nově dvoustupňové – Ministerstvo financí bude zajišťovat základní povolení ověřující způsobilost žadatele a splnění všech odborných a technologických požadavků, ale povolení k umístění herního prostoru bude ve výhradní pravomoci obce, na jejímž území má být hra provozována (obce tak budou rozhodovat i o tom, kde bude toto zařízení umístěno - např. zda bude umístěno v blízkosti kulturních či sportovních zařízení, škol apod.). Autor spatřuje hlavní přínosy nového zákona zejména v tom, že dojde k umožnění provozování hazardních her subjektům z ostatních členských států EU a EHP a obecně se zvýší možnost provozovat hazardní hry na internetu. Přínos dle autora spočívá

i v zavedení tzv. sebeomezujících opatření, vznikne rejstřík osob vyloučených z účasti na hazardních hrách, nastane striktní rozlišení kasina a herny z důvodu zamezení obcházení zákona. Zvýší se daňové sazby na 35 % u technických her a 23 % u ostatních her, rozšíří se dozorové pravomoci – např. zabavení nelegálního automatu, vstup do provozovny, nastane převedení dozorových pravomocí na nový dozorový orgán – Celní správu a bude zavedeno opatření pro boj s nelegálními internetovými provozovateli - blokáce internetových stránek či plateb.

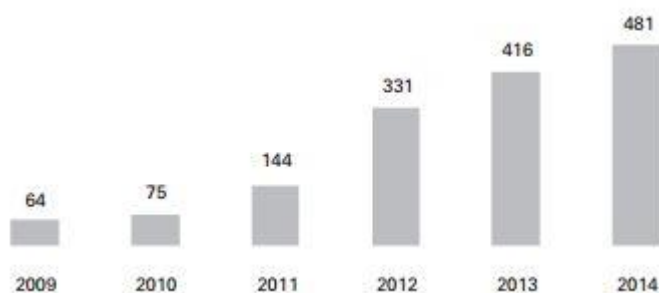
Co se týče sebeomezujícího opatření, dle § 14, odst. 1 až 4 Zákona č. 186/2016 Sb., o hazardních hrách toto opatření platí u hazardních her, u nichž je to technicky možné (např. u sázkových her, binga, totalizátorových her). V tom případě je provozovatel hry povinen účastníkovi hazardní hry nabídnout a umožnit mu nastavit si sebeomezující opatření – pakliže toho účastník hazardní hry využije, nesmí mu provozovatel této hry umožnit hrát dále, pokud by hraním nebylo dodrženo zadané opatření. Účastník hry může toto opatření zmírnit, nebo naopak zpřísnit – zpřísněné opatření musí provozovatel hry zavést okamžitě, zatímco změnu spojenou se zmírněním nejdříve sedmý den ode dne, kdy tuto změnu účastník provedl.

Rejstřík fyzických osob vyloučených z účasti na hazardních hrách bude spravovat Ministerstvo financí. Do rejstříku bude zapsána osoba pobírající dávky pomoci v hmotné nouzi, s výjimkou mimořádné okamžité pomoci, dále osoba starší 18 let, která je s danou osobou společně posuzována podle zákona upravujícího pomoc v hmotné nouzi a podle zákona upravujícího životní a existenční minimum. Do rejstříku budou zapsány i osoby, vůči kterým je pravomocně zjištěn úpadek a také ti, kteří mají zákaz her a sázek (a to předběžným opatřením, nebo v rámci ochranného léčení). Pakliže tyto skutečnosti, kvůli kterým osoby budou do rejstříku zapsány, pominou, Ministerstvo provede neprodleně výmaz těchto osob z rejstříku. Do rejstříku budou mít dálkový přístup provozovatelé hazardních her, avšak pouze k údajům týkajícím se toho, že je zkoumaná osoba v rejstříku zapsána (Zákon č. 186/2016 Sb., o hazardních hrách, § 16).

V nově přijatém zákonu je omezeno i hraní hazardních her prostřednictvím internetu. Ministerstvo financí může identifikovat internetové stránky obsahující nelegálně provozované hazardní hry cílící na české spotřebitele. O této skutečnosti bude provozovatel této stránky spraven ministerstvem dopisem a může sjednat nápravu - tj. většinou svoji činnost legalizovat tím, že zažádá o povolení tímto způsobem

v ČR podnikat. Nestane-li se tak, nastane blokáce dané internetové stránky (MF ČR, 2016b).

Regulovat hazard mohou i samotné obce, a to na základě obecně závazné vyhlášky (OVZ). Jak uvádí Rous a kol. (2015, s. 389-391), počet těchto regulací značně stoupá, a to od doby, kdy obce tuto možnost dostaly, tj. od roku 2011. Do roku 2011 měly obce možnost regulovat pouze VHP, což však obce nerespektovaly a regulovaly všechna EHZ na svém území. Proti tomu se bránila státní správa, ale i provozovatelé obcí. Nakonec však Ústavní soud ČR v r. 2013 potvrdil obcím možnost regulovat všechna EHZ. I přes prováděnou regulaci obcemi (vývoj počtu obcí s OVZ je zachycen na obr. č. 4) se však výskyt problémového hraní a s ním spojené dopady na životy jedinců, jejich nejbližší okolí, ale i stát, nemění. Skutečnost je podle autorů navíc taková, že s tím, jak je hazard regulován, o to více narůstá hazard nelegální. Autoři provedli v roce 2015 dotazníkové šetření, prostřednictvím kterého byly osloveny všechny obce v ČR. Online dotazník vyplnili zástupci pouze 6 % obcí – konkrétně se jednalo o 194 obcí, na jejichž území žije 22 % obyvatelstva České republiky. Každá z obcí měla v době dotazování na svém území alespoň jednu provozovnu, na které bylo možné hrát EHZ. 27 % těchto obcí mělo platnou OVZ. Z dotazníkového šetření podle autorů vyplynulo, že většina obcí, které se zúčastnily výzkumu, je pro větší regulaci hazardu a větší pravomoci v oblasti regulace hazardu pro obce, kraje i stát. Obecně mají obce se zaváděním OVZ pozitivní zkušenosti, i když vnímají negativní dopad regulace hazardu na jejich území v souvislosti s vyšší nezaměstnaností a snížením příjmů do obecního rozpočtu.

Obrázek 4: Vývoj počtu obcí s OVZ za období 2009-2014

Zdroj: Rous a kol. (2015, s. 392)

Velkým tématem co se týče hazardu je i otázka reklamy. Dle společnosti Ontario Gambling Problem Research Centre (2013, s. 38) přímá reklama a marketing provozovatelů hazardních her, ale i nepřímá propagace prostřednictvím médií jsou klíčovými faktory, které přispívají k tomu, že hazard je pro jedince přitažlivý a spojuje si jej se zábavou. V Austrálii např. komentátoři sportovních utkání během přenosu informují diváky o sázkových kurzech a reklama na hazardní hry se objevuje v reklamních přestávkách těchto přenosů, stejně jako jsou loga těchto firem vyobrazena přímo na sportovištích, nebo dresech hráčů.

Obrázek 5: Ukázka losů pro děti

Zdroj: Mravčík a kol. (2015, s. 62)

Mravčík a kol. (2015, s. 61-63) upozorňují, že obzvláště problematická je reklama na hazardní hry zaměřená na děti a mladistvé. Malé děti jsou podle autorů velmi citlivé vůči zavádějícím informacím. Reklama v této oblasti zaměřená na děti je většinou spojena s obrázky kreslených zvířat nebo celebrit, užívány jsou zdvořilá slova. To vše jsou podněty, na které děti nekriticky reagují. Nejčastěji se nezletilí setkávají s losy - ty jsou navíc snadno dostupné (např. v novinových stáncích, na přepážkách České pošty, a.s.) a jsou prezentovány a dětmi také vnímány jako neškodná zábava. Navíc vzhledem k nízké ceně si je mohou děti pořídit samy (obr. č. 5 zachycuje příklad těchto losů).

V souvislosti s hazardem vyvolaly negativní ohlas veřejnosti výherní automaty pro děti, které byly v roce 2014 umístěny v obchodním centru Olympia v Brně. Jejich inzerce na webu firmy, která je provozovala, zněla: „Videohry, stolní hokej a jiné zábavní hry o atraktivní ceny vám jistě umožní klidný nákup, zatímco o zábavu vašich dětí bude dobře postaráno.“ Tyto přístroje byly z nákupního centra odstraněny teprve poté,

co na jejich přítomnost upozornila média. Jejich provozování však nebylo podle provozovatele v rozporu se zákonem, neboť na těchto automatech děti nemohly vyhrát peníze, a tudíž tato zařízení nesplňovala ohlašovací povinnost na ministerstvu (Foltánková, Fajkusová, 2014).

V České republice nastane od 1. 1. 2017 v souvislosti s nabytím platnosti Zákona č. 188/2016 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o hazardních hrách a zákona o dani z hazardních her, nová úprava reklamy na hazardní hry. Reklama na hazardní hru tak již nebude moci v sobě obsahovat sdělení, z něhož by mohlo vyplývat, že účast na hazardní hře může být zdrojem finančních prostředků obdobným získávání příjmů ze závislé, samostatné nebo jiné obdobné činnosti. Reklama na hazardní hry nesmí být podle tohoto zákona zacílená na osoby mladší 18 let, musí také obsahovat sdělení o zákazu hraní těchto her osobám mladším 18 let a musí také viditelně obsahovat sdělení: „Ministerstvo financí varuje: Účastí na hazardní hře může vzniknout závislost!“ (Zákon č. 188/2016 Sb.)

Nadále bude platit, jak stanoví Zákon č. 40/1995 Sb., o regulaci reklamy, že jsou zakázány hazardní hry (ruší se slovní spojení „loterie, sázky a jiné podobné hry“ a nahrazuje se výrazem „hazardní hry), které nebyly povoleny nebo oznámeny podle zvláštního právního předpisu.

Dle § 66, odst. 2 Zákona č. 186/2016 Sb., o hazardních hrách na budově nebo v části budovy, která je veřejně přístupná a v níž se nachází herní prostor, nesmí být umístěna reklama, sdělení nebo jiný druh propagace na provozování hazardních her nebo získání výher. Dle Mravčíka a kol. (2015, s. 23), ještě před přijetím nového zákona o hazardních hrách měly obce prostřednictvím OZV možnost reklamu regulovat – např. zakázat světelnou reklamu na provozovnách, nebo zakázat, aby bylo vidět do interiéru herny zvenčí.

3.3.3 Postoje laické a odborné veřejnosti k hazardním hrám

Mravčík a kol. (2014, s. 49) zmiňují, že vzhledem k odvodům z provozování sázkových her do veřejných rozpočtů je velká část laické i odborné veřejnosti pro toleranci hazardních her ve společnosti. Tyto daně mají charakter speciální daně, která kryje zvýšené společenské náklady a výdaje spojené s provozem a dopadem hazardního hraní. Jak však autoři dále poznamenávají, na rozdíl od jiných zemí, jako je např. Polsko, však Česká

republika nemá zákonem stanoveno účelové určení tohoto odvodu (v Polsku tak jsou např. podíly daní z provozování sázkových her účelově přesně specifikovány a směřují např. do sportu, kultury, ale část z těchto prostředků je určena i na řešení problémů spojených s hazardním hraním).

Z hazardu plynou nemalé finanční zdroje např. pro obce, které na svém území hazard provozují. Obce jsou podle loterijního zákona příjemci části odvodů z hazardních her - konkrétně se jedná o 80 % odvodů z provozování EHZ a 30 % odvodů z provozování ostatních hazardních her (Rous a kol., 2015, s. 395).

Podle Rychlíka (2016) byla v roce 2014 obcí, která do svého rozpočtu za hazardu získala nejvíce financí, obec Chvalovice u Znojma. Pod tamější obecní úřad spadá i někdejší hraniční přechod Hatě a těsně před rakouskou hranicí tak stojí tři velká kasina. V roce 2014 získala obec ze zdaněných her 99 milionů korun. Z financí, které tak obec každoročně z hazardu do svého rozpočtu získá, financuje např. silnice, vodovody či hřiště. Obec má dokonce i svůj fond, ze kterého jsou obyvatelům obce financovány půjčky na bydlení. Podle tamějšího starosty hazard nepředstavuje pro obec žádný problém, neboť klientela kasin je převážně zahraniční, nikoliv místní. Podle autora je obecně nejvíce herních zařízení v pohraničních oblastech.

V Liberci, z něž pocházeli také respondenti z výzkumu popsaného v analytické části práce, činí zisk z hazardních her pro městský rozpočet přibližně 80 milionů korun. I přes tento zisk však město plánuje hazard na svém území značně omezit – zaniknout by mělo přibližně 100 heren a ve městě by tak podle plánu zastupitelstva měly zůstat pouze kasina. Veřejnost tento krok vítá, ale zajímá se také o to, jakým způsobem bude řešena finanční ztráta, která tímto způsobem městu vznikne (Škapiková, 2016).

Proti razantnější regulaci hazardu jsou pochopitelně např. provozovatelé hazardních her, ale i část veřejnosti. Argumentují tím, že eliminací hazardu nastane nárůst nezaměstnanosti. Podle serveru Drogy-info.cz (n. d), který vychází z údajů Sdružení provozovatelů centrálních loterijních systémů, by nový zákonný rámec v oblasti hazardu mohl způsobit ztrátu zaměstnání asi u 30 000 osob. Podle Výzkumného ústavu práce a sociálních věcí pracovalo v r. 2013 v odvětví hazardních her přibližně 16 200 zaměstnanců. Tento počet navíc nezahrnuje tzv. šedou ekonomiku – podle některých odhadů nelegálně působí v oblasti hazardu asi dalších 30 % osob. Navíc další osoby jsou zaměstnány ve firmách, které herní zařízení vyrábějí – v České republice bylo

podle tohoto serveru v r. 2015 takových firem 11 a dohromady zaměstnávaly asi 1 600 zaměstnanců. Pokud by se v souvislosti se změnou zákona, který vstoupí v platnost v roce 2017, snížila poptávka po hazardních hrách o 15 %, poté by to znamenalo úbytek pracovních míst asi o 3 300, při snížení poptávky o 30 % by přišlo o práci asi 6 700 osob. Krajní variantou je pochopitelně uzavření provozu a propuštění všech zaměstnanců.

Podle Rouse a kol. (2012, s. 391) se názory na regulaci sázkových her stávají třecími plochami ve společnosti a ovlivňují veřejné mínění. Pro obyvatele měst podle autorů představuje výskyt heren a sázkových her typu EHZ většinou jev problematický, který ve svém městě mít nechtějí, avšak zástupci rady měst a též provozovatelé těchto her zdůrazňují pozitivní dopady hazardu na města, obce a stát obecně.

4 Charakteristika prostředí

V následující kapitole je stručně uvedena charakteristika prostředí, tj. Libereckého kraje a města Liberce, v němž bylo realizováno terénní šetření. V úvodu jsou uvedeny základní údaje o Libereckém kraji. Pozornost je věnována především statistickým údajům úzce souvisejících s problematikou hazardu a patologického hráčství.

Pojednáno je též o problematice hazardu v Liberci, včetně popisu dvou heren, které v Liberci existují a s jejichž majiteli byly v rámci kvalitativní části výzkumu vedeny rozhovory.

4.1 Popis Libereckého kraje

Liberec je krajským městem Libereckého kraje a též okresním městem. Okres Liberec je jedním z nejsevernějších okresů a na severu sousedí se Spolkovou republikou Německo. V okrese se na rozloze 989 km² nachází 59 obcí. Terén okresu je členitý. Liberecký okres patří mezi okresy s tradičně rozšířenou průmyslovou výrobou, ale významné zastoupení má i stavebnictví, doprava a cestovní ruch (ČSÚ, 2016a).

Podíl nezaměstnaných činil k 28. 2. 2017 v Libereckém kraji 5,16 %. Jedná oproti roku 2016 o pokles o 1,24 p.b. V Libereckém kraji bylo k 28. 2. 2017 evidováno na úřadech práce celkem 16 089 uchazečů o zaměstnání (ČSÚ, 2017a).

Míra ekonomické aktivity v Libereckém kraji ve 3. čtvrtletí roku 2016 činila 59,2 (jedná se o podíl pracovní síly na počtu všech 15letých a starších) a průměrná mzda v témže období byla v Libereckém kraji 25 410 Kč. (ČSÚ, 2017b).

Počet obyvatel v Libereckém kraji činil k 31.12.2016 celkem 440 636 osob, z toho 216 556 bylo mužů a žen žilo k tomuto datu v Libereckém kraji 224 080. Rozvodů bylo v roce 2016 v Libereckém kraji celkem 1 102, většinu z nich iniciovaly ženy (konkrétně se jednalo o 45,6 % návrhů z celkového počtu, na základě společné žádosti bylo provedeno celkem 29,3 % všech rozvodů). Rozvodovost v roce 2016 klesla v Libereckém kraji na nejnižší číslo od roku 2000 (ČSÚ, 2017c).

Dne 15. 12. 2016 zveřejnil Český statistický úřad předběžné výsledky regionálních účtů za rok 2015. Liberecký kraj se s nárůstem ve výši 5,2 % umístil v rámci celé České republiky na čtvrtém místě. Regionální HDP Libereckého kraje činil v roce 2015 v běžných cenách 147 208 mil. Kč, tj. 3,2 % podílu na celorepublikové hodnotě.

V přepočtu na jednoho obyvatele dosáhl HDP hodnotu 335 210 Kč, což mezi všemi kraji představuje třetí nejhorší pozici (ČSÚ, 2016c).

4.2 Hazard ve městě Liberec

K 31.12.2015 žilo v Liberci celkem 103 288 obyvatel, z toho ženy převažovaly (žen bylo k tomuto datu 53 437). V tomtéž roce činil přírůstek obyvatel 575 osob (ČSÚ, 2016b).

V rozpočtu Liberce se pro rok 2017 počítá s příjmy 1 966 727 818 Kč a výdaji ve výši 2 049 337 246 Kč. Oproti roku 2016 se jedná o navýšení příjmů o více než 100 milionů, což vychází z predikce Ministerstva financí České republiky, v důsledku lepšího hospodářského výsledku ekonomiky České republiky (Liberec, 2016a).

Dne 15.12.2016 vydalo statutární město Liberec Obecně závaznou vyhlášku o regulaci provozování hazardních her na území statutárního města Liberec, s platností od 10.1.2017. Touto vyhláškou byl na území města zakázán hazard (konkrétně bingo, technická i živá hra). Z dokumentu také vyplývá, že hazardní hry, které bylo doposud možné na území města provozovat, mohou být provozovány pouze do konce doby platnosti stávajícího povolení, nejdéle však do 30. září 2017 (Liberec, 2016b).

Díky této vyhlášce se tak Liberec zařadil mezi města s nulovou tolerancí hazardu. V původním návrhu mělo být jednáno pouze o zrušení heren, živé hry (tj. kasina) měly zůstat. K podobnému kroku v minulosti přistoupil nedaleký Jablonec nad Nisou, ale později povolil provozování kasin ve městě. V Liberci je v současné době možné provozovat hazard na 86 místech a hráči v nich podle odhadů každým rokem prohrají 300-400 milionů korun. Je zřejmé, že touto vyhláškou se město připraví o zisk z hazardu, který v roce 2015 činil 76 milionů, pro rok 2016 je tento zisk odhadován na 60 milionů korun a pro rok 2017 přibližně 40 milionů korun (ČT24, 2016).

Tento krok je mnohými lidmi kritizován. Hovoří se o tom, že nulová tolerance hazardu ve městě sníží tamější nezaměstnanost, městu budou v rozpočtu chybět finance, které město získávalo z odvodů za výherní hrací přístroje, a navíc budou vznikat nelegální herny. Proti je i primátor města, který k nové vyhlášce uvedl: „*Stačí, když se do klubu nebo restaurace dá stůl s tabletem s přednastavenou stránkou do internetového kasina a hazardní hra může začít. Bez jakékoli kontroly státu a bez jakéhokoli příjmu pro město.*“ (Roubalová, 2016).

Mnohdy je také kritizováno, že se herny nacházejí v místech sousedících se školou, sportovišti apod. Jak již bylo uváděno, ve městě Liberec je v současné době 86 míst, v nichž je hazard provozován. V závěru této podkapitoly jsou popsány dvě náhodně zvolené herny ve městě včetně prostředí, v němž se tyto herny nacházejí.

4.2.1 Herna ve čtvrti Horní Růžodol

Herna se nachází v blízkosti sportovního komplexu Sport Park Liberec, kde trénuje hokejový klub Bílí tygři a též se v areálu konají kromě sportovních akcí hudební koncerty apod. V blízkosti herny je i hala, ve které se odehrávají mimo jiné i turnaje volejbalistů Dukla Liberec. V ulici se nachází pizzerie a cukrárna. Ulici tvoří moderní bytové domy, v nichž bydlí převážně mladé rodiny a obecně v této čtvrti bydlí lidé s vyššími příjmy. Dle pracovnice herny navštěvují zařízení v hojném počtu místní, po sportovních zápasech do zařízení zavítají jak diváci těchto zápasů, tak i samotní hráči. Primárním cílem těchto návštěv není hazard, ale spíše zábava. Nejčastěji chodí lidé do herny sledovat sportovní zápasy, které jsou v ní promítány, občas si dle pracovnice zařízení zahrají šipky a příležitostně „zmáčknou automat“. Pravidelný hráč se dle tohoto zdroje v zařízení objevuje pouze jeden. Samotná herna je poměrně malá. Tvoří ji čtyři velké stoly na sezení, bar s pěti místy na sezení a šest výherních hracích přístrojů. V herně pracují na směny čtyři lidé a střídají se po dvanáctihodinových směnách. Herna je otevřena nonstop. Chod herny zabezpečuje provozní. S majitelem této herny byl v rámci výzkumu veden rozhovor, který je součástí přílohy č. 3.

4.2.2 Herna ve čtvrti Františkov

Jedná se o čtvrt', která silně kontrastuje s výše zmiňovanou čtvrtí Horní Růžodol. Domy ve čtvrti často chátrají, ulice jsou neupravené. Většinu obyvatel čtvrti tvoří lidé s nižšími příjmy, často romského etnika. Podobně samotná herna se nachází v neupravené ulici. Vedle herny se nachází stavební firma, která zde má kancelář. Naproti herně je prodejna motocyklů Honda a též Benzina, která byla několikrát vykradená.

Oproti výše uvedené herně, v níž bývá přes den takřka prázdno a lidé do ní začínají chodit až odpoledne, pro práci, při návštěvě této herny v ní bylo velmi živo již od rána.

Z rozhovoru s barmankou herny vyplynulo, že aktuálně je období „po výplatách“, tedy že se očekává velký příliv návštěvníků.

V herně se nachází čtyři malé stoly a jeden velký stůl a dále je zde pět automatů. Většinou dle pracovnice herny bývají všechna tato místa u automatů obsazena návštěvníky herny, kteří „s pivem v ruce mačkají tlačítka“. Provoz herny je taktéž non stop, jsou zde zaměstnáni čtyři lidé, kteří se střídají po dvanáctihodinových směnách. S majitelem herny byl proveden rozhovor, který je součástí přílohy č. 4.

Skladba návštěvníků této herny je výrazně odlišná od skladby návštěvníků herny v Horním Růždolu. Hazard je tu hojně provozován, zejména v obdobích, kdy lidé dostanou od svého zaměstnavatele výplatu, resp. sociální dávky. Mnozí návštěvníci se osobně znají, v herně je rušno a hluk.

Terénní šetření

Z teoretických východisek bylo vycházeno při vytváření vlastního výzkumu, v němž byly zkoumány postoje občanů města Liberec k oblasti hazardu, zejména provozování hazardu ve městě, v němž žijí.

Terénní šetření bylo provedeno dle zásad, které by měly být dodrženy v každém výzkumu a které jsou uvedeny v tabulce č. 1.

Tabulka 1: Obecné zásady výzkumného šetření

Základní kroky výzkumného šetření
1. Formulace teoretického nebo praktického sociálního problému
2. Formulace teoretické hypotézy
3. Formulace souboru pracovních hypotéz
4. Rozhodnutí o populaci a vzorku
5. Pilotní studie
6. Rozhodnutí o technice sběru informací
7. Konstrukce nástrojů pro tento sběr
8. Předvýzkum
9. Sběr dat
10. Analýza dat
11. Interpretace, závěry, teoretické zobecnění

Zdroj: Disman (2002, s. 120)

Vzhledem k tomu, že bylo cílem získat hlubší vhled do problematiky hazardu ve městě Liberec, jako nejvhodnější typ výzkumu byl zvolen výzkum smíšený, který umožňuje kombinovat výhody kvantitativního i kvalitativního výzkumu. Z cíle výzkumu vyplývalo i rozhodnutí o populaci a vzorku – výzkumný soubor tvořili obyvatelé města Liberec, osloveni byli i odborníci věnující se problematice patologického hráčství.

V následující kapitole je uveden koncept výzkumu, tj. výzkumný cíl, stanovené výzkumné otázky a hypotézy. Popsána je metodika výzkumu a konkrétní realizace terénního šetření. Charakterizován je výzkumný soubor a v závěru kapitoly jsou prezentovány zjištěné výsledky. Charakteristika výzkumného souboru a prezentace výsledků je provedena zvlášť pro výzkum kvantitativní a zvlášť pro výzkum kvalitativní. V závěru kapitoly jsou shrnuty výsledky obou těchto forem terénního šetření.

4.3 Výzkumný cíl, výzkumné otázky a hypotézy

Cílem výzkumu bylo zjistit postoje veřejnosti, konkrétně občanů města Liberec a zastupitelů města, k problematice hazardu a patologického hráčství. Dílčím cílem bylo navržení opatření, které by mohly vést ke snížení patologického hráčství, a tedy i eliminaci sociopatologických jevů, které jsou s hazardem spojeny.

Výzkumné otázky, které byly v návaznosti na cíl výzkumu formulovány, byly následující:

- 1) V čem spatřují obyvatelé města Liberec nejčastější příčiny patologického hráčství?
 - K této otázce se v dotazníku vztahovaly položky č. 1-8.
- 2) Jak hodnotí dopad provozování hazardu na město Liberec jeho občané?
 - Ke druhé výzkumné otázce byly v dotazníku přiřazeny otázky č. 9-15.
- 3) Co by mělo město Liberec dle názoru jeho obyvatel v oblasti hazardu změnit?
 - K výzkumné otázce se v dotazníku vztahovaly položky č. 16-26.

Zároveň byly formulovány i tři **hypotézy**:

- 1) Muži se častěji než ženy domnívají, že je v České republice patologickému hráčství věnována dostatečná osvěta.
 - K této hypotéze se v dotazníku vztahovala otázka č. 7.
- 2) Respondenti s nižším vzděláním se častěji než respondenti s vyšším vzděláním domnívají, že pozitiva plynoucí z provozování hazardu ve městě Liberec převyšují negativa, která z provozování hazardu v Liberci plynou.
 - K této hypotéze se v dotazníku vztahovala otázka č. 13.
- 3) Respondenti, kteří nehrají hazardní hry, častěji než respondenti, kteří je hrají, požadují, aby město na svém území zakázalo reklamu na hazardní hry.
 - K této otázce se v dotazníku vztahovala otázka č. 21.

4.4 Metodika výzkumného šetření

K zodpovězení výše uvedených otázek byl zvolen jako nejvhodnější metoda výzkumného šetření tzv. smíšený výzkum, tj. použit byl jak kvantitativní, tak i kvalitativní výzkum.

Jak uvádí Reichel (2009, s. 40-41), pomocí kvalitativního výzkumu se snaží badatel porozumět zkoumanému sociálnímu problému. Nejprve tak probíhá sběr dat a teprve poté dochází k formulaci možných vztahů mezi zkoumanými jevy – naopak u kvantitativního výzkumu badatel předpokládá určité vztahy mezi jevy a ty zkoumá. V kvalitativním výzkumu pracuje badatel s nenumerními daty, v kvantitativním naopak s daty numerickými, tj. s daty, které jsou měřitelné, dají se porovnávat, třídít. Zatímco u kvalitativního výzkumu je postup výzkumného šetření nestandardizovaný, u kvantitativního výzkumu je naopak tento postup standardizovaný (nejčastěji bývá výzkumnou metodou dotazník). Oba typy výzkumu se podle autora liší také tím, jak jsou časově náročné jednotlivé etapy výzkumu. Sběr a analýza dat je v kvalitativním výzkumu časově náročnější, než je tomu u výzkumu kvantitativního. Rozdíl spočívá i v tom, jak lze získané výsledky zobecnit na širší populaci – to u kvalitativního výzkumu

často není možné, navíc je u tohoto typu výzkumu velkým rizikem ovlivnění výsledků osobou badatele. U kvantitativního výzkumu je zobecnění výzkumů dle stejného zdroje možné a taktéž očekávané.

Hlavní nosnou částí byl pro výzkum kvantitativní, tj. získání dat od občanů města prostřednictvím dotazníkového šetření. Pomocí kvalitativního výzkumu, konkrétně se jednalo o realizaci rozhovorů se zastupiteli města, byly získány doplňující informace k datům kvantitativním. Bylo tak možné získat ucelený pohled na problematiku hazardu ve městě Liberec, a to nejen z pohledu řadových občanů, ale i těch, kteří o výskytu hazardu ve městě rozhodují a mohou tak mít k danému tématu odlišný postoj, jiné informace apod.

Vzhledem k typu výzkumu byly použity dvě výzkumné techniky, a to dotazník a rozhovor.

U obou těchto technik se užívání dotazování – v případě rozhovoru jde o dotazování tváří v tvář, u dotazníku je dotazování převedeno do písemné podoby. Bez ohledu na užitou metodu je u dotazování dle Reichela (2009, s. 100-101) důležité, aby otázky byly pokládány srozumitelně. Není tedy vhodné např. užít odborné výrazy či cizí slova. Otázky také musí být jednoznačné, tj. není vhodné ptát se na více jevů současně. Zároveň je také dle autora důležité, aby otázky byly pro respondenta přijatelné a formulace nesmí působit sugestivně.

V dotazníku, který je součástí práce (konkrétně je uveden v příloze č. 1), byly použity otázky uzavřené a některé byly polouzavřené. Jak uvádí Reichel (2009, s. 101-102), otázky otevřené vedou respondenta k odpovědi formou výběru nabízené varianty odpovědi u dané položky. U otázek polouzavřených je kromě nabízených odpovědí také dána respondentovi možnost vyjádřit vlastní názor, a to nejčastěji tak, že může zvolit např. variantu „jiné“, nebo vysvětlit svoji odpověď u dotazu „jak“ apod. V případě dotazníku užitého v tomto výzkumu byly u otázek polouzavřených jednou z variant odpovědí možnost „jiné“, případně byli respondenti vyzváni, aby doplnili zvolenou odpověď u vybraných otázek.

Interview patří podle Miovského (2006, s. 155-160) k nejobtížnějším, ale zároveň také k nejvýhodnějším metodám určených pro sběr dat kvalitativní povahy. Ve výzkumu bylo použito tzv. polostrukturované interview, které je dle autora založeno na základním schématu (souboru otázek), které je pro tazatele závazné, tj. dané otázky z tohoto jádra rozhovoru je nutné užít, i když v libovolném pořadí, zároveň je však možné

se dále ptát - např. pokládat doplňující otázky, ptát se na to, co s daným tématem souvisí a jeví se v kontextu rozhovoru jako důležité apod.

Před vlastní realizací výzkumného šetření, tedy jak před provedením dílčích rozhovorů, tak i před administrací dotazníku, byl proveden předvýzkum, který dle Dismana (2002, s. 122) umožňuje testovat srozumitelnost a jednoznačnost otázek. Předvýzkum je vhodné provést na malém vzorku respondentů. V rámci tohoto výzkumu bylo zvoleno celkem 10 osob, přičemž dvě z nich měly zkušenost se zastupitelskou prací, avšak v jiném městě než je Liberec, a ověřovány byly oba nástroje, tj. jak dotazník, tak i schéma rozhovoru. Na základě tohoto předvýzkumu byly některé otázky v dotazníku přeformulovány, upravena byla grafická podoba a v případě rozhovorů byly přidány dvě nové otázky.

Respondenti byli vybráni do výzkumu na základě tzv. účelového výběru, v němž dle Dismana (2002, s. 112-113) vybírá badatel do výzkumu takové účastníky, které sám zvolí, kteří jsou mu snadno dostupní, a tedy nejedná se o vzorek reprezentativní, jako je tomu např. v případě náhodného výběru. V důsledku této skutečnosti nelze získané výsledky zobecnit na danou populaci, nebo jen velmi omezeně. Tento typ výběru byl doplněn o techniku sněhové koule. Jak uvádí Hennink (2007, s. 103), u této techniky badatel osloví určité osoby z populace a ty dále požádá, aby do výzkumu zapojili i další osoby, které splňují požadavky výzkumníka a které je tedy možné do výzkumu zařadit (v našem případě bylo naším nejdůležitějším požadavkem, aby se jednalo o osoby dospělé). Autor upozorňuje, že tzv. klíčové osoby, tedy ty, které jsou badatelem osloveny přímo, by měly mít různé charakteristiky, což vede k tomu, že výzkumný soubor je různorodý a netvoří jej homogenní skupina, nebo skupina osob, které jsou si v důležitých rysech velmi podobné. Co se týče výběru zastupitelů k osobnímu rozhovoru, oslovení byli všichni zastupitelé města, tj. užit byl výběr náhodný, avšak ne všichni tito oslovení zastupitelé byli ochotni se výzkumu zúčastnit. I přes oslovení velkého počtu respondentů s účastí ve výzkumu souhlasili pouze dva respondenti. Z tohoto důvodu byli osloveni prostřednictvím e-mailové komunikace odborníci na problematiku závislostí (tj. pracovníci adiktologických poraden, sociální pracovníci působící v různých sociálních službách). Z takto oslovených osob odpověděla pouze jedna osoba.

K analýze dat získaných z dotazníkového šetření byly užity základní statistické metody. U každé otázky byl zjišťován počet odpovědí na jednotlivé nabízené varianty, určena byla absolutní a relativní četnost a též modus, tj. nejčastěji se objevující hodnota v daném souboru dat (u každé položky dotazníku). Data získaná prostřednictvím rozhovorů byla vyhodnocena vzhledem k výzkumným otázkám, vzhledem k nízkému počtu respondentů a jejich strohým odpovědím v rozhovorech byla provedena pouze základní analýza obsahu rozhovorů a některé výroky jsou uváděny formou přímé citace.

K ověření hypotéz byl zvolen chí-kvadrát pro čtyřpolní tabulku. Jak uvádí Chráska (2016, s. 65-66), před vlastním ověřováním hypotéz je nutné hypotézy formulovat, přičemž stanovována je hypotéza nulová a alternativní. O jejich přijetí nebo zamítnutí rozhoduje testování nulové hypotézy. K tomuto účelu je dle autora nutné vypočítat tzv. testové kritérium, pro které se užívá vzorec $\chi^2 = \sum (P-O)^2/O$, kde P jsou pozorované četnosti a O jsou očekávané četnosti. Vypočítanou hodnotu testového kritéria je nutné dále srovnat s kritickou hodnotou, již lze nalézt ve statistických tabulkách. Tato kritická hodnota je určena zvolenou hladinou statistické významnosti (nejčastěji je užitá hladina významnosti 5 %) a počtem stupňů volnosti (tento počet je závislý na počtu řádků v tabulce, z níž se testové kritérium počítá).

4.5 Kvantitativní šetření

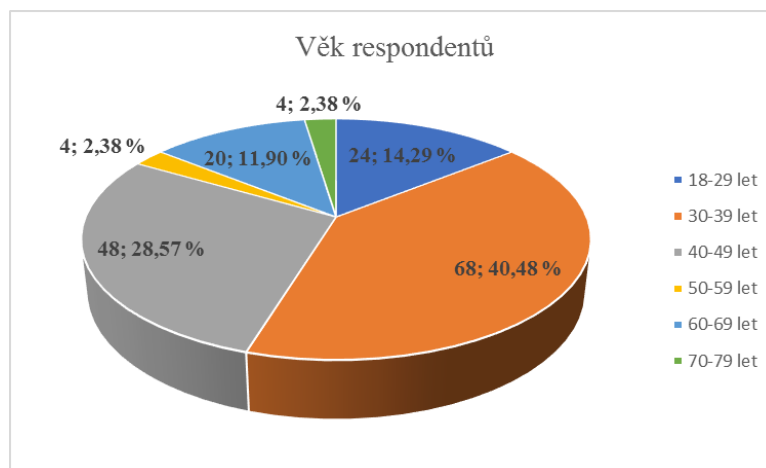
V následující kapitole je v úvodu popsána charakteristika výzkumného souboru. Následuje prezentace výsledků dotazníkového šetření a v závěru této podkapitoly je uvedeno vyhodnocení hypotéz.

4.5.1 Výzkumný soubor kvantitativního šetření

Výzkumný soubor osob, které byly osloveny pomocí dotazníku, tvořili zletilí lidé oslovení v různých institucích či zařízeních ve městě (na úřadu práce, ve školách a mateřských školách, místních obchodech, restauracích apod.). Všichni tito respondenti byli také požádáni o to, aby dotazníky případně předali dále ve svém blízkém sociálním okolí. Domluven byl také způsob odevzdání dotazníků – pokud jej respondenti nevrátili ihned vyplnění, odevzdávali jej v místě, kde dotazník obdrželi (tj. např. na informacích úřadu práce, v kanceláři asistentky ředitele školy, na pokladně v obchodě apod.).

Z celkového počtu 200 rozdaných dotazníků jich bylo vráceno plně vyplněných 168, tj. návratnost činila 84 %.

Většinu tohoto výzkumného souboru tvořili muži – těch bylo 88, tj. 52,38 % z celkového počtu. Popis výzkumného souboru dle věku je uveden v grafu č. 1.

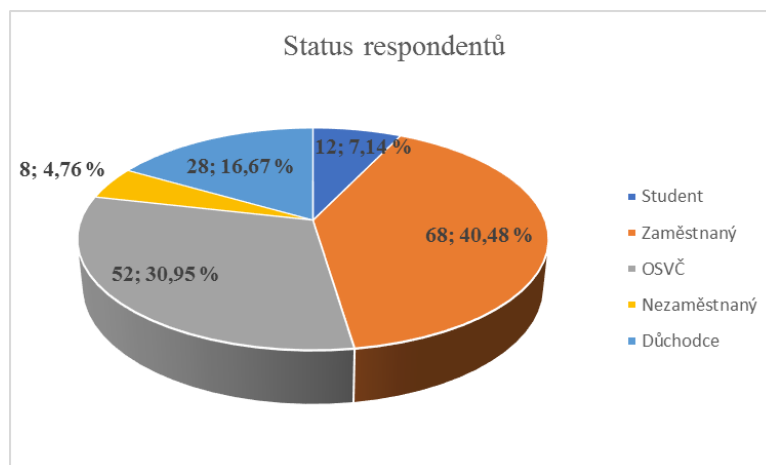
Graf 1: Výzkumný soubor dle věku

Zdroj: vlastní výzkum

Jak je z grafu patrné, nejpočetnější skupinu představovali lidé ve věku 30-39 let (ve výzkumném souboru jich bylo 68, tj. 40,48 %). Druhou nejpočetněji zastoupenou skupinu představovali respondenti ve věku 40-49 let (těchto respondentů bylo 48, tj. 28,57 %). 4 respondenti byli ve věku vyšším než 70 let (jednomu bylo 71 a druhému 73 let).

Co se týče vzdělání respondentů, nejvýše dosaženým vzděláním nejvíce respondentů bylo středoškolské vzdělání s maturitou (těchto respondentů bylo 84, tj. 50 % z celkového počtu). Nejméně zastoupeni byli lidé se základním vzděláním (jednalo se o 8 osob, tj. 4,76 %) a dále lidé se středním vzděláním bez maturity a vyšším odborným vzděláním (těchto osob bylo v každé skupině 24, tj. 14,29 %). Osob s vysokoškolským vzděláním bylo ve výzkumném souboru 28, tj. 16,67 %.

Charakteristika výzkumného souboru dle sociálního statutu je uvedena v grafu č. 2. Nejvíce byli ve výzkumném souboru zastoupeni respondenti zaměstnaní (těchto osob bylo 68, tj. 40,48 %) a druhou nejpočetněji zastoupenou skupinu tvořili lidé podnikající (těchto osob bylo 52, tj. 30,95 %). Nejméně byli zastoupeni nezaměstnaní respondenti.

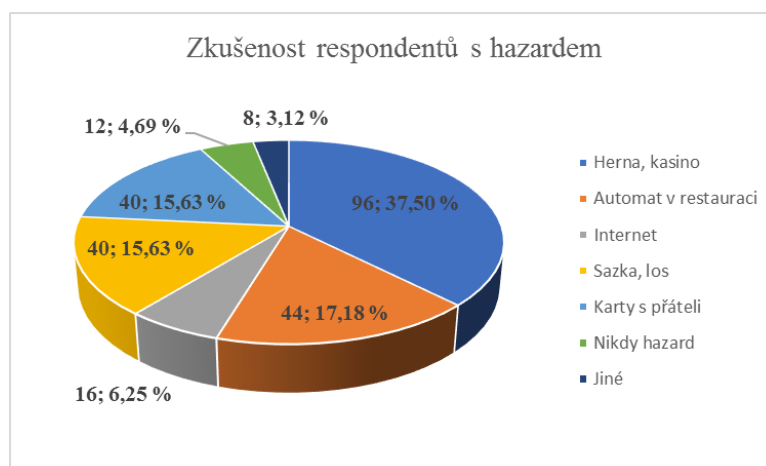

Graf 2: Výzkumný soubor dle sociálního statutu

Zdroj: vlastní výzkum

U respondentů bylo také zjišťováno, jaký je jejich průměrný měsíční příjem. Nejčastěji respondenti uváděli, že se jejich měsíční příjem pohybuje v rozmezí 16 000-20 000 Kč měsíčně (těchto osob bylo ve výzkumném souboru 56, tj. 33,33 %).

Respondenti byli také dotazováni na svoji vlastní, osobní zkušenost s hazardní hrou. Zjištěné výsledky jsou uvedeny v grafu č. 3. U této otázky někteří respondenti volili více než 1 možnou odpověď, tj. počet odpovědí neodpovídá počtu respondentů.

Graf 3: Zkušenost respondentů s hazardem

Zdroj: vlastní výzkum

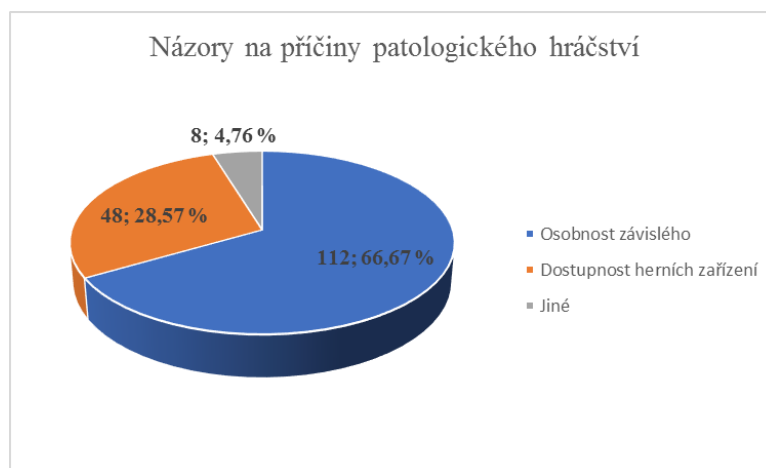
Nejčastěji respondenti uváděli, že hráli karetní hry s přáteli (toto uvedlo 96 respondentů). Druhou nejčastější odpovědí bylo „na automatu v restauračním zařízení“ – tato odpověď byla zvolena 44 respondenty. 8 respondenti zvolili možnost „jiné“, avšak i přesto, že k tomu byli vyzváni, svoji odpověď dále nespecifikovali.

Respondenti byli také dotazováni na to, jak oni sami hrají hazardní hry. Polovina respondentů uvedla, že nepravdělně, ale hrají je, 52 (tj. 30,95 %) respondentů uvedlo „zkusil/a jsem to, ale nic mi to neříká“ a 32 (tj. 19,05 %) respondentů zvolilo odpověď „jiné“, ale dále svoji odpověď nespecifikovali.

V závěru dotazníku byl respondentům položen dotaz, zda oni sami někdy pociťovali, že mají problém s hazardní hrou, a tedy případně se i léčili, nebo neléčili. Všichni respondenti zvolili odpověď „ne“.

4.5.2 Výsledky kvantitativního šetření

První část dotazníku byla zaměřena na oblast patologického hráčství. Zkoumáno bylo, jak jsou respondenti s touto problematikou seznámeni a jaký postoj k patologickému hráčství mají.

Graf 4: Otázka č. 1

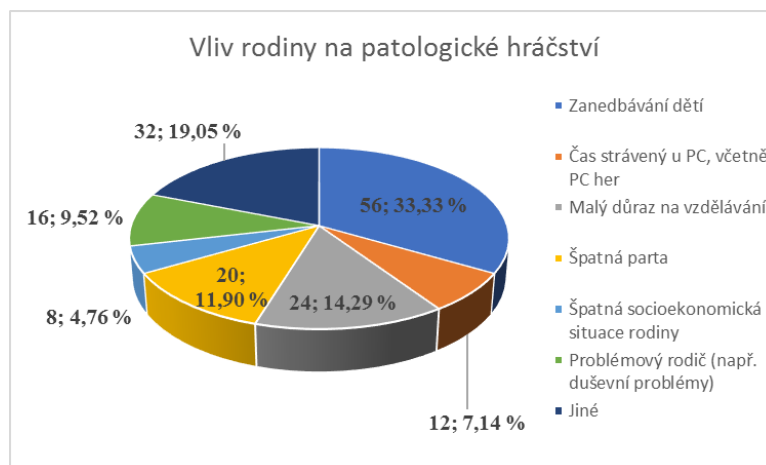
Zdroj: vlastní výzkum

Respondenti byli dotazováni na to, v čem podle nich spočívá příčina patologického hráčství. Většina respondentů (konkrétně 112, tj. 66,67 % z celkového počtu) se domnívá, že hlavní příčina patologického hráčství spočívá především v osobnosti závislého.

Pouze 28,57 % respondentů je toho názoru, že příčina naopak spočívá ve vnějších okolnostech, tj. snadné dostupnosti herních zařízení. Žádný z respondentů nezvolil možnost c), tj. kombinaci faktorů vnějších a vnitřních, i když skutečnost je taková, že právě kombinace vnitřních a vnějších determinant vede ke vzniku závislosti, ať již se jedná o závislost na psychoaktivních látkách, nebo závislost nelátkovou, jako je tomu v případě patologického hráčství.

Pokud respondenti zvolili u první otázky dotazníku možnost „jiné“ (jednalo se o 8 respondentů), tito uvedli, že hazardní hraní je způsobem řešení různých situací v rodině, tj. rodinných konfliktů. Na skutečnost, zda na vznik patologického hráčství může mít vliv rodina, byli respondenti dotazováni ve druhé otázce dotazníku. Podobně jako u předchozí otázky se většina respondentů přiklonila k názoru, že rodina na vznik patologického hráčství vliv nemá (tohoto názoru bylo 100, tj. 59,52 % respondentů). U této otázky měli respondenti možnost svoji volbu doplnit o slovní komentář. Nejčastěji respondenti uváděli, že je to vždy individuální záležitost jedince (toto doplnění, byť v různých obměnách, uvedlo celkem 92 (56,10 %) respondentů. V dalších odpovědích bylo zmiňováno, že za patologické hráčství mohou geny, případně v kombinaci se životní situací, nevhodná výchova (ta bylo uvedena 24 (14,63 %) respondenty), případně krize rodiny a nevhodné rodinné zázemí. Děti dle jednoho z respondentů mohou v rodině přebírat nevhodné vzorce chování. Za velmi zajímavý názor lze považovat následující tvrzení jednoho z respondentů, s nímž se lze ztotožnit: „*částečně ano, může dítě ovlivnit, ale ne zabránit*“.

Pokud byli respondenti vyzváni, aby i přes svůj primární názor přímo určili, jaké jevy v rodině mohou vést k rozvoji patologického hráčství, nejčastěji respondenti uváděli, že vznik a rozvoj gamblingu souvisí se špatnou socioekonomickou situací v rodině (tuto odpověď zvolilo 56, tj. 33,33 % respondentů. Další možné odpovědi a četnost dané volby jsou uvedeny v grafu č. 5).

Graf 5: Otázka č. 8

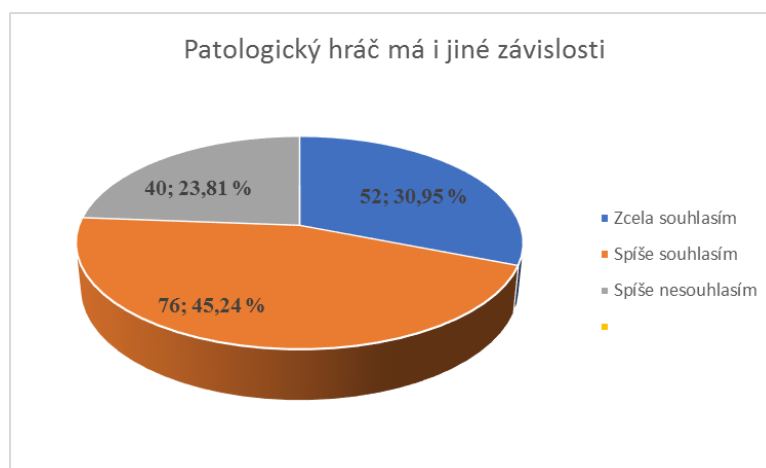
Zdroj: vlastní výzkum

Z dat uvedených v grafu vyplývá, že respondenti si spojují patologické hráče s částí populace, jejíž socioekonomická situace není dobrá, není v ní kladen důraz na vzdělávání a sami rodiče mají nižší vzdělání (u možnosti „jiné“ respondenti uváděli kombinace některé z výše uvedených možností), tj. do určité míry s obyvateli, o nichž se hovoří jako o lidech sociálně vyloučených. Dle Nešpora (n. d) však tyto faktory nejsou hlavními příčinami patologického hráčství. Jak autor uvádí, v obecné rovině se na vzniku a rozvoji gamblingu podílí kombinace faktorů biologických, psychologických, ale i sociálních (zejména očekávání spojené s hazardem a dostupnost hazardu). Z rodinných vlivů se dle autora nejčastěji hovoří o negativním vlivu malého rodičovského dohledu a nedostatku vřelosti a péče. Zároveň dle autora může hrát roli příliš tvrdá výchova, zejména ze strany otce a naopak na straně matky příliš velká ústupnost a v etiologii patologických hráčů se dle stejného zdroje často objevuje na straně rodiče přítomnost patologického hráčství, nebo jiné duševní choroby. Jak je však z grafu č. 5 patrné, v našem výzkumu však tyto faktory (zanedbávání ze strany rodičů, psychické onemocnění rodiče) příliš často respondenty uváděny nebyly.

Respondenti, kteří byli do výzkumu zařazeni, byli lidé dospělí, mnohdy patrně v roli rodičů. Je obtížné připustit si, že svým rodičovským působením může člověk zapříčinit rozvoj sociálně-patologických jevů, k nimž hazardní hráčství patří. Odmítání přiznat rodině alespoň částečný vliv na vznik patologického hráčství tak může souviset s obrannými

mechanismy, popíráním, dané např. pocitem, že jedinec není „perfektním“ rodičem, ale též pochopitelně i neznalostí dané problematiky.

Z dosavadních výsledků vyplývá, že si respondenti převážně nespojují patologické hráčství ani s existencí hazardu, ani s rodinnými vlivy, ale naopak hlavní příčinu existence tohoto jevu spatřují především v osobnosti takto závislého, což dokládá i graf č. 6.

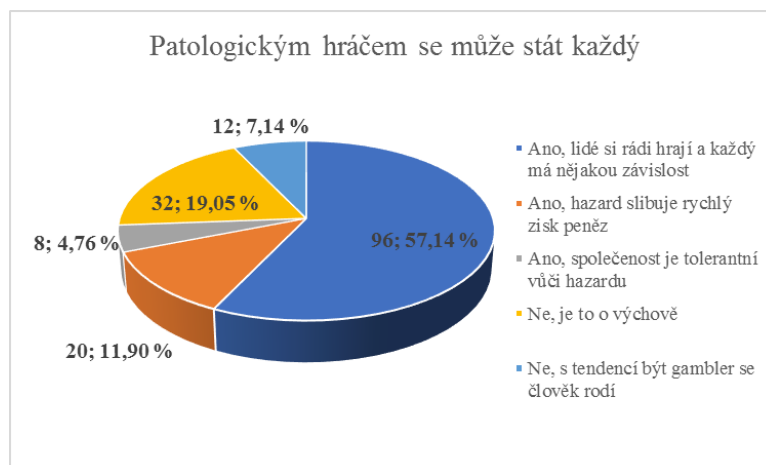

Graf 6: Otázka č. 4

Zdroj: vlastní výzkum

Většina respondentů (konkrétně 128, tj. 76,19 %) se domnívá, ať již „zcela“, nebo „spíše“, že patologický hráč je jedincem, u kterého je závislost silně zastoupena. Tito respondenti se domnívají, že patologický hráč má i jiné závislosti.

V souladu s těmito tvrzeními vyjadřovali své názory respondenti na to, zda se patologickým hráčem může stát kdokoliv. Jak je z dat prezentovaných v grafu č. 7 patrné, většina respondentů (konkrétně 96, tj. 57,14 %) se domnívá, že patologickým hráčem se může stát každý člověk, neboť lidé si rádi hrají a každý člověk má i jiné závislosti. Je to tedy především osobnost jedince, která dle respondentů predisponuje člověka k patologickému hráčství.

Graf 7: Otázka č. 6

Zdroj: vlastní výzkum

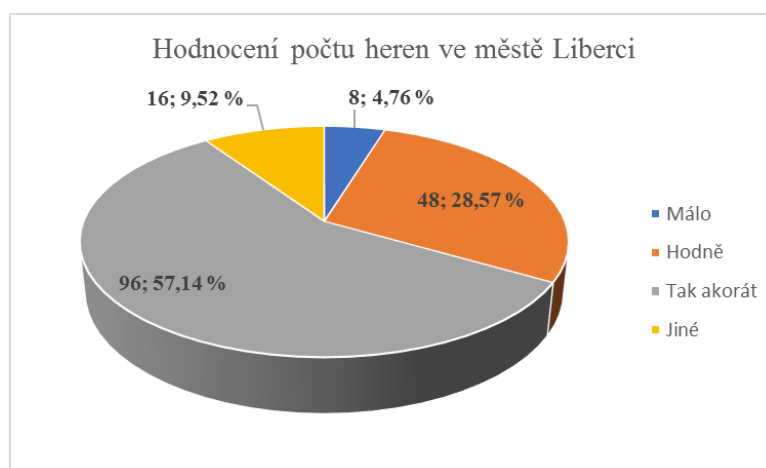
Ze získaných dat však též vyplývá, že více než 10 % respondentů spatřuje příčinu patologického hráčství v tom, že hazardní hraní slibuje rychlý a snadný zisk finančních prostředků a téměř 20 % respondentů se přiklonilo k rodinnému vlivu, konkrétně spojuje patologické hráčství s výchovou.

Pokud mohli respondenti vybírat z možností týkajících se různých oblastí, které mohou mít na vznik a rozvoj patologického hráčství vliv, opět bylo nejčastěji uváděno (konkrétně se jednalo o 64, tj. 38,10 % respondentů) spolu s volbou zahrnující kombinaci všech nabízených faktorů, že příčina tkví v osobnosti jedince (nikoliv však to, že se jedinec jako gambler rodí – tuto možnost zvolilo jen 8, tj. 4,76 % respondentů). Za pozornost stojí, že žádný respondent nezvolil možnost „Politika státu (nezaměstnanost, špatná sociální politika, špatné školství apod.“ a pouze 8, tj. 4,76 % respondentů uvedlo, že příčina tkví v morálce společnosti (přesné rozložení odpovědí respondentů na tuto otázku č. 5 je uvedeno v příloze práce č. 2).

Respondenti se vyjadřovali též k tomu, zda je problematice patologického hráčství věnována dostatečná osvěta a prevence. Většina respondentů (konkrétně 92, tj. 54,76 %) se domnívá, že je ve společnosti věnováno gamblingu věnována velká pozornost (nejčastěji respondenti uváděli, že se jedná o obecnou osvětu, ale též za prevenci považují regulaci hazardu, tj. rušení heren apod. Zmiňována byla i výchova ve školách, naučné poradny a existence poraden pro závislé. Naopak ti, co se domnívají, že tomu tak není, své tvrzení doplnili výrokem, že hazard je snadno dostupný). Co se týče přímo osvěty, většina

respondentů (konkrétně 104, tj. 61,90 %) je toho názoru, že v České republice není v této oblasti prováděna dostatečná osvěta (celkově 68, tj. 40,48 % respondentů zvolilo možnost „zcela nesouhlasím“, zatímco 24 (14,29 %) respondentů odpovědělo „zcela souhlasím“, tj. tito respondenti jsou přesvědčeni o tom, že osvěta věnovaná problematice patologického hráčství je v České republice prováděna velkou měrou.

Ve druhé výzkumné otázce byla pozornost věnována hodnocení dopadu provozování hazardu na město Liberec.

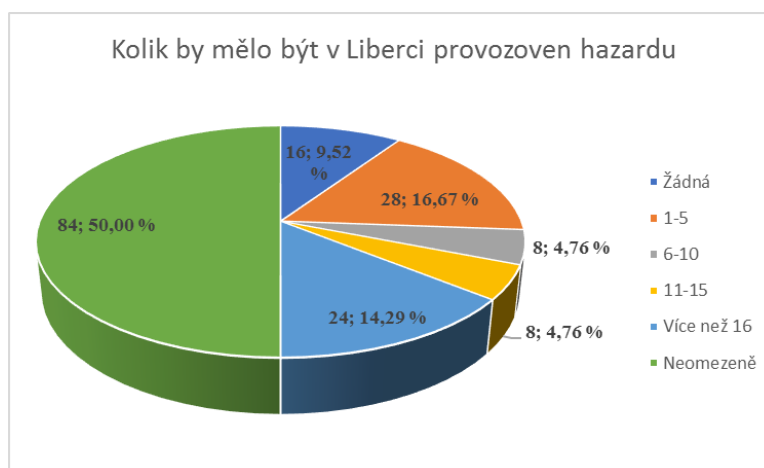
Graf 8: Otázka č. 9

Zdroj: vlastní výzkum

Z výsledků uvedených v grafu č. 8 je zřejmé, že většina respondentů (konkrétně 96, tj. 57,14 %) se domnívá, že je ve městě Liberec heren „tak akorát“. Více než čtvrtina respondentů (konkrétně 48, tj. 28,57 %) je přesvědčena, že je ve městě heren „hodně“. Respondenti, kteří zvolili možnost „jiné“, uvedli, že tuto skutečnost nedokáží posoudit, jeden z respondentů napsal: „*Nevím, to je jako s restauracemi, je to hodně, nebo málo?*“ V této odpovědi je patrné poukazování na skutečnost, že k hazardu je přístupováno ve společnosti jinak, než je tomu např. u alkoholismu. Zatímco česká společnost je vůči konzumaci alkoholu velmi tolerantní, a tedy nejsou hromadně rušeny restaurační zařízení, v nichž je alkohol podáván, u hazardu je možné zejména v posledních letech setkat se s tendencemi omezovat počet míst, v nichž lze hazard provozovat. To však pochopitelně nutnost bojovat se sociálně-patologickými jevy, které mají negativní dopad na jedince a společnost a zároveň je možné, že v budoucnu budou podobné kroky podnikány např. i vůči závislosti na alkoholu (s bojem proti závislosti na tabáku je možné se již běžně

setkat, např. v podobně regulace reklam na tabákové výrobky, zobrazováním odstrašujících obrázků týkajících se negativního dopadu kouření na jedince na krabičkách cigaret apod.).

Pokud se měli respondenti vyjadřovat k tomu, kolik provozoven hazardu by dle jejich názoru ve městě mělo být, polovina respondentů uvedla, že by jich mělo být „neomezeně“. V grafu č. 9 jsou uvedeny přesné výsledky na tuto otázku.

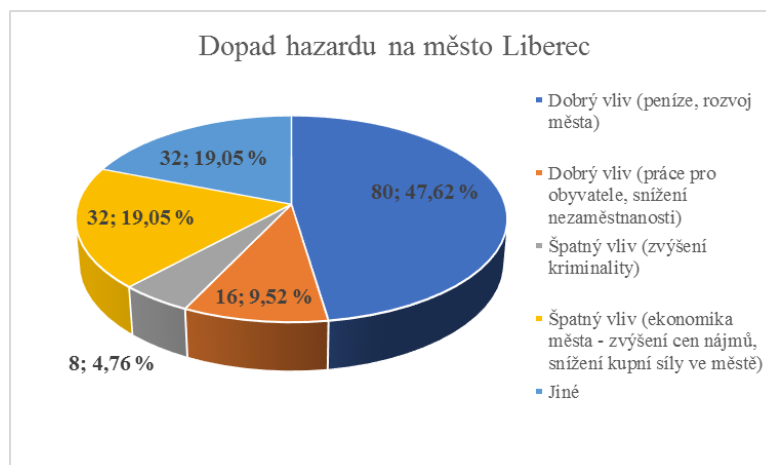

Graf 9: Otázka č. 22

Zdroj: vlastní výzkum

Za pozornost stojí, že pouze 16 (9,52 %) respondentů se domnívá, že by v Liberci neměla být žádná taková provozovna. Toto zjištění není vzhledem k ostatním odpovědím respondentů překvapující, svědčí však o velké toleranci tohoto výzkumného souboru vůči hazardnímu hraní a provozovnám hazardu.

Sledováno bylo též, bez ohledu na to, jaký mají respondenti názor na počet heren ve městě, jak respondenti hodnotí dopad hazardu na město Liberec. Rozložení odpovědí na tuto otázku je uvedeno v grafu č. 10.

Graf 10: Otázka č. 11

Zdroj: vlastní výzkum

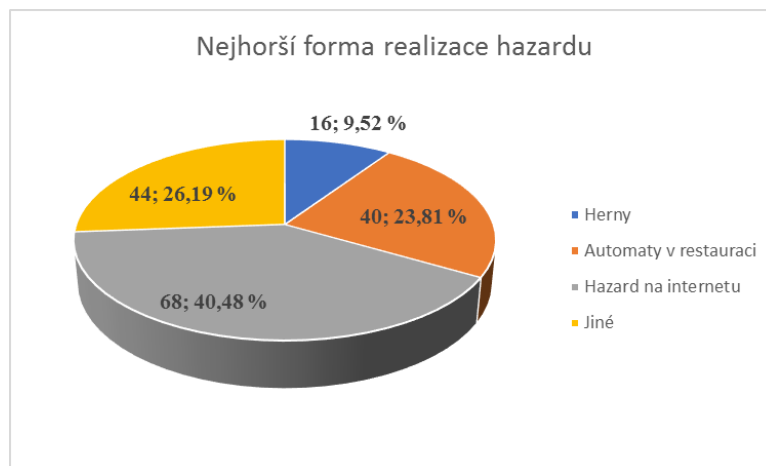
Většina respondentů (konkrétně 104, tj. 61,90 % z celkového počtu) se domnívá, že provozování hazardu má na město dobrý vliv. Důvody, proč tomu tak je, byly uváděny různé. Nejvíce respondentů (80, tj. 47,62 %) je však toho názoru, že pozitivní dopad hazardu na město je spojen především z přílivem financí plynoucích do městského rozpočtu právě z provozování hazardu na území města. To mimo jiné umožňuje investovat tyto peníze do rozvoje města.

Žádný z respondentů se nedomnívá, že provozování hazardu má na město pozitivní vliv v tom, že přiláká do města jedince právě za účelem hazardního hraní. Respondenti, kteří zvolili možnost „jiné“ (těchto respondentů bylo 32, tj. 19,50 % z celkového počtu), nejčastěji uváděli, že provozování hazardu má na město špatný i dobrý vliv. Jeden z respondentů uvedl: „Každá legrace něco stojí.“

V tomto převažujícím mínění respondentů lze vnímat již prezentované převládající přesvědčení respondentů, že patologické hráčství je problémem jednotlivců. Jich samotných se tento jev (nemoc) netýká. Kladou důraz na to, co je dobré pro „zdravé“ občany, byť na úkor těch, kteří jsou nemocní.

Jak je z grafu č. 11 patrné, za nejhorší z dopadu hazardu na město považují respondenti provozování hazardu prostřednictvím internetu (ve slovních vyjádřeních tyto respondenti uváděli, že tato forma hazardu je snadno dostupná, a to i dětem a mladistvým. Jejich hodnocení hazardu se tedy nevztahovalo primárně na město Liberec, ale spíše na jednotlivce. Liberec, jak již bylo uváděno, přistoupil k nulové toleranci hazardu a mimo

jiné odpůrci vyhlášky tvrdí, že tato skutečnost povede kromě provozování nelegálních heren též k odlivu hráčů k internetovému hazardu, čímž se problém patologického hráčství neřeší, pouze město přichází o finanční zdroje plynoucí z hazardu apod.).

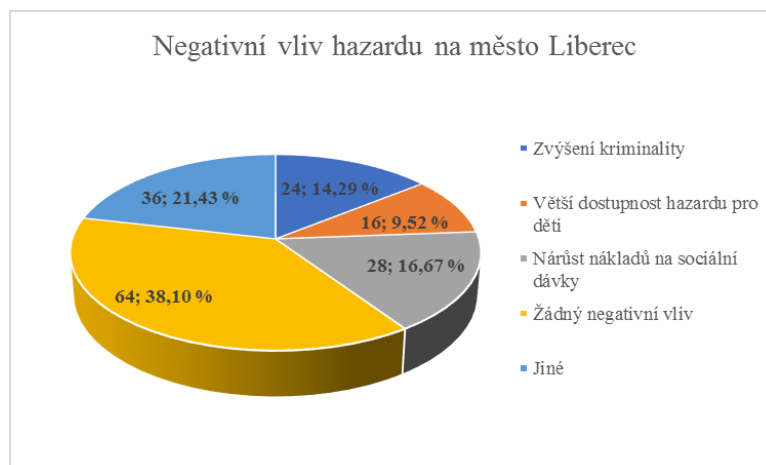

Graf 11: Otázka č. 11

Zdroj: vlastní výzkum

Žádný z respondentů se nedomnívá, že jsou pro město problematická kasina a sázkové kanceláře. Z kamenných provozoven hazardu považují respondenti za nejproblematictější restaurace s herními automaty (tuto možnost zvolilo 40 (23,81 %) respondentů).

Z výsledků odpovědí respondentů na otázku č. 12 (prezentovaných v následujícím grafu) vyplývá, že nejčastěji se respondenti domnívá, že provozování hazardu nemá na město Liberec žádný negativní dopad (tuto odpověď zvolilo 64 (38,10 %) respondentů).

Graf 12: Otázka č. 12

Zdroj: vlastní výzkum

Odpovědi respondentů na tuto otázku nejsou překvapivé, neboť již bylo uváděno, že respondenti většinou nezaujmají k provozování hazardu ve městě negativní postoj a jsou spíše přesvědčeni o tom, že provozování hazardu má na Liberec dopad pozitivní.

Je velmi překvapivé, že žádný z respondentů u této otázky nezvolil možnost a) Zvýšení počtu bezdomovců ve městě, ani možnost d) Nárůst nezaměstnanosti ve městě. Lze předpokládat, že ve městě Liberec, podobně jako v jiných obcích a městech České republiky, žijí hazardní hráči. Jak uvádí Kukla a kol. (2016, s. 349), skutečnost je taková, že hazardní hraní vede k nezaměstnanosti i bezdomovectví (podobně jako jiné závislosti).

Celkem 132 (78,57 %) respondentů je přesvědčeno, že pozitiva plynoucí pro město z provozování hazardu převyšují možná negativa (40, tj. 23,81 % respondentů zvolilo odpověď „zcela souhlasím“. Přesné rozložení odpovědí na tuto otázku č. 13 je uvedeno v příloze č. 2). Zároveň se však 116 (69,05 %) respondentů domnívá, že se město vlivem provozování hazardu na svém území nezměnilo.

Obecně jsou tedy respondenti přesvědčeni o tom, že provozování hazardu je pro Liberec dobré, neboť to vede k prosperitě města (resp. zvýšení financí plynoucích do městského rozpočtu), avšak respondenti nesledují, že by se město díky této skutečnosti měnilo – tedy nemění se dle nich ani k lepšímu.

V teoretické části bylo uváděno, že města, která hazard na svém území provozují ve velké míře, z této podnikatelské aktivity profitují a obyvatelé vnímají, že město se v důsledku toho více rozvíjí. Pouze čtyři respondenti využili možnosti svoji odpověď

doplnit – jeden respondent uvedl, že se jedná o „*peníze radnici*“, druhý je toho názoru, že město získává více peněz pro rozvoj. Další dva respondenti zmiňovali spíše negativní dopad na město (konkrétně „*více problémů se závisými*“ a „*výlohy heren*“).

Je tedy otázkou, do čeho město Liberec prostředky získané z hazardu investuje. Je možné, že respondenti přejali pouze názor zastánců hazardu a nevycházejí z vlastní zkušenosti; nepozorují, že by se město od té doby, co je v něm hazard provozován, skutečně měnilo (případně měnilo k lepšímu).

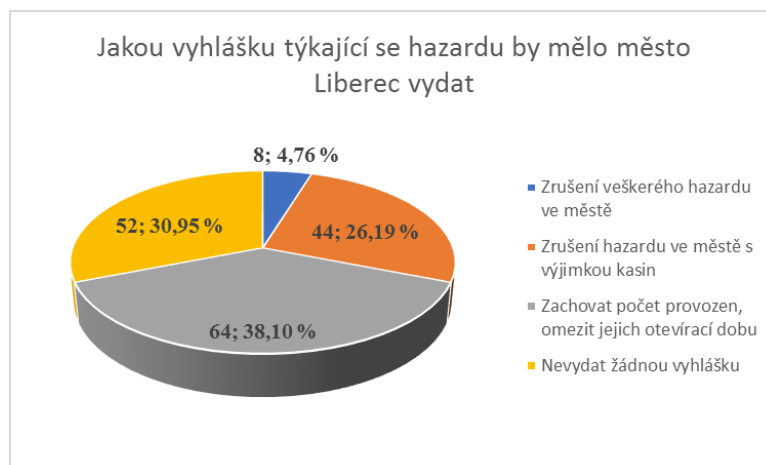
Výzkumem bylo též zjištěno, že se většina respondentů (konkrétně 158, tj. 90,48 %) nedomnívá, že by město Liberec mělo kvůli hazardu špatnou pověst (stejnou měrou respondenti volili odpověď „spíše nesouhlasím“ a odpověď „spíše souhlasím“. Přesné rozložení odpovědí respondentů na tuto otázku č. 15 je uvedeno v tabulce v příloze č. 2).

Ve třetí výzkumné otázce bylo zjišťováno, co by dle respondentů mělo město Liberec v oblasti hazardu změnit.

Většina respondentů (konkrétně 116, tj. 69,05 % z celkového počtu respondentů) se domnívá, že by se město Liberec mělo zajímat o to, jaký postoj k hazardu a jeho provozování ve městě zaujímají obyvatelé města.

Velká část respondentů využila možnosti uvést, jakým způsobem by město mělo názory a postoje svých občanů k problematice zjišťovat. Nejčastěji byl uváděn dotazník, dále veřejné debaty a ankety. Též bylo uváděno, že by se město mělo obecně zajímat o názory občanů, nejen v souvislosti s provozováním hazardu. Někteří respondenti zmiňovali, že nejde jen o to zajímat se o názory občanů, ale tyto názory by mělo město též respektovat.

Do dotazníku byla zařazena i otázka, zda by město Liberec mělo vydat vyhlášku týkající se hazardu, přičemž respondenti měli na výběr z několika možností variant případné vyhlášky. Jak již bylo uváděno, město Liberec dne 15. 12. 2016 vydalo vyhlášku, kterou provozování hazardu na svém území ruší. Tato vyhláška vstoupila v platnost 10. 1. 2017. Sběr dat probíhal ještě před těmito termíny. Je bezesporu zajímavé podívat se retrospektivně, jaký názor měli na vydání případné vyhlášky respondenti žijící v Liberci ještě předtím, než město k tomuto kroku přistoupilo. Odpovědi respondentů jsou uvedeny v grafu č. 13.

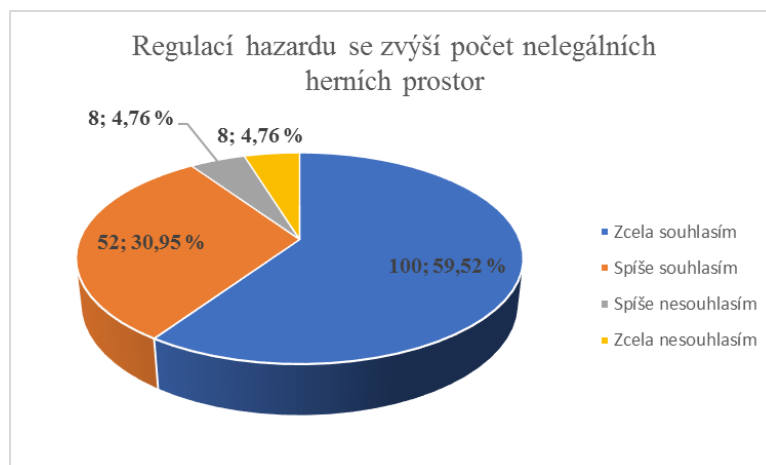
Graf 13: Otázka č. 17

Zdroj: vlastní výzkum

Přestože město Liberec nakonec zrušilo provozování veškerého hazardu ve městě, pro tuto variantu byli v dotazníkovém šetření pouze 8 (4,76 %) respondenti. Nejčastěji respondenti uváděli, že by počet provozoven měl být zachován, měla by se však omezit jejich otevírací doba (tuto variantu zvolilo 64, tj. 38,10 % respondentů). Téměř třetina respondentů (konkrétně 52, tj. 30,95 %) chtěla, aby město ponechalo provozování hazardu ve městě beze změny, tj. nevydávalo žádnou vyhlášku.

Popisované výzkumné šetření je limitováno nízkým počtem dotazovaných osob, tedy respondenti z tohoto výzkumu nepředstavují reprezentativní výzkumný soubor. Výzkumný soubor však byl značně variabilní a patrně tak respondenti vyjadřovali v dotazníkovém šetření názory shodné s názory velké části ostatních občanů města Liberec. Jak již bylo uváděno, respondenti jsou většinou toho názoru, že by se město Liberec mělo zajímat o názory občanů k tomuto tématu. Žádná oficiální anketa či průzkum veřejného mínění v souvislosti s chystanou vyhláškou proveden nebyl. Více je této oblasti věnována pozornost v diskusi.

Co se týče dalších postojů respondentů k rušení provozování hazardu v Liberci, jak z dat uvedených v grafu č. 14 vyplývá, většina respondentů (konkrétně 152, tj. 90,48 %) se domnívá, že regulace hazardu povede k tomu, že se zvýší počet nelegálních herních prostor ve městě.

Graf 14: Otázka č. 18

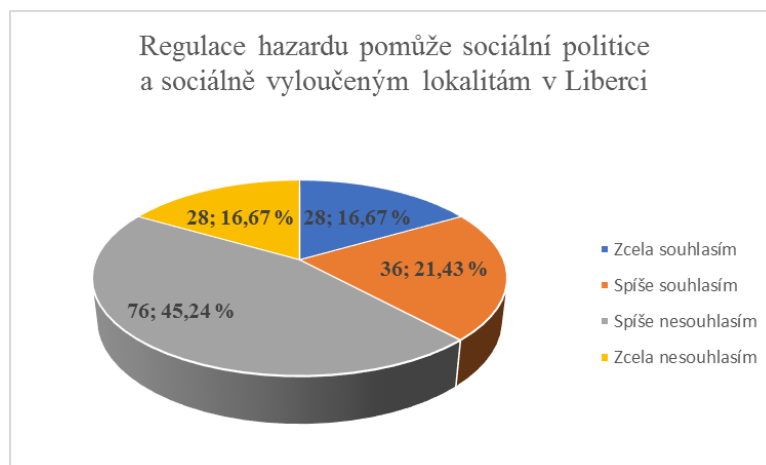
Zdroj: vlastní výzkum

S tímto tvrzením „zcela“ nesouhlasilo pouze 8 (4,76 %) respondentů. Je tedy zřejmé, že se většina respondentů domnívá, že rušení provozoven hazardu dle respondentů nezamezí tomu, aby hazard byl ve městě provozován, a tedy měl na obyvatele i město negativní dopad, přičemž pozitivní dopad (tj. příjem z hazardu do městského rozpočtu) bude tímto krokem zcela odstraněn.

Respondenti se také vyjadřovali blíže k tomu, co zákaz hazardu ve městě může přinést. Většina respondentů se nedomnívá, v souladu s předchozími tvrzeními, že by regulace hazardu včetně zpřísnění kontroly hazardu mohla do městského rozpočtu přinést více finančních zdrojů (že by tomu tak mohlo být tvrdí pouze 4 (2,38 %) respondenti. Přesné údaje jsou uvedeny v tabulce č. 4 v příloze č. 2).

Jak je patrné z grafu č. 15, většina respondentů (konkrétně 104, tj. 61,90 % z celkového počtu) se taktéž nedomnívá, že regulací hazardu ve městě je možné lépe přistoupit k řešení problémových vyloučených lokalit a sociální politice obecně.

Toto zjištění je do určité míry překvapivé, neboť v první části dotazníku respondenti uváděli, že hazard je problémem především rodin, které jsou sociálně slabé, je v nich kladen nízký důraz na vzdělání, sami rodiče dosáhli jen nižšího vzdělání apod.

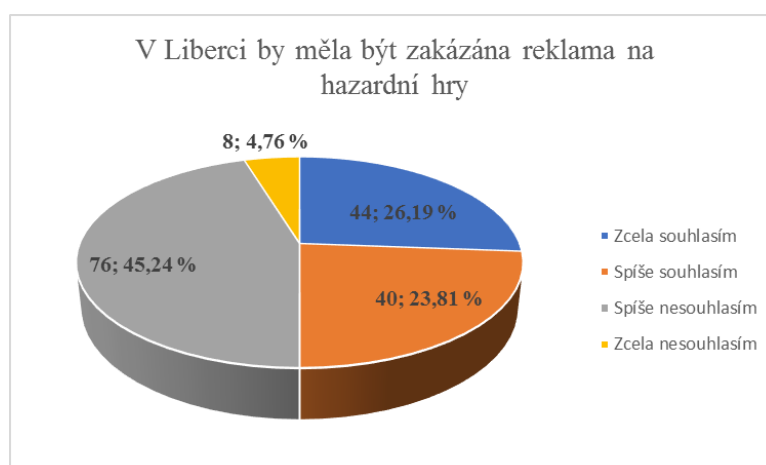

Graf 15: Otázka č. 20

Zdroj: vlastní výzkum

Nelze však tvrdit, že by respondenti zcela odmítli vnímat spojitost provozování hazardu s určitou částí populace, tedy tou, která na tom po ekonomické stránce není příliš dobře, je závislá na sociálních dávkách apod. Z grafu č. 15 je též patrné, že 28 (16,67 %) respondentů se s tímto tvrzením zcela ztotožňuje a dalších 36 (21,43 %) respondentů u této otázky zvolilo možnost „spíše souhlasím“.

Respondenti byli dále dotazováni na konkrétní aspekty hazardu, ve vztahu k běžnému životu ve městě. V grafu č. 16 jsou uvedeny odpovědi respondentů na otázku, zda by mělo město Liberec přistoupit k zákazu reklamy na hazardní hry.

Graf 16: Otázka č. 21

Zdroj: vlastní výzkum

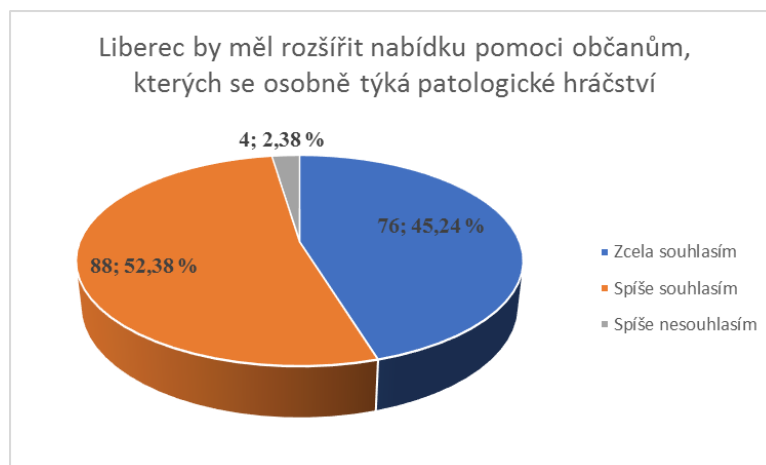
Přestože jsou respondenti poměrně tolerantní vůči provozování hazardu ve městě, polovina respondentů se nedomnívá, že je nutné, aby na tuto podnikatelskou činnost (nebo též z jiného pohledu na tuto aktivitu vedoucí k sociálně-patologickým jevům) byla ve městě reklama. Skutečností však zůstává, že nejčastější odpovědí bylo „spíše nesouhlasím“ (tuto odpověď zvolilo 76 (45,24 %) respondentů).

Za pozitivní lze považovat zjištění, že všichni respondenti se domnívají, že by provozovny hazardu neměly být umístěny v místech, v nichž je to rizikové a negativní s ohledem na patologické hráčství (tj. např. v okolí škol, sportovišť apod.). S tímto tvrzením „zcela“ souhlasilo 108 (64,29 %) respondentů a „spíše“ souhlasilo 60 (35,71 %) respondentů. Ve skutečnosti se tak neděje – bylo uváděno, že např. herna umístěná ve čtvrti Horní Růžodol se nachází v těsné blízkosti sportovního komplexu Sport Park Liberec, v němž mimo jiné trénuje i hokejový klub Bílí Tygři² a nedaleko herny se též nachází hala, v níž se odehrávají zápasy volejbalistů Dukla Liberec.

Zatímco všichni respondenti jsou přesvědčeni, že by mělo být omezeno provozování hazardu např. v blízkosti škol či sportovišť, ne všichni respondenti se domnívají, že by město mělo dohlížet na to, aby hazardní hry nehrály děti (u této otázky mohli respondenti vybírat ze dvou odpovědí, a to „ano“ a „ne“ a odpověď „ano“ zvolilo 152 (tj. 90,48 %) respondentů. U této otázky mohli respondenti svoji odpověď též slovně doplnit. Někteří respondenti uváděli, jakým způsobem by tento dohled měl být prováděn (navrhováno bylo zavedení nutnosti vložit do herního automatu občanský průkaz, ale též zpřísnění kontrol heren a zpřísnění sankcí za porušení pravidel či zákona, větší kontrola ze strany Policie České republiky, bylo však také uváděno, že je to především záležitost rodiny, případně České obchodní inspekce).

Osobám závislým na hazardním hraní pomáhají dle respondenta č. 3 ve městě Liberec některé organizace, avšak tento respondent se již dále nechtěl vyjadřovat k tomu, jaká tato pomoc je, resp. jaký je stav pomoci těmto závislým ze strany sociálních služeb. Odpovědi respondentů na otázku, zda by měl Liberec rozšířit nabídku pomoci patologickým hráčům a jejich rodinám, jsou uvedeny v grafu č. 17.

² Za pozornost stojí, že největší hokejová liga, které se zúčastňuje i hokejový klub Bílí Tygři, nese název Tipsport extraliga, tj. název největší sázkové kanceláře v Česku.

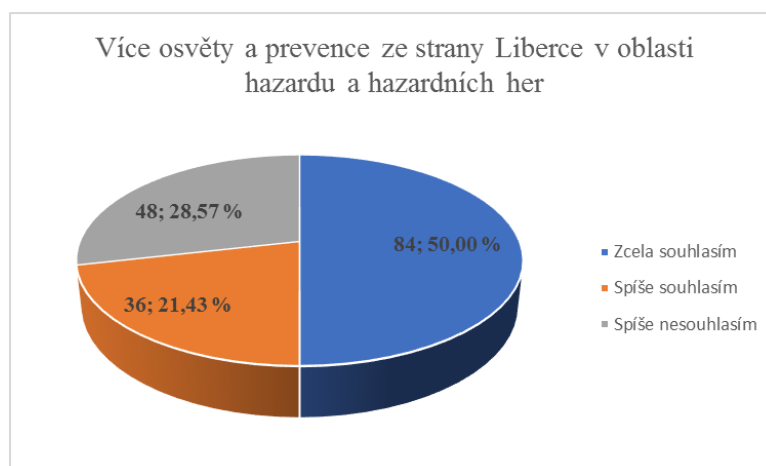

Graf 17: Otázka č. 26

Zdroj: vlastní výzkum

Žádný z respondentů nezvolil odpověď „zcela nesouhlasím“. Většina respondentů s tímto výrokem souhlasí (konkrétně se jednalo o 164 (97,62 %) respondentů), přičemž nejčastější odpovědí bylo „spíše souhlasím“ (tuto možnost zvolilo 88 (52,38 %) respondentů).

V grafu č. 18 jsou prezentovány odpovědi respondentů na otázku, zda by město mělo věnovat více pozornosti prevenci a osvětě v oblasti hazardu a hazardních her.

Graf 18: Otázka č. 25

Zdroj: vlastní výzkum

V první části dotazníku byli respondenti dotazováni na to, zda si myslí, že je v České republice této problematice věnována velká osvěta – celkem 104, tj. 61,90 % respondentů uvedlo, že tomu tak není. Při zodpovězení podobné otázky, již zacílené přímo na město Liberec, se však většina respondentů (konkrétně 120, tj. 71,43 %) přiklonila k názoru, že by Liberec měl věnovat větší pozornost prevenci a osvětě týkající se hazardu a hazardních her (když se tedy jedná přímo o město, v němž respondenti žijí, častěji chtějí, aby kompetentní osoby zesílily v této oblasti své působení).

4.5.3 Ověření hypotéz

Před započítáním výzkumu byly formulovány tři hypotézy. K jejich ověření byl užit chí-kvadrát pro čtyřpolní tabulku.

Při testování první hypotézy byl ověřován předpoklad, že se muži častěji než ženy domnívají, že je v České republice věnována patologickému hráčství věnována dostatečná osvěta (v rámci nulové hypotézy bylo předpokládáno, že pohlaví nemá vliv na to, zda respondenti s výrokem souhlasí či nesouhlasí, v rámci alternativní hypotézy bylo předpokládáno, že mezi pohlavím a odpovědí na tuto otázku existuje statisticky významná souvislost).

K této hypotéze se vztahovala otázka č. 7. Respondenti byli rozděleni dle odpovědi na identifikační otázku zkoumající pohlaví respondentů do dvou skupin, tj. na muže a ženy. Za odpověď „ano“ byly považovány varianty „zcela souhlasím“ a „spíše souhlasím“ a za odpověď „ne“ byly považovány odpovědi „spíše nesouhlasím“ a „zcela nesouhlasím“.

Odpovědi respondentů na tuto otázku (resp. pozorovaná a očekávaná četnost odpovědí) jsou uvedeny v tabulce č. 1.

Tabulka 2: Ověření hypotézy č. 1

Respondenti	ANO	NE	Celkem
	Skutečná (očekávaná) četnost	Skutečná (očekávaná) četnost	
Muži	32 (33,52)	56 (54,48)	88
Ženy	32 (30,48)	48 (49,52)	80
Celkem	64	104	168

Zdroj: vlastní výzkum

Vypočítaná hodnota testového kritéria $\chi^2 = 0,234$. Kritická hodnota testového kritéria chí-kvadrátu pro hladinu významnosti 0,05 a 1 stupeň volnosti $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$.

Vypočítaná hodnota testového kritéria 0,234 je menší než kritická hodnota. Z tohoto důvodu byla přijata nulová hypotéza a zamítnuta byla hypotéza alternativní. **Ověřením hypotézy č. 1 bylo zjištěno, že se muži stejně často jako ženy domnívají, že je problematice patologického hráčství věnována v České republice dostatečná osvěta.**

V rámci druhé hypotézy bylo předpokládáno, že se respondenti s nižším vzděláním častěji než respondenti s vyšším vzděláním domnívají, že pozitiva plynoucí z provozování hazardu ve městě Liberec převyšují negativa, která z provozování hazardu v Liberci plynou (pokud bude potvrzena nulová hypotéza, platí, že mezi dosaženým vzděláním respondentů a názorem, že pozitiva plynoucí z provozování hazardu v Liberci převažují nad negativy plynoucími z provozování hazardu, neexistuje statisticky významná závislost. Při vyvrácení nulové hypotézy bude prokázána statisticky významná souvislost mezi vzděláním respondentů a jejich názorem na výše uvedené).

K hypotéze se vztahovala otázka č. 13. Respondenti byli opět rozděleni do dvou skupin – za respondenty s nižším vzděláním byli považováni ti, jejichž nejvyšší dosažené vzdělání je základní, nebo střední bez maturity, za respondenty s vyšším vzděláním byli považováni ostatní respondenti (tj. mající nejvyšší dosažené vzdělání střední s maturitou, vyšší odborné nebo vysokoškolské). Stejně jako u ověřování hypotézy č. 1, za souhlasná tvrzení byly považovány volby odpovědí „zcela souhlasím“ a „spíše souhlasím“ a za nesouhlasná tvrzení byly považovány varianty odpovědí „spíše nesouhlasím“ a „zcela nesouhlasím“.

V tabulce č. 2 jsou uvedeny pozorované a očekávané četnosti odpovědí na tuto otázku, dle výše uvedeného rozdělení.

Tabulka 3: Ověření hypotézy č. 2

Respondenti	ANO	NE	Celkem
	Skutečná (očekávaná) četnost	Skutečná (očekávaná) četnost	
Nižší vzdělání	16 (25,14)	16 (6,86)	32
Vyšší vzdělání	116 (106,86)	20 (29,14)	136
Celkem	132	36	168

Zdroj: vlastní výzkum

Vypočítaná hodnota testového kritéria $\chi^2 = 19,149$. Kritická hodnota testového kritéria chí-kvadrátu pro hladinu významnosti 0,05 a 1 stupeň volnosti $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$.

Vypočítaná hodnota testového kritéria 19,149 je větší než kritická hodnota. Z tohoto důvodu byla zamítnuta nulová hypotéza a byla přijata hypotéza alternativní. **Ověřením hypotézy č. 2 bylo zjištěno, že se lidé s nižším vzděláním častěji než lidé s vyšším vzděláním domnívají, že pozitiva plynoucí z provozování hazardu ve městě Liberec převyšují negativa plynoucí pro Liberec z provozu hazardu.**

Třetí hypotéza zněla: Respondenti, kteří nehrají hazardní hry, častěji než respondenti, kteří je hrají, požadují, aby město na svém území zakázalo reklamu na hazardní hry (pokud bude potvrzena nulová hypotéza, platí, že není statisticky významná závislost mezi tím, zda respondent hraje či nehraje hazardní hry a tím, zda požaduje, aby ve městě Liberec byla zakázána reklama na hazardní hry. Při vyvrácení nulové hypotézy mezi výše uvedenými skutečnostmi statisticky významná závislost existuje, tj. pokud respondenti hrají hazardní hry, méně často než respondenti, kteří je nehrají, chtějí, aby byla v Liberci zakázána reklama na hazardní hry).

K této hypotéze se v dotazníku vztahovala otázka č. 21. Respondenti byli opět rozděleni do dvou skupin: první tvořili ti, kteří – i když nepravidelně – hazardní hry hrají (častější četnost než „nepravidelnou“ respondenti neuváděli) a druhou respondenti, kteří sice zkusili hrát hazardní hru, ale „nic jim to neříká“, a tedy tyto hry nehrají, a to ani nepravidelně. Respondenti, kteří u této otázky zvolili možnost „jiné“, nebyli zařazeni do žádné z těchto dvou skupin. Za odpověď „ano“ byly opět považovány varianty

„zcela souhlasím“ a „spíše souhlasím“ a za odpověď „ne“ varianty „spíše nesouhlasím“ a „spíše souhlasím“.

V tabulce č. 3 jsou uvedeny pozorované a očekávané četnosti odpovědí na otázku č. 21, s rozdělením respondentů do dvou výše uvedených skupin.

Tabulka 4: Ověření hypotézy č. 3

Respondenti	ANO	NE	Celkem
	Skutečná (očekávaná) četnost	Skutečná (očekávaná) četnost	
Hrají	32 (37,06)	52 (46,94)	84
Nehrají	28 (22,94)	24 (29,06)	52
Celkem	60	76	136

Zdroj: vlastní výzkum

Vypočítaná hodnota testového kritéria $\chi^2 = 3,233$. Kritická hodnota testového kritéria chí-kvadrátu pro hladinu významnosti 0,05 a 1 stupeň volnosti $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$.

Vypočítaná hodnota testového kritéria 3,233 je menší než kritická hodnota. Z tohoto důvodu byla přijata nulová hypotéza a zamítnuta byla hypotéza alternativní. **Ověřením hypotézy č. 3 bylo zjištěno, že respondenti, kteří nepravidelně hrají hazardní hry, stejně často jako respondenti, kteří hazardní hry nehrají, požadují, aby město Liberec zakázalo reklamu na hazardní hry.**

4.6 Kvalitativní šetření

V této části práce je v úvodu popsán výzkumný soubor tvořený respondenty, s nimiž byly vedeny polostrukturované rozhovory, případně kteří písemně odpověděli na předložené otázky. Uvedeny jsou též výsledky kvalitativního šetření. Data získaná tímto způsobem byla vyhodnocována vzhledem k výzkumným otázkám.

4.6.1 Výzkumný soubor kvalitativního šetření

Výzkumný soubor osob, které byly dotazovány prostřednictvím rozhovoru, případně ankety, tvořilo celkem 5 respondentů. Jednalo se o 2 majitele heren, které jsou popsány v podkapitole 4.2 (v textu značení jako respondent č. 1 a respondent č. 2), dále o dva

ze zastupitelů města Liberec (přestože bylo osloveno více respondentů, většina nebyla ochotna výzkumu se zúčastnit a žádost o rozhovor tito lidé odmítli. V textu jsou tito respondenti značeni jako respondent č. 3 a respondent č. 4) a prostřednictvím e-mailové ankety, z níž byly vybrány některé otázky předkládané respondentům v rozhovoru, byly získány odpovědi též od MUDr. Karla Nešpora, CSc., který jako jediný z odborníků oslovených touto cestou s účastí ve výzkumu souhlasil (vzhledem k tomu, že se jedná o předního českého odborníka na problematiku závislostí, není tento respondent označen zkratkou, neboť názor tohoto respondenta lze považovat i za názor odborný a tímto způsobem jsou tedy odlišeny názory MUDr. Nešpora, CSc., od názorů neoborné veřejnosti).

Přepisy rozhovorů s těmito respondenty jsou uvedeny v části práce Přílohy (konkrétně se jedná o přílohy č. 3-7).

4.6.2 Výsledky kvalitativního šetření

Majitelé heren se domnívají, že mezi patologickým hráčstvím a provozováním hazardu neexistuje žádná souvislost. Respondent č. 1 uvedl: „*Nemyslím si, že provozování hazardu by mělo nějaký přímý vliv na patologickém hráčství. Šťastný a vyrovnaný člověk tomu těžko propadne.*“ a respondent č. 2 se domnívá, že taktéž mezi těmito jevy souvislost není: „*Je na každém z nás, jakou cestu si vybereme.*“

Oproti tomu dle slov MUDr. Nešpora, CSc. mezi hazardem a patologickým hráčstvím existuje „*úzká souvislost*“.

Co se týče názorů zastupitelů města, respondent č. 4 uvedl: „*Samotná dostupnost nemusí probudit závislost, na druhou stranu velká dostupnost z toho vytváří i jakýsi společensky akceptovaný jev.*“ Podobně respondent č. 3 se domnívá, že bez provozování hazardu by patologické hráčství pravděpodobně neexistovalo, tedy i tento respondent spatřuje mezi patologickým hráčstvím a hazardem souvislost.

Je zřejmé, že majitelé heren mohou jen stěží zastávat názor, nebo jej veřejně proklamovat, že činí něco, čím škodí nemalé části obyvatel. Do určité míry se zříkají odpovědnosti. Zároveň je však důležité podotknout, že se majitelé heren ve svých názorech neliší od názorů většiny respondentů. Z toho je možné usuzovat, že lidé, kteří se této problematice více věnují (tj. jak odborníci na tuto problematiku, tak i ti, kteří do určité míry nesou odpovědnost za dopad hazardního hraní na obyvatelstvo), nahlízejí

na tento fenomén komplexněji a jsou si vědomi skutečnosti, že patologické hráčství je nemocí, na kterou má vliv více faktorů, nejen osobnost jedince.

I zde však lze vysledovat určité podceňování závažnosti patologického hráčství, neboť např. respondent č. 4 přirovnává, byť si je vědom toho, že toto přirovnání pravděpodobně není v pořádku, k adrenalinovému sportu. Hazard je však závislostí, nemocí.

Z analýzy odpovědí týkajících se toho, jak hodnotí respondenti provozování hazardních her ve městě, vyplývá, že se všichni respondenti (s výjimkou MUDr. Karla Nešpora, CSc., který se ovšem nevyjadřoval přímo k provozu hazardu v Liberci, ale obecně provozu hazardu ve městech a obcích a který je toho názoru, že hazard má na města a obce především negativní dopad, a to ve smyslu negativního dopadu na občany měst a obcí) kloní podobně jako respondenti z prvního výzkumného souboru k tomu, že pozitiva plynoucí z hazardu převažují nad případnými negativy.

Respondent č. 2 mimo jiné uvedl: *„Negativní je spíš to, jak lidi vnímají herny a jak v nich vidí jen to špatné, jen to zlo, ale bohužel už to nevidí z té druhé strany.“* Respondent č. 4 ve své odpovědi uvažoval jak na negativy, tak i nad pozitivy souvisejícími s provozováním hazardu: *„Je to jeden z prvků měst, zábava pro určitou skupinu lidí. Také to znamená příjem města. Na druhou stranu jsou tu jevy spojené právě s patologickým hráčstvím a náklady na zajištění služeb.“* Tento respondent se vyjadřoval i k tomu, kam konkrétně plynou finance z provozování hazardních her pro město Liberec: *„Z části jsou alokovány pro podporu sportu, z části ale nemají konkrétní alokaci.“* U této odpovědi lze však pozorovat určitý rozpor v tom, co uvedl další zastupitel města, tj. respondent č. 3: *„Jsou to příjmy města, které nejsou přímo provázány na konkrétní výdaje. Jsou součástí příjmové strany rozpočtu.“*

Zde se jeví jako problematické obecné uvádění toho, jak město profituje z hazardu (resp. jakékoliv město). Ani sami občané, kteří se zúčastnili dotazníkového šetření, ani oslovení zastupitelé přímo nejsou schopni zcela jasně uvést, jakým konkrétním způsobem město využívá finance z hazardu. Je možné, že ne vždy je to ku prospěchu města a jeho občanů.

Co se týče toho, co by mělo být v Liberci v souvislosti s hazardním hraním změněno, respondenti odpovídali odlišně než respondenti z druhého výzkumného souboru, a to proto,

že s nimi byli vedeny rozhovory poté, co byla vydána vyhláška zakazující provozování hazardních her ve městě.

Majitelé heren jsou proti této vyhlášce a zastupitelé města jsou také skeptičtí. Uváděny jsou celé výroky respondentů k této problematice, a to vzhledem k závažnosti tématu a jejich jedinečnosti, neboť dokreslují názory respondentů z dalšího výzkumného souboru a napomáhají odpovědět na výzkumný cíl.

Respondent č. 1 uvedl: *„Určitě by neměl být regulován. Je to naprostá hloupost. Nevím kde, chce město vzít do rozpočtu tolik peněz, co se z výherních automatů odvádí. Dále co bude město dělat s těmi, kteří kvůli nulové toleranci přijdou o práci?? Ve městě je aktuálně 86 heren. V každé herně pracují v průměru 4 barmani plus 1 provozní. To máme 5 lidí krát 86, což je 430 pracovních míst. Jak město zajistí tedy práci těmto lidem?? A to nemluví o majitelích heren a jejich investicích, o které přijdou! Kdo nám tyhle peníze teda vrátí? Nehledě na to, mně je 58 let. S nulovou tolerancí hazardu přijdu o obživu a chci vidět, kdo mě tedy zaměstná v tomto věku, snad město? Nehledě na to, že budou vznikat černé herny a lidé budou hrát stále. Jak to bylo za komunistů, budou se scházet potají doma nebo někde ve sklepech a budou hrát stejně dál.“* Podobně respondent č. 2 se vyjádřil takto: *„Vůbec nesouhlasím s tím, co se děje dnes v ohledu nulové tolerance hazardu v Liberci. Je to směšné. Patologickému hráčství se tomu nezabrání. Když budu chtít hrát, tak budu stejně. V sousedním městě Jablonci nad Nisou nejdříve odsouhlasili nulovou toleranci hazardu, a nyní již budou zase povolovat kasina. Už přišli na to, že nulová tolerance je hloupost, která vede jen k černým hernám a k žádným odvodům peněz do rozpočtu, které jim samozřejmě chybí.... a město Liberec na to přijde stejně nejspíš také, spíš mi to přijde jako hraní zastupitelů města si s námi a našimi nervy. Nejdříve se vše zakáže a posléze se to bude zase povolovat, je to prostě jen boj o moc pár lidí tam nahoře..... a to by mělo být zakázáno a na to by mělo město vydat vyhlášku o nulové toleranci.“*

Názory zastupitelů města jsou na otázku, co tato vyhláška Liberci přinese, jsou následující: *„Nic dobrého. Nulové tolerance bude znamenat, úbytek pracovních míst ve městě, zmařené investice několika firem, přesun heren do šedé zóny, výrazné snížení příjmů města a patologické hráčství to nevyřeší. Pokud bude ještě následně docházet k postupnému znovu povolování tak, jak to naznačuje Změna pro Liberec, tak to jen vytváří korupční prostředí.“* (respondent č. 3). Respondent č. 4 uvedl: *„Dvojitá nejistota. Budu*

s napětím očekávat, zda nebudou vznikat černé herny, resp. zda se patologické hráčství nepřesune do „zóny“ bez dohledu a kontroly. A zda výpadek příjmů města jak v krátkodobém, tak dlouhodobém výhledu nebude znamenat výraznější zásah.“

Pokud se zastupitelé města vyjadřovali k pomoci, která je patologickým hráčům a jejich rodinám či blízkým ve městě poskytována, respondent č. 3 na tuto otázku neodpověděl (i přes opakované vysvětlování a dotazování uváděl, že otázce nerozumí, případně uvedl velmi obecnou formulaci, že ve městě takové organizace jsou), respondent č. 4 vyjmenoval dvě z organizací (Advaita, Speramus), avšak zároveň dodával, že s touto problematikou není podrobněji seznámen.

Co se týče názorů respondentů na osvětu spojenou s hazardním hraním a provozováním hazardních her, za pozornost stojí především názor MUDr. Karla Nešpora, CSc., který uvedl, že osvěta *„většinou nefunguje, důležitější je omezit dostupnost.“*

5 Zhodnocení výsledků a diskuse

Kapitola je věnována zhodnocení výsledků terénního šetření. V úvodu kapitoly jsou stručně shrnuty dílčí výsledky kvantitativního a kvalitativního šetření, detailněji jsou výsledky zhodnoceny, včetně komparace s teoretickými výsledky, v části věnované diskusi.

5.1 Zhodnocení výsledků kvantitativního šetření

Z výsledků dotazníkového šetření vyplývá, že většina oslovených obyvatel města Liberec zaujímá k hazardu tolerantní postoj.

Výzkumná otázka č. 1 zněla: V čem spatřují obyvatelé města Liberec nejčastější příčiny patologického hráčství?

Celkem 66,67 % respondentů se domnívá, že největší vliv na patologické hráčství má osobnost takto závislého. Při podrobnějším zkoumání této problematiky bylo zjištěno, že dle respondentů může mít vliv i socioekonomická situace v rodině (tohoto názoru bylo 33,33 % respondentů), nebo i podceňování významu vzdělání v rodině (tohoto názoru bylo 14,29 % respondentů).

Za pozornost stojí, že pouze 10 % respondentů vnímá jako důležitý vliv některé aspekty hazardních her, konkrétně skutečnost, že hazardní hry „slibují“ snadný a rychlý zisk finančních prostředků.

Je tedy zřejmé, respondenti spatřují příčiny patologického hráčství nejčastěji ve vnitřních dispozicích jedince.

Výzkumná otázka č. 2 zněla: Jak hodnotí dopad provozování hazardu na město Liberec jeho občané?

Z analýzy dat vyplývá, že respondenti považují hazard v Liberci za jev pozitivní, který umožňuje získat do městského rozpočtu velké finanční částky. Ty mohou být využity na rozvoj města.

Pouze 19,05 % respondentů je toho názoru, že provozování hazardních her má na Liberec dopad negativní – tj. může vést ke zvýšení cen nájmu, zhoršena může být kupní síla ve městě, pakliže lidé investují své finance do hazardu apod.

Pokud se respondenti vyjadřovali k tomu, jaká forma hazardu má na město nejvíce negativní dopad, 23,81 % respondentů uvedlo automaty v restauračních zařízeních.

Je překvapivé, že za mnohem větší riziko považují oslovení obyvatelé města internetové sázení než samotné kamenné provozovny hazardních her.

Vzhledem k tomu, že jsou respondenti (resp. většina z nich) spokojeni s tím, že je hazard v Liberci provozován, nepovažují za problematický stávající počet provozoven hazardu ve městě. 50 % respondentů je toho názoru, že provozoven hazardu ve městě by mělo být „neomezeně“.

Celkem 78.57 % respondentů je toho názoru, že pozitiva, která z hazardu pro Liberec plynou, převažují nad případnými negativy (tj. patologickým hráčstvím jedinců a s tím související nezaměstnaností, snadnou dostupností hazardu dětem a mládeži apod.).

Vyhodnocení hypotéz

Ze tří formulovaných hypotéz byla potvrzena pouze jedna, a to hypotéza č. 2. Byl potvrzen předpoklad, že se lidé s nižším vzděláním častěji než lidé s vyšším vzděláním domnívají, že pozitiva plynoucí z provozování hazardu ve městě Liberec převyšují negativa plynoucí pro Liberec z provozu hazardu.

Třetí výzkumná otázka zněla: Co by mělo město Liberec dle názoru jeho obyvatel v oblasti hazardu změnit?

I přes velkou toleranci respondentů k provozování hazardu v Liberci, která byla zjištěna zejména v rámci zkoumání druhé výzkumné otázky, jsou respondenti toho názoru, že některé aspekty související s hazardem a jeho provozováním ve městě by měly být změněny. To se týká zejména regulace reklamy na hazardní hry, posílení nabídky pomoci závislým na hazardních hrách (např. prostřednictvím sociálních služeb) či otázky toho, v jakých částech města by měly být provozovny hazardních her umístěny.

Celkem 69,05 % respondentů si přeje, aby se zástupci Statutárního města Liberec zajímali o názory občanů týkajících se problematiky hazardu a hazardních her. Vyhlášku, která by zakázala provozování hazardních her ve městě, si přálo vydat pouze 4,76 % respondentů. Respondenti se obávají, že regulace hazardu ve města by vedla z nárůstu počtu nelegálních provozoven hazardních her.

5.2 Zhodnocení výsledků kvalitativního šetření

V rámci rozhovorů byly osloveným respondentům pokládány odlišné otázky, než tomu bylo v případě dotazníkového šetření. I přesto lze i z těchto dat vyvodit závěry vztahující se k formulovaným výzkumným otázkám.

Oslovení respondenti více než respondenti z prvního výzkumného souboru jsou seznámeni s problematikou patologického hráčství, uvědomují si spojitost mezi provozováním hazardu a patologickým hráčstvím a jsou toho názoru a uvádějí, že dostupnost hazardu na patologické hráčství vliv má. To se týkalo zastupitelů města, kteří se výzkumu zúčastnili, a pochopitelně i též MUDr. Karla Nešpora, CSc., který se velkou měrou zasazuje o pomoc takto nemocným jedincům. Majitelé heren tuto souvislost nevnímají. Zároveň však bylo zřejmé, že zastupitelé města hájí především zájmy Liberce – pro Liberec jako město je pozitivní, pokud do městského rozpočtu z hazardu plynou nemalé finanční zisky. I v tomto případě tak byla hlavní odpovědnost za patologické hráčství přenášena respondenty na samotné hráče, což pochopitelně také platí, avšak nevylučuje nutnost zabývat se významně touto problematikou, včetně případné regulace hazardu.

Kromě MUDr. Karla Nešpora, CSc., tak všichni oslovení respondenti z tohoto výzkumného souboru zastávají názor, podobně jako respondenti, kteří se zúčastnili dotazníkového šetření, že provozování hazardu má na Liberec spíše pozitivní vliv (může být např. podporován sport ve městě).

Na třetí výzkumnou otázku nelze v tomto případě odpovědět, neboť respondentům byly kladeny jiné otázky a toto terénní šetření probíhalo v době, kdy již v Liberci byla realizována velká změna – tj. vstoupila v platnost Vyhláška č. 5/2016. S vydáním této vyhlášky nesouhlasil ani jeden z respondentů č. 1-4. MUDr. Karel Nešpor, CSc., který se vyjadřoval k této problematice v obecné rovině, je toho názoru, že právě regulace hazardu má smysl, a to větší než provádění osvěty týkající se tohoto jevu.

5.3 Diskuse

V rámci realizace výzkumu, který je v této kapitole popsán, byly hledány odpovědi na tři výzkumné otázky. V první z nich bylo zjišťováno, v čem spatřují obyvatelé města Liberec nejčastější příčiny patologického hráčství.

Z analýzy dat získaných dotazníkovým šetřením vyplývá, že respondenti mají tendenci vnímat patologické hráčství jako jev, který přináleží spíše do rodin sociálně slabých, avšak rodinu nevnímají jako hlavní determinantu vzniku a rozvoje gamblingu. Pokud se člověk stane patologickým hráčem, je to dle většiny respondentů dáno primárně jeho osobností. Rodina může mít v některých případech na vznik této závislosti vliv, nikoliv však vliv zásadní, a stejně tak nespátřují respondenti významnou souvislost mezi patologickým hráčstvím a tím, jak dostupný jedinci hazard je.

Ve skutečnosti je však výskyt patologického hráčství výslednicí působení řady faktorů, které Fischer a Škoda (2009, s. 127-128) shrnují do tří hlavních skupin. Jedná se o faktory biologické (to jsou mimo jiné ony dispozice, které respondenti vnímají jako klíčové pro vznik patologického hráčství – patří k nim např. impulzivita, zvýšená závislost na odměně apod.), psychologické (ty se týkají rodinného působení, tedy např. rodičovského zanedbávání, existence vnitřních, nezpracovaných konfliktů, vyvěrajících z výchovy apod.) a sociální (v této rovině může jít opět o rodinné působení, ale autoři též zdůrazňují, že příčinou bývá i vliv sociálního okolí jedince, snadná dostupnost hazardu a obecně tolerance hazardu ve společnosti).

Podceňování významu sociálních faktorů při vzniku patologického hráčství lze vnímat jako velmi nebezpečný fenomén vedoucí k nárůstu patologických hráčů ve společnosti. V důsledku tohoto přístupu se zvyšuje neochota hazard regulovat. Velmi zjednodušeně řečeno bývá prosazován názor, že má-li někdo osobní problém s hazardem ve smyslu rozvíjející se nebo rozvinuté závislosti, je to „jeho problém“, nikoliv problém společnosti. Jak však již bylo uváděno, patologické hráčství velmi dramaticky rozvrací život jedince i jeho nejbližšího okolí, vede ke zvýšení sociálně-patologických jevů ve společnosti (k nim patří např. kriminalita, nezaměstnanost, bezdomovectví apod.) a zatěžuje též po ekonomické stránce stát, ať již kvůli nízké produktivitě práce těchto lidí, nutnosti vyplácet nemocným či jejich blízkým sociální dávky, tak i z toho důvodu, že léčba takto nemocných je velmi drahá. Lze považovat za pozitivní zjištění, že bagatelizace příčin patologického hráčství ze strany respondentů není absolutní. 57,14 % respondentů uvedlo, že patologickým hráčem se může stát každý člověk.

Patologických hráčů začalo v České republice přibývat především až po roce 1989. Od té doby se proměnil přístup společnosti k tomuto fenoménu. V roce 2016 byl přijat nový zákon, který velmi významně reguluje provozování hazardu v České republice

(více je o tomto tématu pojednáno v podkapitole 3.3.2). Existují však i města a obce, v nichž je hazard zcela zakázán – od ledna roku 2017 k nim přibylo i město Liberec, mezi jehož občany byl též realizován popsáný výzkum. S tím, jak přibývá patologických hráčů, nebo jedinců, kteří mají s hazardním hraním problém a jsou z tohoto pohledu ohroženi vznikem gamblingu, začíná být v Česku kladen stále větší důraz na nutnost přistupovat k hazardnímu hraní s velkým respektem a ochránit tak občany před jeho negativním vlivem. Jednou z cest, jak v tomto ohledu na občany působit, je prevence a osvěta.

Většina respondentů (konkrétně 54,76 %) se domnívá, že v České republice je této problematice věnována dostatečná osvěta (při ověřování první hypotézy nebylo prokázáno, že by se v tomto názoru mezi sebou lišili muži a ženy). Dle Nešpora (n. d) však osvěta ve skutečnosti příliš účinná není a jediné, co je účinné, je regulace hazardu.

Při shrnutí výsledků týkajících se první výzkumné otázky lze konstatovat, že respondenti spatřují hlavní příčiny patologického hráčství především v osobnosti takto závislého. Podceňují vliv rodiny (pokud rodině přisuzují podíl na vzniku a rozvoji gamblingu, uvádějí, že tyto rodiny se ocitají ve špatné sociální situaci, není v nich kladen důraz na vzdělání apod.), a především podceňují vliv širšího sociálního okolí, včetně společenské tolerance hazardu a snadné dostupnosti hazardu jak dospělým, tak i dětem a mladistvým.

Ve druhé výzkumné otázce bylo zjišťováno, co by mělo město Liberec v oblasti hazardu změnit. Je důležité zdůraznit, že výzkum, včetně vytvoření jeho koncepce a realizace dotazníkového šetření, probíhal v době, kdy ještě rada města neschválila novou vyhlášku týkající se tzv. „nulové tolerance hazardu“. V rámci dotazníkového tak byli respondenti dotazováni na okolnosti a situace, které v současné době nejsou aktuální. Přesto však mají svůj význam, neboť z výsledků je zřejmé, že se zastupitelé města ve svém rozhodování neřídili zcela názorem svých občanů. V tomto ohledu stojí za zmínku, že nebyla před schválením této vyhlášky provedena např. oficiální anketa či referendum, v nichž by byly postoje občanů k problematice hazardu zjišťovány.³

³ Jak uvádí Soudný (2015), o nulovou toleranci hazardu v Liberci se velkou měrou zasadila iniciativa Změna pro Liberec, která v této oblasti začala vyvíjet aktivitu od ledna 2014. Autor cituje jednu z představitelk tohoto hnutí, dle níž si v Liberci nepřeje herny 80 % občanů – není však uvedeno, o jaká data se toto číslo opírá. Dle Felgra (2012) v anketě, jíž se zúčastnilo 572 občanů, nebyl hazard ve městě označen těmito respondenty jako závažný problém – pouze 12 občanů uvedlo, že je ve městě zatěžuje nadbytek heren a hazard.

Z analýzy dat získaných dotazníkovým šetřením v rámci tohoto výzkumu vyplývá, že se většina respondentů (konkrétně 57,14 %) domnívá, že heren je ve městě „tak akorát“ a polovina respondentů by hazardní hraní ve městě nijak neomezovala.

Provozování hazardu ve městě či obci má na její obyvatele pozitivní i negativní vliv. O negativním vlivu již bylo výše pojednáno. Výhody provozování hazardu ve městě bývají spojovány především s tokem financí z hazardu do obecního či městského rozpočtu. V důsledku toho může město prosperovat, zajišťovat pro své občany lepší služby apod.

Většina respondentů (61,90 %) se domnívá, že provozování hazardu má na Liberec spíše pozitivní vliv – ten je spojován kromě rozvoje města též s nabídkou pracovních míst, které díky hazardnímu průmyslu ve městě vznikají (dle majitele jedné liberecké herny, s nímž byl v rámci výzkumu veden rozhovor, se jedná o 430 pracovních míst, které nyní kvůli nové městské vyhlášce zaniknou). Pozitivní vliv dle respondentů převažuje nad negativy plynoucími z provozování hazardu ve městě (tento názor uvedlo 78,57 % respondentů). Ověřením druhé hypotézy bylo zjištěno, že tohoto názoru jsou častěji lidé s nižším vzděláním, tj. se vzděláním základním nebo středním bez maturity).

Pokud se respondenti domnívají, že má hazard negativní dopad na město, zdůrazňují v tomto ohledu zvýšení kriminality (tento názor uvedlo 14,29 % respondentů), nárůst nákladů na sociální dávky (toto uvedlo 16,67 % respondentů) či větší dostupnost hazardního hraní dětem a mladistvým (tento názor uvedlo 9,52 % respondentů).

Ze velmi zajímavé a překvapující lze považovat zjištění, že nejhorší formu hazardu představují pro respondenty hazardní hry provozované prostřednictvím internetu (toto uvedlo 40,48 % respondentů). Respondenti, kteří využili možnosti doplnit tuto svoji odpověď, uváděli, že je to tím, že touto formou mohou hrát hazardní hry děti a mladiství. S tím lze pochopitelně souhlasit, nicméně pravděpodobně mezi patologickými hráči stále převládají ti, kteří hrají v kamenných provozovnách. Verosta (2012) uvádí výsledky některých studií, které se tomuto tématu věnovaly. V roce 2010 provedla nezisková organizace Občané proti závislostem šetření mezi patologickými hráči léčenými v Psychiatrické léčebně v Kroměříži. Z tohoto výzkumu vyplývá, že 87,5 % těchto pacientů nejčastěji provozovalo hazardní hraní na VHP jeho JTHZ (jiných technických herních zařízeních, zejména na IVT). Autor též zmiňuje britskou studii z roku 2007 (autory studie byli Wardie a kol.), z níž vyplývá, že zatímco na „automatech“ hrálo 17,3 %

patologických a problematických hráčů, v případě kasinových her na internetu se jednalo „pouze“ o 7,4 % těchto hráčů.

Je zřejmé, že s rozšiřováním internetového hazardního hraní bude docházet i k nárůstu hráčů závislých na tomto typu her či těch, kteří svoji závislost rozvinou právě u hazardního hraní prostřednictvím internetu. To však neznamená, že kamenné herny přestanou existovat a že nebudou pro velkou část této populace ze všech forem hazardních her nejatraktivnější. V teoretické části práce bylo uváděno, že dle Mravčíka a kol. (2015) je velmi rizikové hraní na elektronických herních zařízeních, a to právě kvůli charakteristikám her na nich provozovaných (jedná se např. o světelné a zvukové efekty). Patrně je však odlišný případ, kdy jedinec odchází domů z herny s velkým obnosem peněz, které fyzicky drží v ruce, a případ, v němž jedinec vyhraje sumu, jejíž výše je uvedena na monitoru počítače. Roli též pravděpodobně hraje prostředí, v němž je hazardní hra provozována – tj. např. možnost oslavit svoji výhru s hosty herny či restaurace apod.

Při zodpovězení druhé výzkumné otázky lze konstatovat, že většina respondentů považuje dosavadní situaci, resp. situace před zavedením vyhlášky regulující hazard v Liberci, za relativně bezproblémovou. Jako problematičtější vnímají respondenti hraní hazardních her prostřednictvím internetu než hraní hazardních her v hernách, kasinech apod. Respondenti se také domnívají, že hazard přináší Liberci mnoho dobrého (rozvoj města, snížení nezaměstnanosti) a tato pozitiva převažují nad případnými negativy, která respondenti spatřují především v nárůstu nákladů na sociální dávky, případně ve větší dostupnosti hazardu pro děti a mladistvé.

Třetí výzkumná otázka zněla: Co by mělo město Liberec dle názoru jeho obyvatel v oblasti hazardu změnit?

Celkem 30,95 % respondentů uvedlo, že by město neměla měnit nic, tj. nevydávat žádnou vyhlášku (90,48 % respondentů se domnívá, že zrušení hazardu ve městě povede ke zvýšení nelegálních herních prostor ve městě). Pouze 4,76 % respondentů uvedlo, že by ve městě měl být zrušen veškerý hazard.

Proti zrušení hazardu jsou i oslovení majitelé heren. Upozorňují na riziko nárůstu nelegálních hazardních provozoven, neschopnosti města splácet dluhy či schopnosti města financovat vše potřebné ve městě, pakliže městu ubydou finanční zdroje z provozování hazardu ve městě. Zároveň však 69,05 % respondentů uvedlo, že by se město mělo zajímat o názory občanů a 71,43 % respondentů je toho názoru, že by v Liberci měla být zvýšena

osvěta týkající se hazardu a hazardního hraní. 97,62 % respondentů si přeje, aby město rozšířilo svoji nabídku pomoci patologickým hráčům a jejich blízkým a 50 % respondentů uvedlo, že by ve městě měla být zakázána reklama na hazardní hraní (z ověření třetí hypotézy vyplynulo, že zrušit reklamu na hazard si přejí stejně často respondenti, kteří hazardní hry nehrají, a respondenti, kteří je, byť nepravidelně, hrají). Za pozitivní lze považovat zjištění, že všichni respondenti jsou toho názoru, že by se herní provozovny neměly nacházet v blízkosti škol, sportovišť apod.

Z odpovědí vztahujících se ke třetí výzkumné otázce vyplývá, že i když většině respondentů nevádí hazard v Liberci (a to ve stavu, v jakém existoval před přijetím nové vyhlášky), uvědomují si tito občané i negativa plynoucí z hazardu a přejí si, aby hazard nebyl ve městě propagován, byla zesílena osvěta týkající se rizik a negativních důsledků gamblingu a dle respondentů by se též hazardní provozovny měly nacházet v lokalitách, kde se pohybují děti a mladiství, nebo které jsou spojeny se zábavou.

Cílem výzkumu bylo zjistit postoje veřejnosti, konkrétně občanů města Liberec a zastupitelů města, k problematice hazardu a patologického hráčství. Z výzkumu vyplývá, že většina respondentů zaujímá tolerantní postoj k provozování hazardu v Liberci, důraz však klade na to, aby hazard byl co nejméně dostupný dětem a mladistvým. Příčinu patologického hráčství spatřují respondenti především v osobnosti závislého, podceňují sociální příčiny a situační faktory, které na vznik a rozvoj patologického hráčství ve skutečnosti mají výrazný vliv.

5.4 Navržení doporučení

Z výzkumu vyplývá, že občané města, kteří se zúčastnili výzkumu, jsou tolerantní vůči hazardu v Liberci a patrně nejsou dostatečně obeznámeni s touto problematikou. Bylo by tedy vhodné, aby byla věnována větší pozornost jak v Liberci, tak i v České republice problematice hazardu a patologického hráčství. Respondenti, patrně stejně jako velká část populace, vnímá gambling jako problém úzkého okruhu lidí, osobnostně disponovaných k rozvoji závislosti. Ve skutečnosti však představuje hazard velké riziko patrně pro většinu lidí a zejména pro děti a mladistvé.

Město Liberec by se mělo více zajímat o názory občanů. Ti se obávají, že zrušením hazardu ve městě nastane nárůst nezaměstnanosti, ale též že budou přibývat nelegální herní prostory. Hazard by měl být „věcí veřejnou“, mělo by se o něm diskutovat, občané města

by měli být srozuměni s důvody, proč byla ve městě zavedena nulová tolerance hazardu, s tím, jak zastupitelé města přistoupí k možným problémům včetně toho, jak bude v rozpočtu kompenzován výpadek financí plynoucích do něj z hazardního hraní ve městě.

Bezpochyby by bylo vhodné vyslyšet též názory respondentů (a patrně i velké části občanů města) týkajících se omezení reklam na hazard a věnovat větší pozornost pomoci osobám, kterých se patologické hráčství osobně týká (tj. nejen patologických hráčů a jejich blízkých, ale též tzv. problémových hráčů, u nichž existuje vysoké riziko, že se u nich závislost na hazardních hrách může rozvinout).

V obecné rovině by bylo bezpochyby přínosné (což aktuálně ale neplatí pro Liberec), aby byla ustanovena jasná pravidla týkající se toho, do jakých oblastí ve městech a obcích by měly být finance plynoucí z provozování hazardních her investovány. O této skutečnosti by také měli být zpraveni obyvatelé měst a obcí, případně by se k tomuto tématu měli či mohli vyjádřit (tj. ve smyslu preference těchto investic).

Je také zřejmé, že by město Liberec mělo eliminovat rizika spojená se zrušením hazardu ve městě. O zaměstnání přijdou desítky, možná i stovky občanů. Existuje riziko, že budou vznikat nelegální herny (je tedy nutné posílit kontrolu v této oblasti). Město bezesporu potřebuje získat podporu občanů pro své rozhodnutí, ke kterému tito lidé neměli možnost se oficiálně vyjádřit. V opačném případě může nastat situace, před kterou varují mnozí odborníci i občané města: nulová tolerance může být zrušena podobně, jako tomu bylo v Jablonci nad Nisou, který s Libercem sousedí.

Osvěta, která je v této oblasti potřebná, by též měla zahrnovat zdůrazňování přínosu této změny pro město Liberec. Liberec může být dobrým příkladem pro ostatní města a obce, to ovšem pouze v případě, kdy bude zachován současný stav a městu se podaří nulovou toleranci hazardu udržet.

6 Závěr

Hazard existoval již od počátku lidství. Existují archeologické nálezy svědčící o tom, že si lidé „užívali“ hazardních her (konkrétně her v kostky) přibližně již před 40 000 lety. Patologické hráčství je oproti tomu fenoménem novým, resp. jako nemoc ji uznala Americká psychiatrická asociace v roce 1980 a v České republice se tato diagnóza užívá od roku 1994.

Často se lze v tisku či literatuře dočíst o dramatických příbězích lidí, kteří hazardu propadli. Tito lidé ztratili vše – rodinu, přátele, práci i dobré duševní a fyzické zdraví. Hazard je též spojován s vysokou kriminalitou, bezdomovectvím, zatěžuje státní rozpočet. I přesto se jej nedaří vymýtit. Již malé děti si rády hrají. Lidé preferují zisk s co nejmenší investicí ve formě úsilí a práce. Hazard toto vše nabízí. Zpočátku nevinná zábava se tak stává prokletím toho, kdo jí propadne – a též prokletím osob blízkých dotyčnému.

Tématem diplomové práce byla regulace hazardu, se zřetelem na hazardní hraní provozované ve městě Liberci.

V teoretické části byla věnována pozornost popisu sociopatologických jevů. Pojednáno bylo o dopadu patologického hráčství na jedince i společnost a též možnostech regulace hazardu. Popsány byly základní charakteristiky patologického hráčství a hazardních her a zřetel byl kladen zejména na možnosti, jak hazard regulovat.

V praktické části je popsán výzkum, který byl koncipován jako smíšený. Výzkumný soubor tvořilo pět respondentů, s nimiž byl veden rozhovor (jednalo se o dva majitele heren v Liberci, dva libereckého zastupitele a MUDr. Karla Nešpora, CSc., který zastupoval odborníky na závislosti) a dále celkem 186 respondentů, kteří se zúčastnili výzkumného šetření. Výzkum byl realizován ve městě Liberci.

Cílem výzkumu bylo zjistit postoje veřejnosti, konkrétně občanů města Liberec a zastupitelů města, k problematice hazardu a patologického hráčství.

Z výzkumu vyplývá, že respondenti, kteří se výzkumu zúčastnili, zaujímají vůči hazardu v Liberci tolerantní postoj. Nevadí jim počet hazardních provozoven ve městě (dle 57,14 % respondentů je ve městě heren „tak akorát“), domnívají se, že hazard má na město spíše pozitivní než negativní vliv (tohoto názoru bylo 78,57 % respondentů). Jsou toho názoru, že příčiny patologického hráčství spočívají především v osobnosti jedince, nikoliv ve vnějších faktorech, k nimž patří i dostupnost hazardu a obecně jeho

společenská tolerance. Dle MUDr. Karla Nešpora, CSc. však mezi patologickým hráčstvím a existencí hazardu existuje „úzká souvislost“.

Z formulovaných hypotéz byly dvě vyvráceny, jedna potvrzena. Nebyla zjištěna statisticky významná závislost mezi pohlavím respondentů a názorem respondentů, že je v České republice věnována osvětě týkající se hazardu dostatečná pozornost. Taktéž nebylo potvrzeno, že by hraní hazardních her u jedince mělo vliv na to, zda dotyčný méně či více preferuje zrušení reklamy na hazard ve městě Liberec. Potvrzena byla statistická významnost mezi vzděláním respondentů a názorem, že provozování hazardu má na město Liberec spíše než negativní vliv pozitivní (lidé se základním vzděláním a lidé se středním vzděláním bez maturity se častěji než lidé s vyšším vzděláním domnívají, že pozitiva plynoucí z provozování hazardu v Liberci převažují nad negativy plynoucími z této podnikatelské aktivity).

V době, kdy byl výzkum prováděn, ještě nebyla schválena Vyhláška č. 5/2016 Statutárního města Liberec, kterou bylo zakázáno provozovat na celém území města bingo, technickou a živou hru (pro tuto regulaci hazardu se užívá též termín nulová tolerance hazardu). Oslovení respondenti v dotazníkovém šetření uváděli, že by město v souvislosti s hazardem nemělo vydávat žádnou vyhlášku (tohoto názoru bylo 30,95 % respondentů), případně že by mělo vydat vyhlášku, dle které bude zachován počet herních provozoven, ale bude omezena jejich otevírací doba (tuto odpověď zvolilo 38,10 % respondentů).

I přes tento tolerantní postoj respondentů bylo výzkumem zjištěno, že si oslovení občasně přejí, aby město zakázalo reklamy na hazardní hraní, respondenti si nepřejí herní prostory v blízkosti škol, sportovišť apod., požadují, aby město věnovalo této problematice větší pozornost, ať již v rámci osvěty, nebo pomoci osobám, pro které hazard představuje osobní problém (tj. již rozvinutou, nebo hrozící závislost).

Je zřejmé, že problematika hazardu rozděluje společnost do dvou pomyslných táborů. Zastánci hazardu spatřují v hazardním hraní problém jednotlivce a zdůrazňují výhody, které hazard pro stát či obec, město má. Oproti tomu odpůrci hazardu upozorňují na negativa, které hazard přináší do života závislých, jejich blízkých, ale též státu. Považují za důležité, aby hazardu byla věnována patřičná pozornost.

Hazard patrně nelze nikdy vymýtít. To však neznamená, že nemá smysl vyvíjet úsilí na jeho regulaci. Vždy je lepší zaměřit se na prevenci než na samotnou léčbu vzniklé

nemoci. Patologické hráčství je nemocí. Byť se nejedná o látkovou závislost, její charakteristiky jsou téměř shodné s charakteristikami závislosti na psychoaktivních látkách.

Lze se domnívat, že o této skutečnosti není laická veřejnost dostatečně zpravena. Problematice hazardu by měla být věnována zvýšená pozornost. Osvěta je důležitá, i když není všemocná. Přesto snad i tato práce k osvětě týkající se tématu hazardního hraní a patologického hráčství přispěla.

7 Seznam použitých zdrojů

- ARNOLDOVÁ, Anna. *Sociální péče, 1. díl: učebnice pro obor sociální činnost*. 1. vyd. Praha: Grada, 2015. 240 s. ISBN 978-80-247-5147-4.
- BLINKA, Lukáš a kolektiv. *Online závislosti*. 1. vyd. Praha: Grada, 2015. 200 s. ISBN 978-80-247-5311-9.
- CARR, Allen. *Snadná cesta jak překonat hazard: jak převzít moc nad svým životem*. 1. vyd. Praha: Jaro, 2015. 179 s. ISBN 978-80-904423-7-5.
- COSGRAVE, James F. *The Sociology of Risk and Gambling Reader*. Abingdon on Thames: Taylor & Francis, 2006. 435 s. ISBN 9780415952224.
- DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele*. 3. vyd. Praha: Karolinum, 2002. 374 s. ISBN 80-246-0139-7.
- FISCHER, Slavomil, ŠKODA, Jiří. *Sociální patologie: analýza příčin a možnosti ovlivňování závažných sociálně patologických jevů*. 1. vyd. Praha: Grada, 2009. 218 s. ISBN 978-80-247-2781-3.
- ŘIVNA, Tomáš, SCHEINOST, Miroslav, ZOUBKOVÁ, Ivana. *Kriminologie*. 4., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014. 536 s. ISBN 978-80-7478-614-3.
- GULOVÁ, Lenka. *Sociální práce: pro pedagogické obory*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011. 208 s. ISBN 978-80-247-3379-1.
- HENNINK, Monique M. *International Focus Group Research: A Handbook for the Health and Social Sciences*. New York: Cabridge University Press, 2007. 280 s. ISBN 978-0-521-84561-8.
- CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2016. 254 s. ISBN 978-80-247-5326-3.
- KAJANOVÁ, Alena. *Sociální patologie: vybrané kapitoly*. 1. vyd. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2014. 87 s. ISBN 978-80-7394-449-0.
- KALINA, Kamil. *Základy klinické adiktologie*. 1. vyd. Praha: Grada, 2008. 388 s. ISBN 978-80-247-1411-0.

- KRAMÁŘ, Květoslav, HUŠÁK, Aleš a kolektiv. *Herní právo*. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006. 181 s. ISBN 80-86898-80-6.
- KUKLA, Lubomír a kolektiv. *Sociální a preventivní pediatrie v současném pojetí*. 1. vyd. Praha: Grada, 2016. 432 s. ISBN 978-80-247-3874-1.
- LOJDOVÁ, Kateřina. Sociálně patologické jevy v profesi sociálního pedagoga.
In KNOTOVÁ, Dana. *Úvod do sociální pedagogiky: studijní texty pro studenty oboru sociální pedagogika*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2014. 115 s. ISBN 978-80-210-7077-6.
- MÁTEL, Andrej, SCHAVEL, Milan a kol. *Aplikovaná sociální patológia v sociálnej práci*. 1. vyd. Bratislava: VŠZaSP sv. Alžběty, 2011. 422 s. ISBN 978-80-8132-009-5.
- MATOUŠKOVÁ, Ingrid. *Aplikovaná forenzní psychologie*. 1. vyd. Praha: Grada, 2013. 296 s. ISBN 978-80-247-4580-0.
- MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. 1. vyd. Praha: Grada, 2006. 332 s. ISBN 80-247-1362-4.
- MRAVČÍK, Viktor a kol. *Hazardní hraní v České republice a jeho dopady*. Praha: Úřad vlády České republiky, 2014. 243 s. ISBN 978-80-7440-111-4.
- MRAVČÍK, Viktor a kol. *Výroční zpráva o hazardním hraní v České republice v roce 2014*. Praha: Národní monitorovací středisko pro drogy a závislosti, 2015. 152 s. ISBN 978-80-7440-126-8.
- MÜHLPACHR, Pavel. *Sociopatologie pro sociální pracovníky*. 1. vyd. Brno: MSD, 2008a. 194 s. ISBN 978-80-7392-069-2.
- MÜHLPACHR, Pavel. *Sociopatologie*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2008b. 194 s. ISBN 978-80-210-4550-7.
- NEŠPOR, Karel a kol. *Jak překonat hazard: Prevence, krátká intervence a léčba*. 1. vyd. Praha: Portál, 2011. 160 s. ISBN 978-80-262-0009-3.
- OLŠAVSKÁ, Mária. *Niektoré základné informácie k prevencii sociálno-patologických javov: I. časť*. 1. vyd. Bratislava: Metodicko-pedagogické centrum v Bratislave, 2014. 52 s. ISBN 978-80-8052-684-9.

- ONDREJKOVIČ, Peter a kol. *Sociálna patológia*. Bratislava: Veda, 2009. 553 s. ISBN 978-80-224-1074-8.
- ONTARIO GAMBLING PROBLEM RESEARCH CENTRE. *Koncepční rámec škodlivého hráčství: projekt mezinárodní spolupráce financovaný Centrem pro výzkum problémového hráčství v Ontariu*. Praha: Úřad vlády České republiky, 2013. 90 s. ISBN 978-80-7440-084-1.
- PEKOVÁ, Jitka. *Finance územní samosprávy: teorie a praxe v ČR*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2011. 587 s. ISBN 978-80-7357-614-1.
- POKORNÝ, Vratislav, TELCOVÁ, Jana, TOMKO, Anton. *Prevence sociálně patologických jevů*. 2. vyd. Brno: Ústav psychologického poradenství a diagnostiky, 2001. 110 s. ISBN 80-85568-03-2.
- PROCHÁZKA, Miroslav. *Sociální pedagogika*. 1. vyd. Praha: Grada, 2012. 203 s. ISBN 978-80-247-3470-5.
- PRUNNER, Pavel. *Psychologie gamblerství aneb Sázka na štěstí*. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. 273 s. ISBN 978-80-7380-074-1.
- REICHEL, Jiří. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. 1. vyd. Praha: Grada, 2009. 192 s. ISBN 978-80-247-3006-6.
- ROUS, Zdeněk a kol. *Obce a regulace hazardního trhu v ČR*. In *Adiktologie*, 2015, 15 (4), s. 388-398. ISSN 1213-3841.
- SCHAVEL, Milan, ČIŠECKÝ, František, OLÁH, Michal. *Sociálna prevencia*. 3. vyd. Prešov: Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce Sv. Alžbety, Bratislava, 2008. 140 s. ISBN 978-80-89271-22-1.
- URBAN, Lukáš, DUBSKÝ, Josef. *Sociální deviace*. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. 167 s. ISBN 978-80-7380-133-5.
- ZOLLINGER, Manfred. *Gambling Past & Present*. Abingdon: Routledge, 2016. 240 s. ISBN 9781317071563.
- VALENTA, Petr. *Symbolická moc médií jako pedagogický faktor*. In *Pedagogická orientace*. 2014, 24 (2), s. 244-258. ISSN 1211-4669.

WILLIAMS, Rorbert, WEST, Beverly L., SIMPSON, Robert I. *Prevence problémového hráčství: Komplexní přehled důkazů a zjištěné dobré praxe*. 1. vyd. Praha. Úřad vlády České republiky, 2014. 138 s. ISBN 978-80-7440-096-4.

Zákon č. 40/1995 Sb., o regulaci reklamy.

Zákon č. 186/2016 Sb., o hazardních hrách.

Zákon č. 188/2016 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o hazardních hrách a zákona o dani z hazardních her.

Internetové zdroje

ČSÚ. *Charakteristika okresu Liberec*. [online] 26.4.2016a [cit. 2017-03-05]. Dostupné z https://www.czso.cz/csu/xl/charakteristika_okresu_lb.

ČSÚ. *Stav a pohyb obyvatel v obcích v roce 2015: Okres Liberec*. [online] 2.5.2016b [cit. 2017-03-05]. Dostupné z https://czso.cz/csu/xl/pohyb_obyvatel_ve_mestech_a_obcich

ČSÚ. *Regionální účty 2015 – Liberecký kraj*. [online] 2016c [cit. 2017-03-24]. Dostupné z https://www.czso.cz/csu/xl/161220_makro

ČSÚ. *Nezaměstnanost v Libereckém kraji k 28. 2. 2017*. [online] 2017a [cit. 2017-03-24]. Dostupné z https://www.czso.cz/csu/xl/170309_nezam.

ČSÚ. *Statistický bulletin – Liberecký kraj – 1. až 3. čtvrtletí 2016*. [online] 3.1.2017b [cit. 2017-03-24]. Dostupné z <https://www.czso.cz/csu/czso/2016q3a-vybrane-ukazatele-vyvoje-hospodarstvi-kraje>.

ČSÚ. *Pohyb obyvatelstva v Libereckém kraji v roce 2016 (předběžné výsledky)*. [online] 2017c [cit. 2017-03-24]. Dostupné z https://www.czso.cz/csu/xl/170321_obyv

ČT24. *Liberec zakázal hazard, kasina i herny mají do roka skončit*. [online] 15.12.2016 [cit. 2017-03-05]. Dostupné z <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/regiony/liberecky-kraj/1984660-liberec-zakazal-hazard-kasina-i-herny-maji-do-roka-skoncit>.

- FOLTÁNKOVÁ, Kateřina, FAJKUSOVÁ, Anna. *Olympia zrušila automaty, do kterých děti házely tisícovky*. [online] 25.1.2014 [cit. 2016-09-23]. Dostupné z http://brnensky.denik.cz/zpravy_region/olympia-zrusila-automaty-do-kterych-deti-hazely-tisicovky-20140125.html
- GABAL, Ivan, WIJA, Petr. *Model mapy pro sledování sociálních jevů, které souvisí se sociálním ohrožením nebo vyloučením*. [online] 2012 [cit. 2016-09-11]. Dostupné z http://podporaprocesu.cz/wp-content/uploads/2013/01/model_mapy.pdf.
- HORRIDGE, Kevin. *Which Is The Oldest Casino In The World? Find Out!* [online] 18.1.2016 [cit. 2016-09-15]. Dostupné z <https://www.casino.org/blog/which-is-the-oldest-casino-in-the-world-find-out/>.
- DROGY-INFO.CZ. *Ekonomika hazardu a zaměstnanost*. [online] n. d [cit. 2016-09-21]. Dostupné z <http://www.drogy-info.cz/hazardni-hrani-2015/socialni-dusledky-a-souvislosti-hazardniho-hrani-2015/dalsi-socialni-a-ekonomicke-souvislosti-hazardnih-o-hrani-2015/ekonomika-hazardu-a-zamestnanost-2015/>
- ENCYKLOPEDIIEHAZARDU.CZ. *Původ a historie hazardních her*. [online] 16.11.2015 [cit. 2016-09-14]. Dostupné z http://www.encyklopediehazardu.cz/rubriky/legislativa-a-historie/puvod-a-historie-hazardnich-her_6.html.
- FELGR, Pavel. *Výsledky ankety 10 problémů Liberce*. [online] 22.6.2012 [cit. 2017-03-15]. Dostupné z <http://www.casnemlcet.cz/pavel-felgr/10-problemu-liberce-vysledky-ankety.php>
- LIBEREC. *Rozpočet 2017*. [online] 2016 [cit. 2017-03-05]. Dostupné z http://www.liberec.cz/files/uredni-deska/2016-11-25/2075_sml_navrh_rozpocet_sml_na_rok_2017.pdf
- LIBEREC. *Obecně závazná vyhláška statutárního města Liberec č. 5/2016*. [online] 15.12.2016 [cit. 2017-03-05]. Dostupné z <http://www.liberec.cz/files/vyhlasky-narizeni/vyhlasky/vyhl1605.pdf>.
- MF ČR. 2016a. *Přehled výsledků provozování loterií a jiných podobných her za rok 2015*. [online] 8.6.2016 [cit. 2016-09-21]. Dostupné z <http://www.mfcr.cz/cs/soukromy-sektor/loterie-a-sazkove-hry/vysledky-z-provozovani-loterii/2015/hodnoceni-vysledku-provozovani-loterii-25162>

- MF ČR 2016b. *Blokace nelegálních stránek s točícím se válcem rozhodně není ohrožením svobody*. [online] 14.4.2016 [cit. 2016-09-24]. Dostupné z <http://www.mfcr.cz/cs/aktualne/v-mediich/2016/myty-o-blokaci-nelegalniho-hazardu-24561>.
- NEŠPOR, Karel. *Hazard u dětí a dospívajících*. [online] n. d [cit. 2017-03-13]. Dostupné z www.drnespor.eu/Adol_g.doc.
- ROUBALOVÁ, Alena. *Liberec zřejmě čekají změny. Bez Změny a bez hazardu*. [online] 16.12.2016 [cit. 2017-03-05]. Dostupné z <http://tydenvlk.cz/diskusni-forum/glosy-poznamky-komenare/liberec-zrejme-cekaji-zmeny.-bez-zmeny-a-bez-hazardu/odpovedet/23958>
- ŘEZNÍČEK, Tomáš. *Jak se hrálo před tisíci lety*. [online] 27.5.2016 [cit. 2016-09-15]. Dostupné z <http://www.icasina.com/historie-hazardnich-her-clanky/jak-se-hralo-pred-tisici-lety>.
- RYCHLÍK, Martin. *Hazard v obcích aneb O vítaném doplňku rozpočtů*. [online] 8.2.2016 [cit. 2016-09-21]. Dostupné z http://ceskapozice.lidovky.cz/hazard-v-obcich-aneb-o-vitanem-doplunku-rozpocetu-fru-/tema.aspx?c=A160205_164612_pozice-tema_lube
- SOUDNÝ, Zdeněk. *Změna pro hazard*. [online] 3.4.2015 [cit. 2017-03-15]. Dostupné z <http://www.genusplus.cz/krajske-udalosti/zmena-pro-hazard>.
- ŠKAPIKOVÁ, Šárka. *Liberec plánuje regulaci heren. Hazard by se měl přesunout do kasin*. [online] 20.6.2016 [cit. 2016-09-21]. Dostupné z http://www.rozhlas.cz/liberec/informacezliberecka/_zprava/liberec-planuje-regulaci-heren-hazard-by-se-mel-presunout-do-kasin--1625368.
- Unie herního průmyslu ČR. *Historie*. [online] 2010 [cit. 2016-09-15]. Dostupné z <http://www.uhpcr.cz/herni-prumysl/historie/>.
- VEROSTA, Petr. *Patologické hráčství: souhrn faktů a aktuální situace v České republice*. [online] 2012 [cit. 2017-03-15]. Dostupné z <http://www.osbrneni.cz/wp-content/uploads/2013/07/patologicke-hracstvi-APA2011-1.pdf>.

- ŽUROVEC, Michal. *Senát schválil klíčovou regulaci hazardu*. [online] 26.5.2016 [cit. 2016-09-20]. Dostupné z <http://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2016/senat-schvalil-klicovou-regulaci-hazardu-25055>
- Vláda České republiky. *Závěrečná zpráva RIA k návrhu zákona o hazardních hrách*. [online] n. d [cit. 2016-09-20]. Dostupné z <http://www.vlada.cz/assets/ppov/irv/ria/databaze/ZZ-RIA-k-navrhu-zakona-o-hazardnich-hrach.pdf>
- VOJÍKOVÁ, Martina. *Nový zákon o hazardních hrách*. [online] 17.6.2016 [cit. 2016-09-20]. Dostupné z <http://zpravy.alfa9.cz/absolutenm/templates/zprava.aspx?a=42168>.
- YANI-DE-SORIANO, Mirella, JAVED, Uzma, YOUSAFZAI, Shumaila. Can an Industry Be Socially Responsible If Its Products Harm Consumers? The Case of Online Gambling. In *Journal of Business Ethics*, 2012. Vol. 110, pp. 481-497. ISSN 0167-4544. Dostupné také z databáze EBSCO.
- ZHENG, Victor, HUNG, Eva. Evaluating the Economic Impact of Casino Liberalization in Macao. In *Journal of Gambling Studies*. 2012, 28 (3), pp. 541-559. ISSN 1050-5350. Dostupné také z databáze EBSCO.

8 Seznam zkratek

ČR	Česká republika
ČSÚ	Český statistický úřad
DSM IV	Diagnostický manuál, 4. verze
EHP	Evropský hospodářský prostor
EHZ	Elektronická herní zařízení
EMR	Elektromechanická ruleta
EU	Evropská unie
HDP	Hrubý domácí produkt
IVT	Interaktivní videoloterijní terminály
JTHZ	Jiná technická herní zařízení
KČ	Koruna česká
mil.	Milion
MKN-10	Mezinárodní klasifikace nemocí, 10. verze
MF ČR	Ministerstvo financí České republiky
mld.	Miliarda
OVZ	Obecně závazná vyhláška
p. b.	Procentní bod
Sb.	Sbírka
tis.	Tisíc
USA	Spojené státy americké
VHP	Výherní hrací přístroje
VLT	Videoloterijní terminály

9 Seznam obrázků

Obrázek 1: Rizikovost her	26
Obrázek 2: Přehled zdravotních obtíží patologických hráčů	29
Obrázek 3: Přehled výsledků hazardních her v ČR za rok 2015	33
Obrázek 4: Vývoj počtu obcí s OVZ za období 2009-2014	37
Obrázek 5: Ukázka losů pro děti.....	38

10 Seznam grafů

Graf 1: Výzkumný soubor dle věku.....	51
Graf 2: Výzkumný soubor dle sociálního statutu	52
Graf 3: Zkušenost respondentů s hazardem	52
Graf 4: Otázka č. 1	53
Graf 5: Otázka č. 8	55
Graf 6: Otázka č. 4	56
Graf 7: Otázka č. 6	57
Graf 8: Otázka č. 9	58
Graf 9: Otázka č. 22	59
Graf 10: Otázka č. 11	60
Graf 11: Otázka č. 11	61
Graf 12: Otázka č. 12	62
Graf 13: Otázka č. 17	64
Graf 14: Otázka č. 18	65
Graf 15: Otázka č. 20	66
Graf 16: Otázka č. 21	66
Graf 17: Otázka č. 26	68
Graf 18: Otázka č. 25	68

11 Seznam tabulek

Tabulka 1: Obecné zásady výzkumného šetření	45
Tabulka 2: Ověření hypotézy č. 1	70
Tabulka 3: Ověření hypotézy č. 2	71
Tabulka 4: Ověření hypotézy č. 3	72
Tabulka 5: Otázka č. 5	VIII
Tabulka 6: Otázka č. 13	VIII
Tabulka 7: Otázka č. 15	IX
Tabulka 8: Otázka č. 19	IX

12 Přílohy

Seznam příloh

Příloha A: Dotazník	I
Příloha B: Tabulky.....	VIII
Příloha C: Rozhovor s respondentem č. 1.....	X
Příloha D: Rozhovor s respondentem č. 2	XI
Příloha E: Rozhovor s respondentem č. 3.....	XII
Příloha F: Rozhovor s respondentem č. 4	XIV
Příloha G: Odpovědi MUDr. Karla Nešpora, CSs. na písemnou anketu.....	XVII
Příloha H: Vyhláška č. 5/2016.....	XVIII

Příloha A: Dotazník

DOTAZNÍK

Dobrý den.

Jmenuji se Hana Pokorová a žádám Vás touto cestou o spolupráci na mé diplomové práci věnované problematice hazardu.

Prosím o vyplnění následujícího dotazníku. Z nabízených možností vyberte prosím vždy jen jednu. Tam, kde je to možné a jste k tomu vyzván/a, uveďte prosím také své slovní vyjádření – svůj názor, cokoliv, co Vás k dané otázce napadne – čím víc toho napíšete, tím lépe.

Dotazníky budou pochopitelně zpracovány anonymně. V případě zájmu Vám výsledky svého výzkumu ráda pošlu (v tom případě mne prosím kontaktujte prostřednictvím e-mailu: Hana.Pokorova@gmail.com)

Velmi děkuji za Váš čas, ochotu a otevřenost!

1. Důvody vzniku patologického hráčství spatřuji především v:

- a) Osobnosti závislého
- b) Snadné dostupnosti herních zařízení
- c) Kombinaci obojího
- d) Jiné (uveďte prosím).....

2. Na vznik patologického hráčství má vliv rodina hráče:

- a) Ano (uveďte prosím, proč si to myslíte).....
.....
- b) Ne (uveďte prosím, proč si to myslíte).....
.....

3. Prevenci v oblasti patologického hráčství je věnována ve společnosti velká pozornost

- a) Ano (uveďte prosím, v čem tuto prevenci spatřujete).....
.....
- b) Ne (uveďte prosím, jaká prevence vám chybí).....
.....

4. Patologičtí hráči jsou lidé, kteří mají i jiné závislosti (na alkoholu apod.)
- Zcela souhlasím
 - Spíše souhlasím
 - Spíše nesouhlasím
 - Zcela nesouhlasím
5. Na vznik patologického hráčství má vliv především:
- Politika státu (nezaměstnanost, špatná sociální politika, špatné školství apod.)
 - Morálka ve společnosti (špatné vztahy mezi lidmi, důraz na úspěch, peníze)
 - Rodina (špatná výchova dětí)
 - Je to vždy záležitost jedince, vnější okolnosti na to mají jen malý vliv
 - Kombinace všech předchozích faktorů
 - Jiné (uveďte prosím).....
6. Patologickým hráčem se může stát každý člověk
- Ano, lidé si rádi hrají a nějakou závislost má každý
 - Ano, lidé mají málo peněz a hazard nabízí získat je snadno a bez námahy
 - Ano, společnost je tolerantní vůči hazardu a ten je také snadno dostupný
 - Ne, je to záležitost výchovy
 - Ne, s tendencí stát se hazardním hráčem se člověk rodí
 - Jiné (uveďte prosím).....
7. Patologickému hráčství je v našem státě věnována dostatečná osvěta:
- Zcela souhlasím
 - Spíše nesouhlasím
 - Spíše souhlasím
 - Zcela nesouhlasím
8. Z faktorů, které mohou v dětství působit jako okolnost vedoucí k případnému rozvoji patologického hráčství v dospělosti, považuji za nejvýznamnější:
- Zanedbávání dětí (rodiče se dětem příliš nevěnují, nerozvíjí jejich schopnosti, nemluví s nimi o tom, co je důležité)
 - Hraní počítačových her a obecně velké množství času stráveného u počítače
 - Nedostatečné vzdělávání a důraz na vzdělání v rodině
 - Když se dítě „chytne“ špatné party
 - Špatná socioekonomická situace rodiny
 - Pokud rodič sám má nějaké problémy (je závislý např. alkoholu, sám hraje, trpí duševní poruchou apod.)
 - Jiné (uveďte prosím).....

9. V Liberci je herních provozoven:
- Málo
 - Hodně
 - Tak akorát
 - Jiné.....
- ..
10. Provozování hazardu má na město především:
- Dobrá vliv, hazard přináší peníze do městského rozpočtu, a tedy vede k rozvoji města
 - Dobrá vliv, v hazardním průmyslu pracuje hodně lidí, tj. snižuje to nezaměstnanost
 - Dobrá vliv, hazard přiláká do města turisty, obyvatele z okolních měst, vesnic apod.
 - Špatný vliv, zvyšuje to kriminalitu ve městě
 - Špatný vliv, hazard má negativní dopad na ekonomiku města (herny zvyšují ceny nájmu za nebytové prostory, snižuje se kupní síla ve městě apod.)
 - Jiné (uveďte prosím).....
11. Nejhorší z hlediska dopadu hazardu na město jsou podle mého názoru:
- Herny (uveďte prosím proč).....
 - Kasina (uveďte prosím proč).....
 - Automaty v restauračních zařízeních (uveďte prosím proč).....
 - Sázkové kanceláře (uveďte prosím proč).....
 - Hazard provozovaný na internetu (uveďte prosím proč).....
 - Jiné (uveďte prosím).....
12. Provozování hazardu ve městě vede podle mne především k:
- Zvýšení počtu bezdomovců ve městě
 - Zvýšení kriminality ve městě
 - Tomu, že je hazard více přístupný dětem
 - Nárůstu nezaměstnanosti ve městě
 - Nárůstu nákladů na sociální dávky
 - Nemá to žádný negativní dopad na město
 - Jiné (uveďte prosím).....
13. Přínos z hazardu pro město (zaměstnanost, daně z hazardu vedou k rozvoji města – stavba silnic, hřišť apod.) převyšuje negativní dopad, který hazard na město a jeho občany má:
- Zcela souhlasím
 - Spíše souhlasím
 - Spíše nesouhlasím
 - Zcela nesouhlasím

14. Město se díky existenci hazardu na jeho území změnilo:
- Ano (uveďte prosím, proč si to myslíte).....
.....
 - Ne
15. Město má kvůli provozování hazardu na svém území špatnou pověst
- Určitě ano
 - Spíše ano
 - Spíše ne
 - Určitě ne
16. Město Liberec by se mělo zajímat o to, jaký postoj k hazardu a jeho existenci ve městě mají jeho občané:
- Ano (uveďte prosím, jakým způsobem).....
.....
 - Ne (uveďte prosím, proč ne).....
.....
17. Město by mělo vydat vyhlášku, kterou na svém území:
- Zruší provozování veškerého hazardu
 - Zruší provozování hazardu mimo kasina
 - Omezí otevírací dobu provozoven s hazardem, ale počet provozoven ponechá
 - Nemělo by vydávat žádnou vyhlášku
 - Jiné (uveďte prosím).....
18. Regulací hazardu se zvýší počet nelegálních herních prostor:
- Zcela souhlasím
 - Spíše souhlasím
 - Spíše nesouhlasím
 - Zcela nesouhlasím
19. Regulací hazardu včetně zpřísnění kontroly hazardu se zvýší příjem do finančního rozpočtu města:
- Zcela souhlasím
 - Spíše souhlasím
 - Spíše nesouhlasím
 - Zcela nesouhlasím
20. Regulací hazardu je možné ve městě lépe přistoupit k řešení problémových vyloučených lokalit a sociální politice obecně (lidé „na sociálních dávkách“ často hrají automaty, sázejí apod.)
- Zcela souhlasím
 - Spíše souhlasím
 - Spíše nesouhlasím
 - Zcela nesouhlasím

21. Město by na svém územím mělo zakázat reklamu na hazardní hry:
- Zcela souhlasím
 - Spíše souhlasím
 - Spíše nesouhlasím
 - Zcela nesouhlasím
22. Kolik provozoven hazardu by podle Vás na území města Liberec mělo být:
- Žádná
 - 1-5
 - 6-10
 - 11-15
 - Více než 16
 - Neomezeně
23. Místa, kde je provozován hazard, by neměla být umístěna v místech, kde je to rizikové a negativní z hlediska hazardního hraní (tj. v blízkosti škol, sportovišť apod.)
- Zcela souhlasím
 - Spíše souhlasím
 - Spíše nesouhlasím
 - Zcela nesouhlasím
24. Město by mělo více dohlížet na to, aby nehrály hazardní hry děti:
- Ano (uveďte prosím, jakým způsobem by to mělo město zajistit).....
.....
 - Ne (uveďte prosím, proč ne)
.....
.....
25. Město by mělo věnovat větší pozornost prevenci a osvětě v oblasti hazardu a hazardních her:
- Zcela souhlasím
 - Spíše souhlasím
 - Spíše nesouhlasím
 - Zcela nesouhlasím
26. Město by mělo rozšířit nabídku pomoci hazardním hráčům a jejich rodinám, nebo těm, kteří jsou ohroženi vznikem a rozvojem patologického hráčství:
- Zcela souhlasím
 - Spíše souhlasím
 - Spíše nesouhlasím
 - Zcela nesouhlasím

Věk:

Pohlaví:

- a) Muž
- b) žena

Vzdělání:

- a) základní
- b) středoškolské bez maturity
- c) středoškolské s maturitou
- d) vyšší odborné
- e) vysokoškolské

Váš status je:

- a) student
- b) zaměstnaný
- c) OSVČ
- d) Nezaměstnaný
- e) Důchodce

Do které příjmové skupiny patříte:

- a) Méně než 8 000 Kč měsíčně
- b) 8 000 – 12 000 Kč měsíčně
- c) 13 000 – 15 000 Kč měsíčně
- d) 16 000 – 20 000 Kč měsíčně
- e) 21 000 – 30 000 Kč měsíčně
- f) 30 000 a více Kč měsíčně

Hrál jste někdy hazardní hru:

- a) Ano, v herně nebo v kasinu
- b) Ano, na automatu v restauračním zařízení
- c) Ano, na internetu
- d) Pouze si vsadím u Sazky nebo si koupím los
- e) Jen karty s přáteli
- f) Hazardní hru jsem nikdy nehrál/a
- g) Jiné (uveďte prosím).....

Jak často hrajete hazardní hry:

- a) Pravidelně, minimálně 1x týdně
- b) Pravidelně, minimálně 1x měsíčně
- c) Nepravidelně, ale hraji
- d) Zkusil/a jsem to, ale nic mi to neříká
- e) Jiné (uveďte prosím).....
.....

Mám nebo měl/a jsem problémy se závislostí na hazardních hrách:

- a) Ano, léčí/al jsem kvůli patologickému hráčství
- b) Ano, neléčil/a jsem se, ale využil/a jsem odborného poradenství v této oblasti
- c) Ano, kvůli hraní jsem přišel/a o partnera/partnerku
- d) Ano, kvůli hraní jsem přišel/a o zaměstnání
- e) Ano, kvůli hraní jsem se dostal/a do dluhů
- f) Ne
- g) Jiné (uved'te prosím).....

Příloha B: Tabulky

Tabulka 5: Otázka č. 5

Odpovědi	Absolutní četnost	Relativní četnost
Politika státu	0	0,00 %
Morálka ve společnosti	8	4,76 %
Špatná výchova dětí	24	14,29 %
Vždy záležitost osobnosti jedince	64	38,10 %
Kombinace všech předchozích faktorů	64	38,10 %
Ne, člověk se s tím rodí	8	4,76 %
Celkem	168	100 %

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka 6: Otázka č. 13

Odpovědi	Absolutní četnost	Relativní četnost
Zcela souhlasím	40	23,81 %
Spíše souhlasím	92	54,76 %
Spíše nesouhlasím	28	16,67 %
Zcela nesouhlasím	8	4,76 %
Celkem	168	100,00 %

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka 7: Otázka č. 15

Odpovědi	Absolutní četnost	Relativní četnost
Zcela souhlasím	4	2,38 %
Spíše souhlasím	12	7,14 %
Spíše nesouhlasím	76	45,24 %
Zcela nesouhlasím	76	45,24 %
Celkem	168	100,00 %

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka 8: Otázka č. 19

Odpovědi	Absolutní četnost	Relativní četnost
Zcela souhlasím	4	2,38 %
Spíše souhlasím	0	0,00 %
Spíše nesouhlasím	72	42,86 %
Zcela nesouhlasím	92	54,76 %
Celkem	168	100,00 %

Zdroj: vlastní výzkum

Příloha C: Rozhovor s respondentem č. 1

Co si myslíte o hazardu?

Hazard byl, je a bude. Lidé si budou stále hrát, ať už to bude regulované či nebude.

Co si myslíte o patologickém hráčství?

Je nemoc jako třeba alkoholismus.

Co si myslíte o souvislosti mezi hazardem a patologickým hráčstvím? Jak velký vliv má podle vás provozování hazardu na rozvoj patologického hráčství?

Nemyslím si, že provozování hazardu by mělo nějaký přímý vliv na patologickém hráčství. Šťastný a vyrovnaný člověk tomu těžko propadne.

Co si myslíte o přístupu města Liberec k hazardu (výskyt provozoven hazardu, jejich umístění apod.)

Začátkem regulace hazardu v Liberci, spousta heren již zaniklo a stále i zaniká. Momentálně město Liberec odhlasovalo nulovou toleranci hazardu. Takže, pokud se něco nezmění, od 1.10.2017 budou herny zcela zlikvidovány. Nic dobrého si o tom nemyslím, je to likvidace nás, kteří v tomto oboru podnikají...

Co podle vás znamená hazard v Liberci pro město – ve smyslu pozitivní a negativního dopadu.

Samozřejmě ve smyslu pozitivním jde spousta peněz do rozpočtu obce. Negativní dopad nevím, myslím, že to negativně na město nějaký dopad nemá.

Měl by být hazard podle vás ve města regulován – pokud ano, jak, pokud ne, proč ne?

Určitě by neměl být regulován. Je to naprostá hloupost. Nevím kde, chce město vzít do rozpočtu tolik peněz, co se z výherních automatů odvádí. Dále co bude město dělat s těmi, kteří kvůli nulové toleranci přijdou o práci?? Ve městě je aktuálně 86 heren. V každé herně pracují v průměru 4 barmani + 1 provozní. To máme 5 lidí krát 86 což je 430 pracovních míst.... Jak město zajistí tedy práci těmto lidem?? A to nemluví o majitelích heren a jejich investicích, o které přijdou!!! Kdo nám tyhle peníze teda vrátí??? Nehledě na to mě je 58 let. S nulovou tolerancí hazardu přijdu o obživu a chci vidět, kdo mě tedy zaměstná v tomto věku, snad město???? Nehledě na to, že budou vznikat černé herny a lidé budou hrát stále. Jak to bylo za komunistů, budou se scházet potají doma nebo někde ve sklepech a budou hrát stejně dál....

Příloha D: Rozhovor s respondentem č. 2

Co si myslíte o hazardu?

Je to normální součást našeho života stručně řečeno a doloženo historií.

Co si myslíte o patologickém hráčství?

Je to nemoc, která se musí léčit.

Co si myslíte o souvislosti mezi hazardem a patologickým hráčstvím? Jak velký vliv má podle vás provozování hazardu na rozvoj patologického hráčství?

Asi žádný, je na každém z nás jakou cestu si vybereme.

Co si myslíte o přístupu města Liberec k hazardu (výskyt provozoven hazardu, jejich umístění apod.)

Nic pozitivního, je to likvidace nás, kteří provozují herny nebo kasína.

Co podle vás znamená hazard v Liberci pro město – ve smyslu pozitivní a negativního dopadu.

Pozitivní jsou určitě odvedené peníze do rozpočtu města. Negativní je spíše to, jak lidé vnímají herny a jak v nich vidí jen to špatné, jen to zlo, ale bohužel už to nevidí z té druhé strany.

Měl by být hazard podle vás ve městě regulován – pokud ano, jak, pokud ne, proč ne?

Jasně, že ne. Vůbec nesouhlasím s tím co se děje dnes v ohledu nulové tolerance hazardu v Liberci. Je to směšné. Patologickému hráčství se tomu nezabrání. Když budu chtít hrát, tak budu stejně. V sousedním městě Jablonci nad Nisou, nejdříve odsouhlasili nulovou toleranci hazardu a nyní již budou zase povolovat Kasína. Už přišli na to, že nulová tolerance je hloupost, která vede jen k černým hernám a k žádným odvodům peněz do rozpočtu, které jim samozřejmě chybí.... a město Liberec na to přijde stejně nejspíš také, spíše mi to přijde jako hraní zastupitelů města si s námi a našimi nervy. Nejdříve se vše zakáže a posléze se to bude zase povolovat je to prostě jen boj o moc pár lidí tam na hoře..... a to by mělo být zakázáno a na to by mělo město vydat vyhlášku o nulové toleranci.....

Příloha E: Rozhovor s respondentem č. 3

Co si myslíte o hazardu?

Hazard je hazard

Co podle vás je a co není hazard?

Hazard je hazard

Co si myslíte o patologickém hráčství?

Je to nemoc, jako každá závislost.

Co si myslíte o souvislosti mezi hazardem a patologickým hráčstvím? Jak velký vliv má podle vás provozování hazardu na rozvoj patologického hráčství?

Bez hazardu by patologické hráčství nejspíš neexistovalo...

Jakým způsobem může být podle vás realizována osvěta a obecně prevence v souvislosti s patologickým hráčstvím?

Toto je příliš obecná otázka, na kterou by se dalo odpovídat na několik stran textu. Proto také odpovím obecně: různě

Jakým způsobem je v Liberci poskytována lidem závislým na hazardu a lidem z jejich blízkého okolí pomoc?

V Liberci působí několik organizací, které se zabývají touto problematikou.

Jak hodnotíte stav pomoci prostřednictvím sociálních služeb města Liberec gamblerům a jejich okolí a co by podle Vás mělo být změněno?

Nerozumím otázce

Popište prosím současný stav existence hazardu na území města (kde je provozován, kolik provozoven ve městě je apod.)

Aktuální počet legálních heren přesně neznám, pouze jsem schopen identifikovat místa, kde je hazard zatím povolen, nicméně podle nové vyhlášky, nejpozději do konce srpna budou veškeré herny a casina ve městě zakázány. Zbyde tak „pouze“ hazard na internetu a v podobě sázkových kanceláří

Co si o této situaci myslíte?

Je to naprostý nesmysl v jehož důsledku dojde k bujení černých heren a situace se zhorší.

Co znamená hazard v Liberci pro město – ve smyslu pozitivního a negativního dopadu.

Nerozumím otázce

Jakým způsobem jsou využívány finance v rozpočtu města, které do něj z hazardu plynou?

Jsou to příjmy města, které nejsou přímo provázány na konkrétní výdaje. Jsou součástí příjmové strany rozpočtu...

Kdyby byl hazard ve městě regulován, jakým způsobem by byla v rozpočtu ztráta, která by tímto způsobem městu vznikla (o jaký zisk město tímto způsobem asi přijde?)

Hazard je ve městě regulován dlouhodobě. Město nehospodaří za účelem vytváření zisku (zvolen špatný termín)

Jak hodnotíte pozici obcí v České Republice, co se týče možností regulovat hazard na jejich území. S čím jste spokojen/a, s čím méně, co by mělo být jinak?

Pozici obcí v této věci nehodnotím

Co si myslíte o novém zákonu 186/2016 Sb., o hazardních hrách?

Je to zákon

V posledních dnech bylo odhlasovaná nulová tolerance hazardu pro město Liberec. Co podle Vás tato změna přinese?

Nic dobrého. Nulové tolerance bude znamenat, úbytek pracovních míst ve městě, zmařené investice několika firem, přesun heren do šedé zóny, výrazné snížení příjmů města a patologické hráčství to nevyřeší. Pokud bude ještě následně docházet k postupnému znovu povolování tak, jak to naznačuje Změna pro Liberec, tak to jen vytváří korupční prostředí...

Příloha F: Rozhovor s respondentem č. 4

Co si myslíte o hazardu?

Na jednu stranu nemám rád věci, která závisí čistě na náhodě. Na druhou stranu ve většině z nás je asi trocha hráčské vášně. Asi ne úplně dobře, ale přirovnal bych to k adrenalinovému sportu.

Co podle vás je a co není hazard?

Hazard je to, kde riziko nebezpečí je větší. Nejsem ale schopen stanovit ani pocitově tu hranici. A to nemusí jít nutně o peníze, i když tento dotazník zřejmě směřuje právě k němu.

Co si myslíte o patologickém hráčství?

Jedná se o závislost a jako jiné ohrožuje nejen závislého, ale i blízké a potažmo i společnost.

Co si myslíte o souvislosti mezi hazardem a patologickým hráčstvím? Jak velký vliv má podle vás provozování hazardu na rozvoj patologického hráčství?

To neumím posoudit úplně na základě čísel. Připadá mi to obdobně jako s alkoholem a cigaretami. Samotná dostupnost nemusí probudit závislost, na druhou stranu velká dostupnost z toho vytváří i jakýsi společensky akceptovaný jev.

Jakým způsobem může být podle vás realizována osvěta a obecně prevence v souvislosti s patologickým hráčstvím?

Podle mého jsou tam dvě cílové skupiny. Jedna jsou potenciální hráči – tam je asi důležité se zaměřit na prezentaci možných dopadů pro danou osobu i jeho rodinu. Druhou cílovou skupinou jsou ale právě ti blízcí – tedy, jak poznat, že někdo touto závislostí trpí a jak je možné mu pomoci (ve smyslu, kam se obrátit apod.)

Jakým způsobem je v Liberci poskytována lidem závislým na hazardu a lidem z jejich blízkého okolí pomoc?

Prostřednictvím sociální služby jednak přímo určené pro závislé – např. Advaita, jednak i související – např. Speramus.

Jak hodnotíte stav pomoci prostřednictvím sociálních služeb města Liberec gamblerům a jejich okolí a co by podle Vás mělo být změněno?

Přiznám se, že nemám natolik podrobné informace, abych se mohl k otázce vyjádřit kvalifikovaně.

Popište prosím současný stav existence hazardu na území města (kde je provozován, kolik provozoven ve městě je apod.)

Je provozován jednak v kasínech, jednak v rámci restaurací, hospod apod. Odhaduji, že se jedná o zhruba 80 míst.

Co si o této situaci myslíte?

Regulace hazardu by měla směřovat ke zmenšení počtu takových míst. Umožní to lepší monitoring a dohled. Z běžných restaurací a hospod by měly úplně zmizet. Také by neměly být na místech, kde se s nimi mohou jednoduše setkat děti a mládež.

Co znamená hazard v Liberci pro město – ve smyslu pozitivní a negativního dopadu.

Je to jeden z prvků měst, zábava pro určitou skupinu lidí. Také to znamená příjem města. Na druhou stranu jsou tu jevy spojené právě s patologickým hráčstvím a náklady na zajištění služeb.

Jakým způsobem jsou využívány finance v rozpočtu města, které do něj z hazardu plynou?

Z části jsou alokovány pro podporu sportu, z části ale nemají konkrétní alokaci.

Kdyby byl hazard ve městě regulován, jakým způsobem by byla v rozpočtu ztráta, která by tímto způsobem městu vznikla (o jaký zisk město tímto způsobem asi přijde?)

To přeci záleží na způsobu regulace.

Jak hodnotíte pozici obcí v České Republice, co se týče možností regulovat hazard na jejich území. S čím jste spokojen/a, s čím méně, co by mělo být jinak?

V tomto ohledu by stát měl garantovat stejné podmínky získání licence, ale mělo by být zcela na městech, zda a kde omezí provozování či stanoví-li si nějaká pravidla takových provozoven (samozřejmě pro všechny na území města stejné).

Co si myslíte o novém zákonu 186/2016 Sb., o hazardních hrách?

Nemám ujasněný názor.

V posledních dnech bylo odhlasovaná nulová tolerance hazardu pro město Liberec.
Co podle Vás tato změna přinese?

Dvoji nejistotu. Budu s napětím očekávat, zda nebudou vznikat černé herny, resp. zda se patologické hráčství nepřesune do „zóny“ bez dohledu a kontroly. A zda výpadek příjmů města jak v krátkodobém, tak dlouhodobém výhledu nebude znamenat výraznější zásah.

Příloha G: Odpovědi MUDr. Karla Nešpora, CSs. na písemnou anketu

Co si myslíte o hazardu?

Je to velký problém.

Co podle vás je a co není hazard?

V případě hazardu si kupuje dotyčný možnost hmotného zisku, byť iluzorní.

Co si myslíte o patologickém hráčství?

Tak o tom, jsem napsal knihu „Jak překonat hazard“.

☺

Co si myslíte o souvislosti mezi hazardem a patologickým hráčstvím? Jak velký vliv má podle Vás provozování hazardu na rozvoj patologického hráčství?

Existuje zde úzká souvislost.

Jakým způsobem může být podle vás realizována osvěta a obecně prevence v souvislosti s patologickým hráčstvím?

Většinou nefunguje, důležitější je omezit dostupnost

Co podle váš gambleři a jejich blízcí nejvíce potřebují?

Život bez hazardu.

Může město udělat něco pro to, aby pomoc lidem, kteří mají v životě problémy kvůli gamblerství, byla optimálnější? Pokud ano, co?

Zakázat, co se dá.

Jaký má podle vás provozování hazardu ve městě dopad na jeho obyvatele a zejména děti a mladistvé?

Viz http://drnespor.eu/G_Obec3.doc

Měl by být hazard podle vás ve města regulován – pokud ano, jak, pokud ne, proč ne?

Viz výše.

Je něco, co byste chtěl/a ještě dodat....

Ne.

Příloha H: Vyhláška č. 5/2016

č. 5/2016

OBECNĚ ZÁVAZNÁ VYHLÁŠKA STATUTÁRNÍHO MĚSTA LIBEREC, o regulaci provozování hazardních her na území statutárního města Liberec

Zastupitelstvo statutárního města Liberec se na svém zasedání dne 15. 12. 2016 svým usnesením č. 289/2016 usneslo vydat v souladu s ustanovením § 12 odst. 1) zákona č. 186/2016 Sb., o hazardních hrách (dále jen „zákon o hazardních hrách“), a v souladu s ustanovením § 10 písm. a) a § 84 odst. 2 písm. h) zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů, tuto obecně závaznou vyhlášku (dále jen „vyhláška“):

Čl. 1

Předmět a cíl vyhlášky

Předmětem a cílem této vyhlášky je omezit společenská rizika vyplývající z provozování některých hazardních her, které často tvoří tzv. předpolí činnosti rozporných s veřejným pořádkem a dobrými mravy, které mají vliv nejen na jejich účastníky, ale také na osoby jim blízké, osoby sociálně vyloučené, děti, mladistvé a seniory. Cílem je umožnit pokojné a bezpečné soužití občanů i návštěvníků města, uspokojit jejich potřeby a zároveň vytvořit příznivé podmínky pro život ve městě.

Čl. 2

Základní ustanovení

Bingo, technickou hru a živou hru je zakázáno provozovat na celém území města.

Čl. 3

Přechodná a závěrečná ustanovení

1. Zrušuje se Obecně závazná vyhláška statutárního města Liberec č. 2/2014, o stanovení veřejně přístupných míst, na kterých mohou být provozovány některé sázkové hry a loterie a jiné podobné hry, ze dne 29. května 2014, ve znění pozdějších předpisů.

2. Tato vyhláška nabývá účinnosti 10. ledna 2017.
3. Hazardní hry, jejichž provozování bylo povoleno před nabytím účinnosti této vyhlášky, lze na místech stanovených v Obecně závazné vyhlášce statutárního města Liberec č. 2/2014, o stanovení veřejně přístupných míst, na kterých mohou být provozovány některé sázkové hry a loterie a jiné podobné hry, ve znění pozdějších předpisů, provozovat do konce doby platnosti povolení, nejdéle však do 30. září 2017.

Mgr. Jan Korytář v.r.
naměstek primátora

Tibor Bathyány v.r.
primátor